

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA PROVOZNĚ EKONOMICKÁ

OBOR PODNIKÁNÍ A ADMINISTRATIVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Spotřeba statků krátkodobé a dlouhodobé spotřeby
domácnostmi ČR a její dynamika**

Autor práce: Natálie Reváková

© 2012 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Spotřeba statků krátkodobé a dlouhodobé spotřeby domácnostmi ČR a její dynamika“ jsem vypracovala samostatně pod vedením prof. RNDr. Bohuslava Sekerky CSc. a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.03.2012

Poděkování

Chtěla bych na tomto místě poděkovat panu prof. RNDr. Bohuslavu Sekerkovi CSc. za odborné vedení a cenné připomínky.

Dále bych chtěla poděkovat manželovi a synovi, kteří mě podporují při studiu.

Spotřeba statků krátkodobé a dlouhodobé spotřeby domácnostmi ČR a její dynamika

Consumption of durable and non-durable goods by households of Czech Republic and its dynamics

Souhrn:

Práce popisuje spotřebu domácností ČR a její vývoj od roku 1989. Analyzuje strukturu domácností a strukturu jejich spotřeby na úrovni statistiky rodinných účtů a zabývá se výdaji na konečnou spotřebu domácností dle účelu na úrovni národních účtů. Zaměřuje se na výdaje na předměty krátkodobé a dlouhodobé spotřeby, analyzuje determinanty spotřeby českých domácností a srovnává spotřebu domácností s jinými zeměmi, zejména Evropské unie. Vývoj spotřeby předmětů z hlediska doby spotřeby je dán do souvislostí se sociálně-ekonomickým vývojem České republiky.

Summary:

Thesis describes the household consumption of the Czech republic and its development since 1989. The analysis of household composition, incomes and expenditures were processed in terms of household budget survey. Final consumption expenditure of households by consumption purpose in terms of national accounts were assessed. Thesis focused on the consumption of durable and non-durable goods, analysed the determinants of czech households consumption and compared it with consumption of another countries, notably the European Union. Development of goods consumption in term of time consumption is put into context with socio-economic development of the Czech republic.

Klíčová slova:

spotřeba, domácnost, spotřeba domácností, zboží krátkodobé spotřeby, zboží dlouhodobé spotřeby, struktura spotřeby, celková poptávka, renovační poptávka, rozšiřující poptávka, spotřební funkce, peněžní příjmy, spotřební vydání.

Keywords:

consumption, households, household consumption, consumption purpose, non-durable goods, durable goods, total demand, restoration demand, net demand, consumption function, money income, consumption expenditure.

Obsah:

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika	11
3. Teoretická východiska	13
3.1 Statistika rodinných účtů	13
3.1.1 Základní soubor domácností	13
3.1.2 Doplnkový soubor domácností	15
3.1.3 Skupina příjmů a výdajů	16
Klasifikace spotřebních vydání	16
3.1.4 Váhový systém	20
3.2 Národní účty domácností	21
4. Analytická část - Ekonomické teorie spotřeby domácností	24
4.1 Spotřeba	24
4.2 Keynesova spotřební funkce	25
4.3 Fischerův model mezičasové volby	29
4.4 Teorie životního cyklu	30
4.5 Teorie permanentního důchodu	31
4.6 Teorie spotřební funkce	33
4.7 Spotřeba domácností na agregátní úrovni	34
5. Výsledky a diskuse - Spotřeba domácností ČR – stav a vývoj	37
5.1 Analýza skladby členů průměrné domácnosti	37
5.2 Analýza hrubých a čistých peněžních příjmů a vydání průměrné domácnosti	39
5.2.1 Analýza příjmů průměrné domácnosti	39
5.2.2 Analýza vydání průměrné domácnosti	43
5.3 Analýza skladby čistých vydání podle druhu	44
5.4 Analýzy skladby čistých vydání podle účelu	45
5.5 Vývoj naturálních příjmů a vydání	47
5.6 Dynamika bilančních položek	48
5.7 Analýza údajů o bytech a vybavenosti předměty dlouhodobého užívání	48
5.8 Analýza spotřebních vydání kategorií domácností	50
6. Spotřeba zboží krátkodobé a dlouhodobé spotřeby	52
6.1 Užití disponibilního důchodu	52
6.2 Půjčky	55
6.3 Spotřeba statků z hlediska doby užití	57

7. Determinanty spotřeby domácností.....	64
7.1 Vztah mezi příjmy a vydáními průměrné domácnosti na úrovni rodinných účtů	64
7.2 Vztah mezi výdaji na konečnou spotřebu domácností a důchodem na úrovni národních účtů.....	65
7.3 Další determinanty spotřeby z hlediska vlastních zdrojů financování	66
7.4 Úrok jako determinanta spotřeby	67
8. Srovnání spotřeby domácností s jinými zeměmi, zejména EU.....	68
8.1 Výdaje na konečnou spotřebu domácností.....	68
8.2 Výdaje na konečnou spotřebu domácností dle členění dle účelu vydání	69
8.3 Skladba výdajů na konečnou spotřebu domácností dle účelu	73
9. Zhodnocení vývoje spotřeby statků krátkodobé a dlouhodobé spotřeby	76
9.1 Období transformace ekonomiky 1989 - 1994.....	76
9.2 Období hospodářského růstu 1995 - 1996.....	77
9.3 Období ekonomických potíží a recese 1997 - 1999.....	78
9.4 Rok obratu 2000	79
9.5 Období ekonomického oživení 2001 - 2004	80
9.6 Období ekonomického vrcholu růstu 2005 – 2007.....	81
9.7 Rok zlomu 2008.....	82
9.8 Období ekonomické krize 2009 - 2010.....	82
10. Závěr	84
11. Seznam použitých zdrojů.....	88
12. Přílohy	
Příloha 1 Systematická část klasifikace CZ-COICOP, včetně Tabulek kapitoly 3 (neuvedených v textu kapitoly)	
Příloha 2 Příjmy a vydání dle druhu a účelu průměrné domácnosti v letech 1989 – 2010	
Příloha 3 Indexy spotřebitelských cen	
Příloha 4 Tabulky a grafy kapitoly 5 (neuvedené v textu kapitoly)	
Příloha 5 Tabulky a grafy kapitoly 6 (neuvedené v textu kapitoly)	
Příloha 6 Tabulky a grafy kapitoly 7 (neuvedené v textu kapitoly)	
Příloha 7 Tabulky a grafy kapitoly 8 (neuvedené v textu kapitoly)	
Příloha 8 Tabulky a grafy kapitoly 9 (neuvedené v textu kapitoly)	

Seznam tabulek:

(použitých v textu kapitol)

Tabulka 3.4 Váhy jednotlivých oddílů klasifikace COICOP	20
Tabulka 4.1 Veličiny spotřební a úsporové funkce – příklad	28
Tabulka 5.1. Bazální indexy skladby členů průměrné domácnosti (základ rok 1989)	38
Tabulka 5.3. Tempa meziročních přírůstků nominálních hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti (%).....	40
Tabulka 5.4. Reálné hrubé peněžní příjmy průměrné domácnosti (na osobu a rok v tis. Kč)	40
Tabulka 5.5. Tempa meziročních přírůstků reálných hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti (%)	41
Tabulka 6.1 Relativní meziroční přírůstky vývoje užití disponibilního důchodu domácností	52
Tabulka 6.2 Bazální indexy vývoje užití disponibilního důchodu domácností.....	53
Tabulka 6.3 Podíly na skladbě v jednotlivých letech.....	53
Tabulka 6.4 Relativní meziroční přírůstky vývoje užití disponibilního důchodu domácností (stálé ceny, v %).....	56
Tabulka 6.5 Bazální indexy půjček domácností (stálé ceny, v %)	56
Tabulka 6.6 Skladba půjček v jednotlivých letech (v %).....	57
Tabulka 6.7 Objemové indexy výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti	59
Tabulka 6.8 Tempa meziročních přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti.....	60
Tabulka 6.9 Objemy meziročních přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (domácí pojetí, stálé ceny, v mld. Kč).....	61
Tabulka 6.10 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska pojetí (běžné ceny, v mld. Kč)	62
Tabulka 6.11 Objemové indexy výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, v %)	62
Tabulka 6.12 Tempa meziročních přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, v %).....	63
Tabulka 6.13 Objemy meziročních přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, v mld. Kč)	63
Tabulka 8.14 Skladba výdajů na konečnou spotřebu domácností v roce 2000 (první řádek: čísla oddílů účelu vydání)	74
Tabulka 8.15 Skladba výdajů na konečnou spotřebu domácností v roce 2010 (první řádek: čísla oddílů účelu vydání)	75
Tabulka 9.1 Výdaje dle doby spotřeby - absolutní přírůstky a meziroční tempo přírůstků v letech 1995 – 1996 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %)	78
Tabulka 9.2 Výdaje dle doby spotřeby-absolutní a relativní přírůstky v letech 1997-1999 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %).....	79
Tabulka 9.3 Výdaje dle doby spotřeby-absolutní a relativní přírůstky v letech 2000-2004 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %).....	80
Tabulka 9.4 Výdaje dle doby spotřeby-absolutní a relativní přírůstky v letech 2005-2007 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %).....	82
Tabulka 9.5 Výdaje dle doby spotřeby-absolutní a relativní přírůstky v letech 2008-2010 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %).....	83

Seznam grafů:

(použitých v textu kapitol)

Graf 4.1 Grafické vyjádření spotřební funkce	27
Graf 4.2 Průběh spotřební a úsporové funkce – příklad	29
Graf 4.3 Vývoj spotřeby v životním cyklu spotřebitele	31
Graf 4.4 Krátkodobá a dlouhodobá spotřební funkce	32
Graf 5.2. Relativní skladba členů průměrné domácnosti v jednotlivých letech	38
Graf 5.8. Vývoj hrubých a čistých peněžních příjmů reálných průměrné domácnosti	42
Graf 5.11. Vývoj reálných hrubých a čistých vydání průměrné domácnosti	43
Graf 5.12. Meziroční přírůstky reálných čistých peněžních vydání prům.domácnosti (%)	43
Graf 5.13. Vývoj nominálních čistých vydání průměrné domácnosti dle druhu	44
Graf 5.14. Skladba čistých vydání průměrné domácnosti dle druhu v jednot.letech.....	44
Graf 5.16. Skladba čistých peněžních vydání podle účelu použití průměrné domácnosti ..	46
Graf 5.17. Vývoj čistých peněžních vydání reálných podle účelu použití průměrné domácnosti (na osobu a rok v Kč).....	47
Graf 5.24. Vývoj vybavenosti vybranými domácími spotřebiči.....	49
Graf 5.25. Vývoj vybavenosti vybranou audiovizuální technikou	49
Graf 5.28. Podíl příjmů kat.domácností z příjmu 10% domácností z nejvyššími příjmy	50
Graf 5.29. Vývoj čistých peněžních vydání nominálních dle kategorií domácností	51
Graf 6.1 Vývoj užití disponibilního důchodu domácností	52
Graf 6.2 Vývoj výdajů domácností na konečnou spotřebu podle účelu použití (národní účty, běžné ceny, mld. Kč)	54
Graf 6.3. Vývoj struktury výdajů na konečnou spotřebu domácností (národní účty, v %) 55	
Graf 6.5 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (domácí pojetí, běžné ceny, mld. Kč).....	58
Graf 6.8 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (domácí pojetí, stálé ceny, mld. Kč).....	58
Graf 6.10 Tempa přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (domácí pojetí, stálé ceny, %)	60
Graf 7.4 Regresní vztah mezi čistým disponibilním důchodem (osa x) a výdaji na konečnou spotřebu domácností (osa y) (v mld. Kč).....	65
Graf 7.5 Vývoj podílů konečné spotřeby domácností na disponibilním důchodu (%)	65
Graf 7.7 Skladba a výše finančních aktiv domácností (mld. Kč)	66
Graf 7.8 Vztah hrubé míry úspor domácností, úrokové míry centrální banky a objemu půjček	67

1. Úvod

Informace o spotřebě domácností poskytují statistika rodinných účtů a systém národních účtů, kde domácnosti vystupují jako jeden z agregátů národního hospodářství. Údaje zjišťované o spotřebě domácností jsou neoddělitelné od jejich příjmů a dalších charakteristikách. Statistika rodinných účtů poskytuje údaje v souvislostech příjmů domácností a jejich vlastností a je využitelná na více úrovních, včetně sociální oblasti. Statistika národních účtů poskytuje pohled na spotřebu domácností v rozměru celé ekonomiky země. Spojení obou přístupů umožňuje odhalit závislosti a způsoby chování spotřebitelů (na úrovni domácností) z ekonomických, společenských i psychologických hledisek. Vždy se ovšem chování spotřebitelů projeví v rovině ekonomické.

Teoretická opora spotřeby domácností poskytuje nejen možnost popsat průběh a determinanty minulé spotřeby, ale i odhadovat trendy spotřeby budoucí a poskytovat tak podklady pro management různých úrovní od ekonomických subjektů po správu státu.

Práce se snaží nejen přinést z informačních databází statistiky (Českého statistického úřadu, České národní banky, Eurostatu) data v tématicky podané formě v relativně dlouhých časových řadách, ale i nalézt vazby mezi jednotlivými charakteristikami spotřeby domácností, zvláště pak s ohledem na spotřebu předmětů z hlediska jejich trvanlivosti, resp. spotřeby.

Vlivy působící na spotřebitele (jako jedince nebo domácnosti jako jejich souhrn) jsou různorodé a působí společně. Analyzovat jejich působení a predikovat budoucí vývoj je jednou z možností, které statistiky o spotřebě domácností poskytují.

2. Cíl práce a metodika

Cíl práce:

Cílem diplomové práce je nastínit přehled ekonomických teorií spotřeby domácností z hlediska ekonomických směrů. Provést rozbor spotřeby českých domácností s důrazem na spotřebu zboží krátkodobé a dlouhodobé spotřeby, určit determinanty této spotřeby a charakterizovat její vývoj v domácnostech České republiky. Následně porovnat tuto spotřebu v domácnostech ČR a v jiných zemích EU.

Metodika:

Při zpracování dat o spotřebě a dalších údajů bylo využito statistických metod měření závislostí a metod využití časových řad. Základním metodickým přístupem bude analýza (rozbor) zjištěných statistických ukazatelů a jejich komparace (srovnání). Kromě vyjádření rozdílů, bude využita indexní analýza se srovnávacími indexy časového, prostorového a věcného srovnání. Za základní (srovnávací) období bývá voleno první období časové řady, i když lze uvažovat i o období aktuálním, resp. posledním v časové řadě. Konečná volba extenzitních ukazatelů (charakterizujících objem, množství, počet) a ukazatelů intenzitních (charakterizujících intenzitu, hladinu) bude provedena na základě předběžných výsledků. Analýzy časových řad budou podstatou rozboru a nástrojem porozumění vztahům spotřeby k ostatním ukazatelům (Hindls, Hronová 2004). K tomu lze využít indexů bazických a řetězových, koeficientů růstu, strukturálních změn apod. Pro vztahy mezi veličinami bude použit jako nástroj korelace. Na základě zjištěných korelací popř. provést další analýzy (např. regresní analýzu).

Zdrojová data:

Zdrojová data jsou publikována v rámci statistiky rodinných účtů a na agregátní úrovni v rámci statistiky národních účtů.

Zdrojová data pro vyhotovení práce, tj. údaje o vydáních a spotřebě, zjištěné od zpravodajských domácností statistiky rodinných účtů, jsou publikována Českým statistickým úřadem primárně pod oddílem 3 – Práce a sociální statistiky, v řadě 30 – Životní úroveň, v kapitole Statistika rodinných účtů. Dále jsou publikována např. v souborných informacích, kde jsou informace i regionálního charakteru. Podrobně je

analýza spotřeby domácností realizována pomocí jednotlivých položek spotřebních vydání. Tyto jsou tříděny a definovány klasifikací individuální spotřeby dle účelu (CZ_COICOP) – podrobně viz příloha 1.

Za kritéria analýz byly uplatněny: charakter domácností (skladba členů, včetně věku osoby v čele, charakter bytu a jeho vybavenost), ekonomická aktivita, příjmy a jejich charakter.

Zdrojová data statistiky národních účtů jsou publikována v oddíle Ročních národních účtů v části Výdaje domácností a v Sektorových účtech a v časových řadách sektorových účtů.

Období, kterého se bude týkat zpracování, je ohraničeno rokem 1989, kdy došlo k zásadní společenské a ekonomické změně uspořádání společnosti, resp. rokem 1995 z důvodu disponibilních dat národních účtů.

3. Teoretická východiska

3.1 Statistika rodinných účtů

Informace o struktuře spotřeby domácností poskytuje statistika rodinných účtů, která sleduje jejich hospodaření. Spotřebu domácností zachycuje dle rozličných hledisek a vlivu různých faktorů. Využití výsledků této statistiky je možné zejména jako podklad pro sociální politiku státu, pro návazný sociální a ekonomický výzkum, při tvorbě spotřebního koše při stanovení indexu spotřebitelských cen, jako pomocný podklad pro sestavení účtu za sektor domácností ve statistice národních účtů, pro mezinárodní srovnání. Složení zpravodajského souboru se ovšem mění, a to tak, aby postihlo posun základních atributů domácností. Tato statistika poskytuje možnost analyzovat výdaje domácností ve vztahu k příjmům, přičemž čistý peněžní příjem je výběrový dopředu stanovený znak.

Vzorek domácností od roku 2006 zahrnuje všechny typy, včetně do té doby nesledovaných domácností – nezaměstnaných, důchodců s ekonomicky aktivními členy nebo bez ekonomicky aktivní osoby. Pro statistiku rodinných účtů jsou zpravodajské domácnosti vybírány kvótním výběrem (Před cca deseti lety byla testována možnost realizovat statistiku rodinných účtů metodou náhodného výběru. Závěry byly zachovat kvótní výběr domácností, avšak zdokonalit metodu výběru a snížit zátěž respondentů).

Jednotkou je hospodařící domácnost, tedy soubor osob společně bydlících a společně se podílejících na úhradě základních výdajů. Domácnosti dle výběrových znaků pokrývají celou republiku a centrálně jsou rozvrženy i měsíce podrobného vedení zápisů o vydáních za potraviny a nealkoholické nápoje tak, aby byly rovnoměrně rozloženy po celý rok s respektováním dělení domácností na skupiny, dle počtu dětí, příjmových pásem. Od roku 2006 je podrobnost zápisu vydání za potraviny a nealkoholické nápoje pouze dva měsíce v roce, v ostatních měsících zapisuje každá domácnost jen celkovou sumu těchto kategorií.

3.1.1 Základní soubor domácností

Domácnosti jsou rozděleny do dvou částí. Základní soubor čítá 3000 domácností a je vybrán dle zvolených výběrových znaků. Tyto mají zaručit soulad souboru se strukturou domácností ČR. Po roce 2006 se stala základním výběrovým znakem skupina domácností, odvozená od ekonomické aktivity a postavení v zaměstnání osoby v čele domácnosti. To je v úplných rodinách vždy muž; v neúplných rodinách rodič, je-li ovšem ekonomicky

neaktivní, pak je to ekonomicky aktivní dítě; v nerodinných domácnostech je osobou v čele osoba s nejvyšším příjmem. Další třídění je dle postavení v zaměstnání (u domácností s ekonomicky aktivní osobou v čele); domácnosti zaměstnanců se třídí i dle vzdělání osoby v čele. Domácnosti s ekonomicky neaktivní osobou v čele se třídí dle ekonomické aktivity dalších členů.

Výběrové kritérium čistý peněžní příjem na 1 člena domácnosti a počet nezaopatřených dětí se uplatňuje pro domácnosti zaměstnanců a domácnosti osob samostatně výdělečně činných; výběrové kritérium důchod na 1 člena domácnosti a počet členů (u jednočlenných domácností včetně pohlaví osoby) se uplatňuje pro domácnosti důchodců bez ekonomicky aktivních členů. V roce 2006 byly doplněny výběrové znaky, a to: velikostní skupina obce, druh domu, týkající se všech skupin domácností, a to tak, že samostatné kvóty jsou předepsány pro domácnosti zaměstnanců, domácnosti osob samostatně výdělečně činných a domácnosti důchodců bez ekonomicky aktivních členů, zatímco ostatní skupiny domácností se slučují v těchto znacích do jedné kategorie.

Domácnosti jsou tříděny následovně: Domácnosti celkem – od roku 2006 jsou ve zpravodajském souboru již zahrnuty všechny typy domácností zastoupené v populaci. Váha jednotlivých skupin domácností odpovídá jejich podílu zjištěnému v šetření. Počet domácností důchodců bez ekonomicky aktivních členů byl pro zjišťování zredukován, při zpracování se tato disproporce eliminuje převážením. Průměrná zpravodajská domácnost bývá podle šetření cca o 10 % menší než průměrná hospodařící domácnost v ČR, protože z důvodů náročnosti vedení zápisů jsou ve zpravodajském souboru statistiky rodinných účtů méně zastoupeny vícečlenné resp. vícegenerační domácnosti.

Domácnosti zaměstnanců - jsou domácnosti s osobou v čele v pracovním nebo služebním poměru, která pracuje na základě pracovní smlouvy nebo na základě dohody (o pracovní činnosti, o provedení práce). Tato kategorie domácností je dále členěna podle vzdělání osoby v čele na zaměstnance s nižším vzděláním (osoby se základním vzděláním, vyučené, nebo které dosáhly jakéhokoli druhu středního vzdělání bez maturity) a zaměstnance s vyšším vzděláním (osoby, které ukončily jakýkoli druh středního vzdělání s maturitou, příp. dosáhly vyššího nebo vysokoškolského vzdělání).

Domácnosti samostatně činných osob - jsou domácnosti s osobou v čele vykonávající samostatnou výdělečnou činnost, což jsou osoby podnikající na základě živnostenského oprávnění nebo na základě zvláštních předpisů, účastníci společného podnikání na základě

smlouvy, pokud nevykonávají pro společnost práci na základě pracovní smlouvy, dále osoby vykonávající nezávislé povolání (lékaři, advokáti, daňoví poradci) a osoby pracující za honoráře (umělci, tlumočníci).

Domácnosti nezaměstnaných - jsou domácnosti v čele s osobou, která nemá žádnou placenou práci, ale pracovat by chtěla, tzn. že si buď aktivně hledá zaměstnání nebo má v plánu podnikat, případně hodlá zaměstnání hledat; není rozhodující, zda pobírá hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání či nikoliv.

Domácnosti důchodců bez ekonomicky aktivních členů - jsou domácnosti s osobou v čele, která pobírá jakýkoliv druh důchodu kromě sirotčího, a nepracuje buď vůbec, nebo má její pracovní činnost pouze omezený rozsah (tzn. příjmy z pracovní činnosti nepřesáhnou za rok 12 000 Kč); podmínka omezené ekonomické aktivity platí i pro ostatní členy domácnosti.

Domácnosti jsou dále děleny podle věku osoby v čele na věkové kategorie do 29 let, 30 – 39 let, 40 – 49 let, 50 – 59 let, 60 – 69 let, nad 70 let. Další dělení domácností je uskutečněno podle velikosti obce na kategorie do 1999 obyvatel v obci, 2000 – 9999 obyvatel v obci, 10000 – 49999 obyvatel v obci, nad 50000 obyvatel v obci; a právního důvodu užívání bytu na vlastní rodinný dům, nájemní byt, družstevní byt, byt v osobním vlastnictví.

Domácnosti podle čistého peněžního příjmu na osobu - jsou rozděleny do kvantilů, což usnadňuje analýzu dat v časové řadě a používá se i pro mezinárodní srovnávání. Domácnosti byly uspořádány podle výše čistého peněžního příjmu na osobu, pak rozděleny do deseti stejně velkých skupin a za tyto skupiny pak byly zpracovány samostatné výsledky.

3.1.2 Doplnkový soubor domácností

Doplnkový soubor čítá 400 domácností a pokrývá údaje za domácnosti s minimálními příjmy. Tyto domácnosti jsou sice také zastoupeny v základním souboru, v současnosti ale jejich malý počet nezabezpečuje dostatečnou reprezentativnost. Srovnatelnost výše přípustného příjmu pro tuto skupinu domácností (s různým složením) je omezená z důvodu úprav stanovení životního minima.

3.1.3 Skupina příjmů a výdajů

Skupina příjmů se skládá z hrubých peněžních příjmů (kde nejsou započteny vybrané úspory, přijaté bezhotovostní půjčky, úvěry – jsou jako salda pod označením bilanční položky, mají své protějšky na straně vydání) a čistých peněžních příjmů (jenž jsou zjištěny odečtením odvodů na sociální a zdravotní pojištění a daně z příjmů od hrubých příjmů).

Do statistiky rodinných účtů jsou přenášeny z výnosu podnikání ty částky, které byly převedeny pro potřebu domácností. Příjmy jsou rozčleněny na příjmy pracovní (ze závislé a nezávislé činnosti), příjmy sociální (důchody, sociální a nemocenské dávky) a ostatní příjmy (z prodeje movitých a nemovitých věcí, dary, kapitálové příjmy).

Skupina výdajů se skládá z hrubých peněžních vydání (nezahrnují vklady, splacené bezhotovostní půjčky, úvěry) a z čistých peněžních vydání (lišících se od hrubých o odvody na sociální a zdravotní pojištění a daň z příjmů). Výdaje jsou spotřební a klasifikovaná jako nespotební.

Klasifikace spotřebních vydání

Členění spotřebního koše (tj. souboru reprezentantů včetně jim přiřazených vah) vychází z české verze klasifikační soustavy COICOP (od roku 2001). V podmínkách tržní ekonomiky a liberalizace cen po roce 1989 byla revize indexů spotřebitelských cen vypracována na podkladě údajů maloobchodního obratu. Transformace ekonomiky spojená se změnou struktury spotřeby spolu s požadavkem kompatibility statistických informací vedly ke komplexní revizi cenových indexů. Při této revizi se základem stala statistika rodinných účtů (uplatněno od roku 1995). Bylo vypracováno váhové schéma pro výpočet životních nákladů (indexů spotřebitelských cen) pro průměrnou domácnost, avšak také pro různé typy domácností – domácnosti zaměstnanců celkem, domácnosti zaměstnanců v nízkém příjmovém pásmu, domácnosti zaměstnanců s dětmi, neúplné rodiny zaměstnanců, domácnosti důchodců, domácnosti důchodců v nízkém příjmovém pásmu, domácnosti žijící v hl. m. Praze a domácnosti žijící v obcích do 5ti tis. obyvatel. Spotřební koše měly 10 oddílů (potravin, nápoje, tabák; odívání; bydlení; zařízení a provoz domácností; zdravotnictví; doprava; volný čas; vzdělávání; veřejné stravování a ubytování; ostatní zboží a služby).

Základem pro váhový systém komplexní revize cenových indexů (z let 1999-2000 s uplatněním od ledna 2001) byly údaje statistiky rodinných účtů za rok 1999, které byly korigovány na základě údajů statistiky národních účtů. Spotřební koše byly členěny do 12 oddílů (potraviny a nealkoholické nápoje; alkoholické nápoje a tabák; odívání a obuv; bydlení, voda, energie, paliva; bytové vybavení; zdraví; doprava; pošty a telekomunikace; rekreace a kultura; vzdělávání; stravování a ubytování; ostatní zboží a služby) již podle české verze mezinárodní klasifikace individuální spotřeby podle účelu - COICOP (Classification of Individual Consumption by Purpose) CZ-COICOP - Klasifikace individuální spotřeby podle účelu. Nové spotřební koše byly uplatněny od roku 2007.

Předmětem klasifikace je zařazení všech druhů individuální spotřeby (vydání za zboží a služby) podle účelu použití. Klasifikace je třístupňová, má 14 oddílů, 58 skupin a 157 tříd, přičemž pro sledování výdajů domácností je určeno prvních 12 oddílů klasifikace. Každá třída CZ-COICOP má přiřazenu jednu nebo více položek statistiky rodinných účtů.

Výdaje, které nejsou v CZ-COICOP zařazeny (investiční výdaje na výstavbu, resp. rekonstrukci domu nebo bytu; výdaje spojené s péčí o užitkovou zahradu a užitková zvířata apod.) byly vyčleněny do zvláštního oddílu, nazvaného vydání neklasifikovaná jako spotřební. Chybějící skupiny 02.3 Narkotika, 04.2 Imputované nájemné a 12.2 Prostituce nejsou zatím ve statistice rodinných účtů zavedeny.

Jednotkami klasifikace jsou výdaje na získání (resp. spotřebu) zboží a služeb, nikoli na účely. Tyto jednotky jsou dle účelu však seskupovány, přičemž mnoho zboží a služeb lze přiřadit k více než jednomu účelu. Rozhodující pro přiřazení je převládající účel. Jednotlivé výdaje se mohou také skládat ze svazku zboží a služeb, který slouží více účelům.

Třídy se skládají ze zboží nebo služeb; třídy obsahující zboží jsou označeny z hlediska trvanlivosti na netrvanlivé (NT), středně trvanlivé (ST) a trvanlivé (T); třídy služeb jsou označeny (S). Trvanlivé zboží se liší od netrvanlivého tím, že je možné jej použít více než jednou (opakovaně) nebo nepřetržitě po dobu značně delší než 1 rok. Středně trvanlivé zboží se liší od trvanlivého tím, že jeho očekávaná doba životnosti je podstatně kratší a jeho nákupní cena je podstatně nižší než u trvanlivého.

Přehled podrobného klasifikačního členění CZ_COICOP – viz příloha 1. V příloze 1 jsou také tabulky 3.1 Klasifikace zboží krátkodobé spotřeby, 3.2 Klasifikace zboží střednědobé spotřeby a 3.3 Klasifikace zboží dlouhodobé spotřeby.

Zdrojová data

Součtem měsíčních položek byly získány roční údaje. Ty jsou udány jako průměr na jednoho člena domácnosti a zaokrouhleny na celé Kč (resp. na celou domácnost nebo spotřební jednotku). Souhrnné i podrobné položky jsou počítány nezávisle z prvotních dat, údaje ve fyzických jednotkách množství jsou zaokrouhleny na 2 desetinná místa, přičemž relativní údaje jsou počítány z nezaokrouhlených dat, struktura je uváděna v % na 1 desetinné místo. Souhrnné položky, vyjádřené absolutně nebo relativně, proto nemusí být vždy přesně součtem podpoložek.

Podrobná vydání za potraviny a nealkoholické nápoje jsou (z důvodu metodiky sběru prvotních dat) za rok dopočítávána. Poněvadž domácnosti vedly souhrnné měsíční zápisy těchto vydání méně přesně (což se ukázalo při rozboru získávaných dat od domácností), byly zavedeny korekce.

Publikovaná, tedy zdrojová data lze rozdělit do několika tabelárních oddílů.

V prvním jsou data, týkající se ročních průměrů na jednoho člena domácnosti. V druhém tabelárním oddíle jsou data vztažena na jednu domácnost, přičemž některá podrobná členění výdajů jsou zredukována tak, aby mělo smysl je uvádět pro domácnost. Třetí oddíl uvádí roční průměry na spotřební jednotku. Ve čtvrtém oddíle jsou uvedena data dle domácností podle věku osoby v čele. V pátém podle velikosti obce a právního původu užívání bytu (vyjma domácností bydlících ve vlastním bytovém domě, bezplatně u příbuzných nebo ve služebním bytě). V šestém podle čistého peněžního příjmu na osobu v uspořádání podle kvantilů pro analýzu časové řady a srovnání. A v sedmém oddílu jsou data publikována pro domácnosti zaměstnanců a důchodců bez ekonomicky aktivních členů podle čistého peněžního příjmu na osobu.

Obsahem jednotlivých oddílů jsou následující data, přičemž se s výjimkou prvního tabelárního oddílu nevyskytují všechny datové části ve všech oddílech.

Datová část „a“ obsahuje údaje o počtu a složení zpravodajských domácností. Počet domácností vážený vyjadřuje počet domácností podle jejich skutečného podílu na populaci a udává zastoupení jednotlivých typů domácností ve výsledcích za domácnosti celkem. Počet spotřebních jednotek vyjadřuje složení domácností přepočtené podle vah spotřeby jednotlivých členů domácnosti. Spotřební jednotky podle stupnice OECD mají váhy definovány odlišně od stupnice EU.

Jsou zde uvedeny základní údaje o příjmech a vydáních, členění čistých peněžních vydání podle druhu (potraviny, průmyslové zboží, služby, platby), naturální příjmy a vydání a bilanční položky. Salda v bilančních položkách se získají rozdílem částek za úspory vybrané v daném roce snížené o vklady uložené v daném roce, resp. rozdílem částek za půjčky přijaté v daném roce snížené o splátky úvěrů v daném roce.

Datové části „b“ obsahují podrobná čistá peněžní vydání rozdělená na vydání spotřební (A) a vydání neklasifikovaná jako spotřební (B). Spotřební vydání jsou uspořádána do 12 základních oddílů a dále do skupin a podskupin podle klasifikace CZ-COICOP (s přihlédnutím k mezinárodnímu standardu specializovanému pro statistiku rodinných účtů). V těchto částech jsou po roce 2006 uváděna pouze čistá peněžní vydání, do vydání neklasifikovaných jako spotřební nejsou již zahrnuty odvody na zdravotní a sociální pojištění a daň z příjmů (oproti publikovaným datům do roku 2005 včetně).

V datových částech „c“ jsou publikovány agregované skupiny vydání doplněné o strukturu spotřebních vydání uspořádaných do 12 oddílů podle CZ-COICOP.

Datové části „d“ obsahují podrobnější údaje o naturálních příjmech a vydáních. Potraviny z vlastního hospodářství nebo jinak bezplatně získané (darem, sběrem) uvádějí domácnosti v množství (kg, kusy, litry), které tazatel při zpracování ohodnocuje průměrnou cenou příslušné potraviny, zjištěnou v okrese bydliště domácnosti. Dále je v části „d“ v Kč vyčíslena hodnota výrobků a služeb získaných darem od příbuzných a hodnota naturálních vydání domácností.

Datové části „e“ obsahují vybrané charakteristiky bydlení domácností (počet a plocha obytných místností, typ domu, druh bytu, způsob vytápění, atd.) využitelné pro analýzu výdajů domácností na bydlení. Publikované údaje o vydáních na bydlení jsou v souladu s výše uvedenou metodikou výpočtu údajů přepočteny vždy na všechny osoby daného podsouboru domácností. Proto prezentace těchto údajů bez bližšího vysvětlení, či bez možnosti propočtu na základě uvedených charakteristik bydlení, může vyvolat zkreslený pohled na výši některých vydání na bydlení (např. nájemné je vypočteno za všechny byty, přestože v souboru jsou i byty v rodinných domcích, kde vlastník bytu nájemné neplatí). Struktura domácností podle typu domu a druhu bytu nedá v součtu celých 100%, protože publikovaný výčet není vyčerpávající. V části „e“ se dále nachází přehled o vybavení domácností předměty dlouhodobého užívání.

3.1.4 Váhový systém

Statistika rodinných účtů je základem pro konstrukci váhového systému. Spotřební koš je postaven na cenových reprezentantech. Cenový reprezentant reprezentuje stejný (resp. velmi obdobný) cenový vývoj té části výdajů, která je jako váha reprezentantu přiřazena. Jako cenové reprezentanty jsou proto vybírány ty výrobky, které spolehlivě vyjadřují průměrnou změnu cenové hladiny všech výrobků a služeb příslušné třídy, z níž byly vybrány.

Spotřební koš se každým rokem aktualizuje, takže se počet reprezentantů v jednotlivých kategoriích kolísá (v prosinci 1993 bylo uplatněno 737 reprezentantů, v prosinci 1999 bylo 775 reprezentantů, v prosinci 2010 bylo 700 reprezentantů). Mimořádné šetření s velmi podrobným členěním peněžních výdajů domácností proběhlo v roce 2005.

Od roku 2010 byly váhy aktualizovány na úrovni COICOP 4 dle výdajů domácností statistiky národních účtů v roce 2008. Podíly cenových reprezentantů v jednotlivých skupinách COICOP 4 odpovídají struktuře výdajů domácností ze statistiky rodinných účtů v roce 2005.

Tabulka 3.4 Váhy jednotlivých oddílů klasifikace COICOP

Oddíl COICOP	Váha v promile
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	170,3
2. Alkoholické nápoje, tabák	86,0
3. Odívání a obuv	47,2
4. Bydlení, voda, energie, paliva	253,4
5. Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	55,2
6. Zdraví	25,0
7. Doprava	114,9
8. Pošty a telekomunikace	39,9
9. Rekreace a kultura	93,7
10. Vzdělávání	7,8
11. Stravování a ubytování	44,2
12. Ostatní zboží a služby	62,4
Celkem	1 000,00

Zdroj: ČSÚ

Od roku 2010 došlo u cenových indexů ke změně ceny základního období z prosince 2005 na prosinec 2009.

3.2 Národní účty domácností

Sektor domácností (S.14) zahrnuje jednotlivce nebo jejich skupiny, jejichž hlavní funkcí je spotřeba. Jsou to tedy koneční spotřebitelé. (I když mohou také vystupovat jako podnikatelé produkuje tržní výrobky, nefinanční a finanční služby za předpokladu, že tyto odpovídající činnosti nejsou od nich oddělené; a jednotlivci a jejich skupiny jako výrobci pro vlastní konečné užití.) Domácnosti jsou malé skupiny osob, sdílející stejné životní podmínky a společně se podílejících na jejich důchodech a jmění a spotřebě. Základní zdroje domácností pocházejí z náhrad zaměstnanců, důchodů z vlastnictví, transferů (od jiných sektorů), příjmů z prodeje tržních produktů nebo příjmů z výroby produktů pro vlastní konečnou spotřebu.

Sektor domácností (S.14) se dělí na subsektory: zaměstnavatelé (včetně osob samostatně výdělečně činných) (S.141+S.142), zaměstnanci (S.143), příjemci důchodů z vlastnictví (S.1441), příjemci dávek důchodového zabezpečení (S.1442), příjemci jiných transferových důchodů (S.1443), ostatní domácnosti (S.145). Domácnosti se rozdělují do subsektorů podle nejvyšší kategorie důchodu domácnosti jako celku.

Výdaje domácností na konečnou spotřebu tvoří zejména výrobky a služby, jež byly nakoupeny na trhu, ale také zahrnují spotřebu produkce vyrobené pro vlastní konečné užití (služby bydlení poskytované vlastníky obydlí, kteří v nich bydlí a výrobky a služby, jež domácnosti obdržely jako naturální příjmy. Výdaje na konečnou spotřebu domácností nezahrnují naturální sociální transfery, mezispotřebu, tvorbu hrubého kapitálu, pořízená nevyroběných aktiv, daně jiné než daně na produkty nebo dobrovolné přesuny.

Pro deflaci jednotlivých složek výdajů domácností jsou doporučovány podrobné indexy spotřebitelských cen (CPI), neboť tyto indexy ukazují změnu v cenách spotřebitelů. Obecné indexy (souhrnný index CPI nebo index životních nákladů) jsou méně vhodné.

Souhrnné údaje národních účtů (hrubý národní produkt, národní důchod, konečná spotřeba domácností) se přepočítávají na jednoho obyvatele/rezidenta. Taktéž při členění na subsektory je nezbytné mít k dispozici údaje o počtu domácností a počtu osob patřících ke každému subsektoru.

Přestože je spotřeba základní činností domácností, mohou se ony jako podnikatelé zabývat každým druhem ekonomické činnosti (výrobou tržní produkce a produkce pro vlastní konečné užití).

Pro konečnou spotřebu se používají dvě pojetí: a) výdaje na konečnou spotřebu, b) skutečná konečná spotřeba. Výdaje na konečnou spotřebu jsou pojetím, které se vztahuje na výdaje sektoru na spotřebu výrobků a služeb. Skutečná konečná spotřeba naopak ukazuje, kdo výrobky a služby pro spotřebu získal. Rozdíl mezi oběma koncepcemi spočívá v přístupu k některým druhům výrobků a služeb, které jsou financovány vládou nebo neziskovým sektorem, ale poskytovány jsou domácnostem jako naturální sociální transfer.

Výdaje domácností na konečnou spotřebu zahrnují tyto hraniční případy: služby bydlení poskytované vlastníky obydlí, kteří v nich bydlí; naturální příjmy, jako výrobky a služby, které dostali zaměstnanci formou naturálního příjmu a výrobky a služby vyrobené jako produkce nesdružených podniků ve vlastnictví domácností, které si členové domácností ponechali pro svou spotřebu, položky, které se nepovažují za mezispotřebu, položky, které se nepovažují za tvorbu kapitálu, zejména předměty dlouhodobé spotřeby, které plní svou funkci v průběhu několika účetních období; finanční služby přímo účtované; služby pojišťoven ve výši implicitního poplatku za službu, služby penzijních fondů ve výši implicitního poplatku za službu, platby domácností za licence, povolení, atd., které se považují za nákup služby, nákupy produkce za ekonomicky nevýznamné ceny, např. vstupné do muzea.

Výdaje na konečnou spotřebu domácností nezahrnují: naturální sociální transfery, jako jsou výdaje nejdříve vynaložené domácnostmi, ale následně pak uhrazené ze sociálního zabezpečení, např. některé zdravotní výdaje; položky považované za mezispotřebu nebo tvorbu hrubého kapitálu, jako jsou: výdaje domácností, vlastních nesdružené podniky, určené k podnikatelským účelům - např. na předměty dlouhodobé spotřeby, jako je nábytek, nebo elektrické zařízení (tvorba hrubého fixního kapitálu), a také na předměty krátkodobé spotřeby, jako jsou pohonné hmoty (mezispotřeba); výdaje, které bydlící vlastníci vynaloží na malování, údržbu a opravu obydlí a které nejsou obvykle prováděny nájemníky (považují se za mezispotřebu produkce bydlení); nákupy obydlí (považují se za tvorbu hrubého fixního kapitálu); výdaje za cennosti (považují se za tvorbu hrubého kapitálu), dále položky považované za pořízení nevyráběných aktiv, zejména nákup půdy; všechny platby domácností, které se mají považovat za daně, jako jsou např. platby za technický průkaz na vlastní motorové vozidlo, loď nebo letadlo, a také za lovecký lístek, za zbrojní pas nebo rybářský lístek; předplatné, příspěvky a poplatky

placené domácnostmi neziskovým institucím sloužícím domácnostem, jako např. odborům, profesním společnostem, spotřebitelským sdružením, církvím a sociálním, kulturním, rekreačním a sportovním klubům; dobrovolné peněžní nebo naturální převody domácností charitativním a podpůrným organizacím a organizacím první pomoci.

Skutečná konečná spotřeba se skládá z výrobků a služeb, které získaly rezidentské institucionální jednotky pro přímé uspokojení lidských potřeb, a to individuálních nebo kolektivních. Výrobky a služby pro individuální spotřebu („individuální výrobky a služby“) získávají domácnosti a užívají je pro uspokojení potřeb a tužeb členů těchto domácností. Individuální výrobky a služby mají tento charakter: musí být možné zjistit a zachytit získání takového výrobku a služby jednotlivou domácností nebo jejím členem, a také dobu, kdy k tomu došlo; domácnost musí souhlasit s poskytnutím výrobku či služby, a vykonat nezbytnou činnost, která to umožní, např. navštívit školu nebo polikliniku; výrobek či služba musí být takového charakteru, že jejich získání jednou domácností nebo osobou, nebo i malou omezenou skupinou osob, brání jejich získání jinou domácností či osobou.

Výdaje na konečnou spotřebu domácností se zachycují v kupních cenách. Jsou to ceny, které kupující skutečně platí za výrobky k okamžiku nákupu.

4. Analytická část - Ekonomické teorie spotřeby domácností

4.1 Spotřeba

Životní úroveň obyvatelstva, jejich skupin (domácností) nebo jedinců lze definovat z ekonomického hlediska jako úroveň materiálního blahobytu (Holman 2005). V ekonomické analýze se životní úroveň obvykle poměřuje množstvím spotřebovávaných statků a služeb. Přestože obecně nejde jen o pohled ekonomický a jen o položky osobně zakoupené (ke spotřebě), ale i o položky, které vedou k pocitu blahobytu a jež jsou nezakoupené jedinci (např. veřejné služby, kvalita životního prostředí), podstatným rysem životní úrovně je spotřeba (Blanchard 2003). Výdaje domácností jsou určitým konečným efektem ekonomiky, a představují základní charakteristiku životní úrovně.

Domácnosti realizují v ekonomice konečnou spotřebu (označovanou jako soukromá spotřeba) a vystupují tak v roli spotřebitelů. Jsou zde zahrnuti i drobní výrobci (OSVČ), kteří vytváří nemalou část HDP. Disponibilní důchody domácností jsou použity na soukromou spotřebu a úspory. Lze konstatovat, že s rychlostí růstu HDP (resp. ekonomiky) roste i soukromá spotřeba (domácností). Toto pravidlo má však svá omezení. Růst HDP je do určité míry určován růstem spotřeby (v ČR asi 50% HDP představuje soukromá spotřeba). Vliv konečné spotřeby domácností na domácí poptávku lze odhadovat právě z jejího podílu na HDP.

Spotřebu, resp. spotřební chování ovlivňuje komplex faktorů (příjmy, globalizace, technologie, změny ve struktuře osob domácností aj.). Faktory působí vzájemně propojeně.

Hlavním faktorem ekonomického charakteru jsou příjmy (Mach 2001), bez nichž by spotřeba byla obtížně realizovatelná, hlavním faktorem psychologicko-sociálním je měnící se sklon ke spotřebě, její struktuře a úsporám. Výše a vývoj disponibilních důchodů domácností je velmi silně se uplatňujícím faktorem vůči soukromé spotřebě. Mezi další lze počítat spotřebitelské úvěry, hodnotu majetku domácností, avšak také další demografické a psychologické faktory.

Spotřeba domácností vystupuje při analýze statistiky rodinných účtů na úrovni mikroekonomiky; pro posouzení vztahů s dalšími články ekonomiky vstupuje spotřeba domácností jako jedna z komponent agregátní poptávky na úroveň makroekonomickou. Je zde vyjádřena pomocí zástupných ukazatelů vývoje tržeb maloobchodu (protože právě tady

se uskutečňuje podstatná část výdajů spotřeby, ukazatel je dostupný a podrobné šetření na úrovni statistiky rodinných účtů je pomocné).

Spotřební výdaje domácnosti lze definovat jako hodnotu spotřebního zboží a služeb, které byly realizovány pro přímé uspokojení potřeb osob domácnosti. Jsou uskutečňovány formou přímých nákupů na trhu, formou naturálních příjmů (bez peněz jako prostředku) a formou vlastní produkce. Spotřebu lze rozdělit na spotřebu statků krátkodobé spotřeby (potravin, nápoje, oblečení, denní tisk, tabák apod.), statků střednědobé a dlouhodobé spotřeby (auta, elektronika, nábytek apod.) a na služby. Výrobky a služby nepostradatelné pro uspokojení životně důležitých potřeb jsou označovány jako nezbytné statky. Předměty a služby existenčně postradatelné jsou označovány jako zbytné statky (Sekerka 2007).

Přestože jsou domácnosti vymezeny jako spotřebitelský sektor národního hospodářství (tj. spotřeba jako hlavní ekonomická funkce), je potřebné spotřebu posuzovat v souvislosti s úsporami. Domácnosti jsou základním tvůrcem národní úspory, což zakládá ekonomický růst a prosperitu. Výsledek hospodaření domácností na národních účtech je vždy kladný. Domácnosti jsou tedy věřitelé. Naopak stát bývá v roli dlužníka. Pokud se domácnosti začnou orientovat více na spotřebu, poklesá úspora a může dojít k situaci, kdy zadlužení až předlužení domácností s neschopností dostát závazkům povede k potížím na makroekonomické úrovni.

Domácnosti část disponibilního důchodu dají na spotřebu a část na úspory:

$$Y_D = C + S$$

kde Y_D = disponibilní důchod, C = spotřeba, S = úspory.

Ze spotřeby na úrovni domácností lze rozlišit část tzv. autonomní spotřeby (C_a), bez které se domácnost (jedinec) neobejde (nutná životní spotřeba) a které musí být k zachování života vždy vynaloženy, i když není k dispozici žádný disponibilní důchod (Brčák, Sekerka 2010). Pak jsou realizovány z dřívějších úspor, z půjček (úvěrů), transferů (podpor), snížení bohatství (prodeje majetku) apod. V následujících kapitolách bude spotřeba vysvětlena teoreticky, pomocí různých přístupů.

4.2 Keynesova spotřební funkce

Základním úhlem pohledu je Keynesova spotřební funkce. Vyjadřuje spjatost spotřeby na současném disponibilním důchodu. Výdaje jsou děleny na výdaje neovlivněné současným důchodem (autonomní spotřeba) a výdaje ovlivněné současným důchodem

(jsou jeho funkcí). Autonomní spotřeba je uskutečňována pomocí spotřebních výdajů nezávislých na současném důchodu a týká se statků nezbytných (Kadeřábková 2003). Rozsah a výše autonomní spotřeby závisí nejen na nezbytných životních potřebách, ale také na očekáváních, půjčkách, bohatství, daních, cenách (cenové hladině) a jiných nedůchodových vlivech.

Rovnici spotřební funkce lze zapsat ve tvaru:

$$C = C_a + cY_D$$

kde C = (současná) spotřeba, C_a = autonomní spotřeba, cY_D = indukovaná spotřeba, c = mezní sklon ke spotřebě Y_D = disponibilní důchod.

Spotřební výdaje jsou tedy součtem autonomních spotřebních výdajů (C_a) a spotřebních výdajů indukovaných disponibilním důchodem (cY_D). Rovnice spotřební funkce je tedy algebraickou sumarizací chování spotřebitele. Spotřební funkce podává základy pro předvídání změn důchodu a spotřebitelských výdajů, a také toho, jak nedůchodové změny ovlivní spotřebitelské výdaje. Indukovaná spotřeba je závislá na důchodu a vyjadřuje, že z každé dodatečné jednotky disponibilního důchodu bude část spotřebována (utracena). Velikost indukované spotřeby je určena velikostí disponibilního důchodu a součinitelem c , tedy rychlostí změny. Parametr c je nazýván mezním sklonem ke spotřebě:

$$c = \Delta C / \Delta Y_D$$

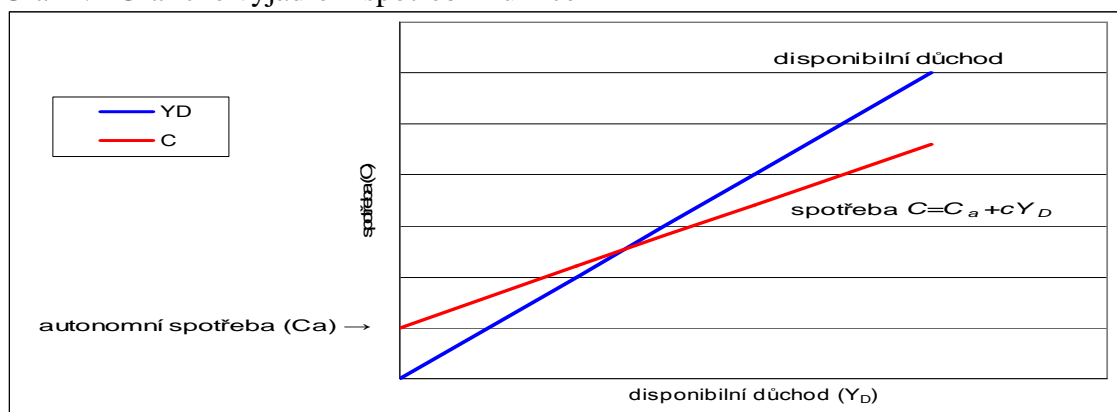
Změna spotřeby (ΔC) ku změně disponibilního důchodu (ΔY_D) je v Keynesově úvaze konstantní, což znamená lineární závislost spotřeby na disponibilním důchodu.

Velikost mezního sklonu ke spotřebě (pro spotřebu indukovanou) může nabývat hodnot v rozmezí od 0 do 1. Pro vyjádření indukované spotřeby (cY) se používá diferencí, infinitezimálních přírůstků ($c = dC/dY$ - tedy přírůstku spotřeby na jednotku přírůstku indukované spotřeby) a průměrného sklonu ke spotřebě (c_A). Průměrný sklon ke spotřebě c_A je roven podílu spotřeby ku indukované spotřebě ($c_A = C/Y_D = (C_a + cY_D)/Y_D$, resp. $C_a/Y_D + c$). Veličina c (mezní sklon ke spotřebě) je konstantní, veličina c_A (průměrný sklon ke spotřebě) je klesající.

Z grafu 4.1 lze pozorovat, že domácnosti s růstem disponibilního důchodu zvyšují spotřebu, ale její podíl na celkovém disponibilním důchodu klesá. Tento klesající podíl spotřeby na celkovém důchodu je charakteristický pro Keynesovu spotřební funkci. Empirická pozorování však tuto skutečnost nepotvrdila, neboť v dlouhodobém období podíl spotřeby na důchodu zůstával víceméně stejný (Jurečka 2010). Proto tímto základním

způsobem popisovaná spotřební funkce platí pro krátké období. Dlouhodobý stálý podíl spotřeby na důchodu popisují další přístupy – teorie (viz následující kapitoly).

Graf 4.1 Grafické vyjádření spotřební funkce

Základním problémem je rozpoznat změny v chování spotřebitelů. Může se měnit jak výše autonomní spotřeby, tak hodnota mezního sklonu ke spotřebě. Zvyšuje-li výše autonomní spotřeby, posunuje se spotřební křivka souběžně nahoru, snižuje-li se výše autonomní spotřeby posunuje se dolů. Zvyšuje-li se hodnota mezního sklonu ke spotřebě, spotřební křivka se stává strmější, a naopak. Posun spotřební funkce se odráží v posunu agregátní poptávky (za předpokladu stálé výše důchodu).

Se spotřební funkcí úzce souvisí úsporová funkce, neboť domácnosti mohou celý disponibilní důchod vynaložit na spotřební výdaje (spotřebovat) nebo část odložit (uspořit). Úspory jsou tedy tou částí důchodu, jež nebyla spotřebována:

$$S = Y_D - C, \quad \text{kde } S = \text{úspory, } Y_D = \text{disponibilní důchod, } C = \text{spotřeba.}$$

Rovnici úsporové funkce lze zapsat ve tvaru:

$$S = S_a + sY_D, \quad \text{kde } S = \text{úspory, } S_a = \text{autonomní úspory, } sY_D = \text{indukované úspory,} \\ s = \text{mezní sklon k úsporám, } Y_D = \text{disponibilní důchod.}$$

Velikost mezního sklonu k úsporám (pro spotřebu indukovanou) ($s = \Delta S / \Delta Y_D$) může nabývat hodnot v rozmezí od 0 do 1. Pro vyjádření indukované úspory (sY) se používá diferencí, infinitezimálních přírůstků ($s = dS/dY$ - tedy přírůstku úspory na jednotku přírůstku indukované spotřeby) a průměrného sklonu k úsporám (s_A). Průměrný sklon k úsporám s_A je roven podílu úspor k indukované spotřebě ($s_A = S/Y_D = (S_a + sY_D)/Y_D$, resp.

$S_a/Y_D + s$). Veličina s (mezní sklon k úsporám) je konstantní, veličina s_A (průměrný sklon k úsporám) je stoupající. Pro vztah úspor a spotřeby platí:

$$\Delta Y_D = \Delta C + \Delta S, \quad I = \Delta C / \Delta Y_D + \Delta S / \Delta Y_D, \quad I = c + s$$

tedy tak jako součet úspor a spotřeby představuje disponibilní důchod, tak součet mezního sklonu ke spotřebě a mezního sklonu k úsporám představuje číslo jedna, tedy celek.

Za předpokladu stálosti mezního sklonu ke spotřebě platí:

$$Y_D = C + S, \quad Y_D = (C_a + cY_D) + (S_a + sY_D), \quad Y_D = (C_a + S_a) + (c + s) Y_D$$

tedy:

$$C_a + S_a = 0; \quad c + s = I; \quad C_a = -S_a \quad \text{a platí i vztah: } c_A + s_A = I$$

Také součet průměrného sklonu ke spotřebě a průměrného sklonu k úsporám dává číslo jedna. Autonomní spotřeba představuje autonomní úspory v záporné hodnotě. Vztah mezi úsporami a spotřebou ukazuje tabulka 4.1 a graf 4.2.

Tabulka 4.1 Veličiny spotřební a úsporové funkce – příklad

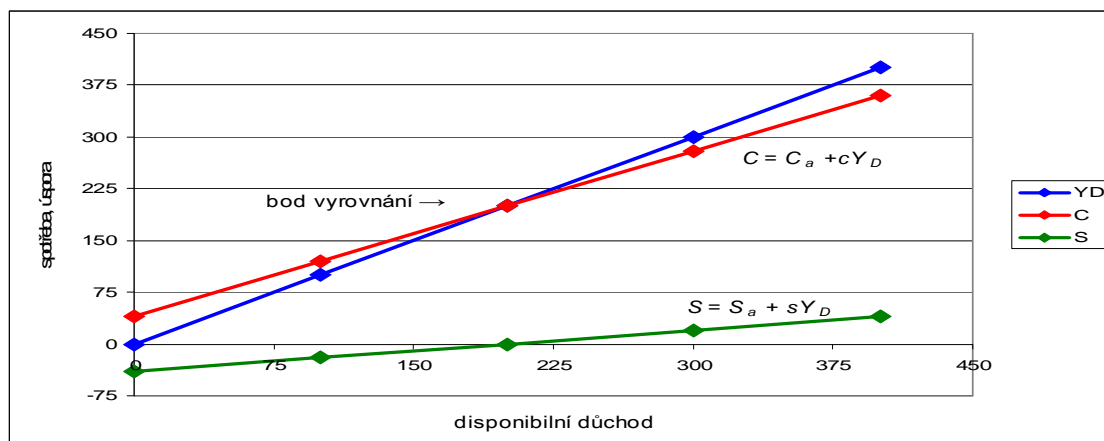
a) spotřební část

disponibilní důchod	autonomní spotřební výdaje	indukované spotřební výdaje	celková spotřeba	celkové úspory	mezní sklon ke spotřebě	průměrný sklon ke spotřebě
Y_D	C_a	$c \cdot Y_D$	C	S	c	c_A
0	40	0	40	-40	-	-
100	40	80	120	-20	0,8	1,20
200	40	160	200	0	0,8	1,00
300	40	240	280	20	0,8	0,93
400	40	320	360	40	0,8	0,90
500	40	400	440	60	0,8	0,88
600	40	480	520	80	0,8	0,87
700	40	560	600	100	0,8	0,86
800	40	640	680	120	0,8	0,85
900	40	720	760	140	0,8	0,84

b) úsporová část

disponibilní důchod	autonomní úspory	indukované úspory	celkové úspory	mezní sklon k úsporám	průměrný sklon k úsporám		
Y_D	S_a	$s \cdot Y_D$	S	s	s_A	$c+s$	c_A+s_A
0	-40	0	-40	-	-	-	-
100	-40	20	-20	0,2	-0,20	1	1
200	-40	40	0	0,2	0,00	1	1
300	-40	60	20	0,2	0,07	1	1
400	-40	80	40	0,2	0,10	1	1
500	-40	100	60	0,2	0,12	1	1
600	-40	120	80	0,2	0,13	1	1
700	-40	140	100	0,2	0,14	1	1
800	-40	160	120	0,2	0,15	1	1
900	-40	180	140	0,2	0,16	1	1

Graf 4.2 Průběh spotřební a úsporové funkce – příklad
(hodnoty veličin z tabulky 4.1)

V bodě vyrovnání je celý disponibilní důchod spotřebován, nevznikají úspory ani záporné (prodej majetku, čerpání z dluhu aj.), ani kladné.

Keynesova spotřební funkce byla aplikována jako funkce individuální spotřeby, ale i jako funkce agregátní spotřeby. V krátkodobém vývoji spotřeby lze opravdu pozorovat klesající podíl spotřeby na disponibilním důchodu při současném růstu spotřeby. Situace je ovšem složitější, jak již ukázalo Kuznetsovo empirické sledování, a jsou zohledňovány další okolnosti, determinanty spotřeby (Pavelka 2010). Neklesající podíl spotřeby na národním důchodu lze vysvětlit následujícími teoriemi.

4.3 Fischerův model mezičasové volby

Tento model vychází z předpokladu, že člověk nechce, aby se jeho spotřeba v neproduktivní části jeho života snižovala. Model vychází z toho, že současná spotřeba není ovlivněna jen přítomným důchodem, ale také (očekávaným) budoucím důchodem a úrokovou mírou. Spotřebitel spoří na neproduktivní část života (stáří). Úspory se tak stávají spotřebou odloženou do budoucnosti. Spotřebitel je tedy limitován současným a budoucím důchodem a úrokovou mírou. Mezičasové rozpočtové omezení lze vyjádřit:

$$C_A (1 + r) + C_D = m, \text{ kde } m = m_A (1 + r) + m_D$$

Při změně úrokové míry působí substituční a důchodový efekt. Substituční efekt vyjadřuje skutečnost, že úrok je nákladem příležitosti. Rozhodne-li se spotřebitel pro přítomnou spotřebu, neobdrží úrok, který by vynášely úspory. Zvýšení úrokové míry povede tedy ke snížení přítomné spotřeby, neboť se více vyplatí spořit. Což ovšem udělá

jen tehdy, chce-li dosáhnout vyšší spotřeby i v neproduktivním období než by náleželo jejímu důchodu.

Důchodový efekt vychází ze skutečnosti, že vydělaný úrok reprezentuje také důchod. Spotřebitel pak reaguje na zvýšení úroku zvýšením spotřeby. Převládne-li u spotřebitele důchodový efekt, pak přítomná spotřeba vzroste; převládne-li substituční efekt, přítomná spotřeba klesne. U spotřebitele (jako jedince) není celkový efekt, daný součtem substitučního a důchodového efektu, jednoznačný. Důchodový efekt je na straně spotřebitelů vždy kladný (roste spotřeba), u dlužníků je důchodový efekt záporný, protože vyšší úroky jim více snižují přítomnou spotřebu.

Substituční efekt je vždy záporný, u dlužníků způsobí zvýšení úrokové míry vždy pokles spotřeby, u věřitelů to nelze jednoznačně odhadnout. Avšak na agregátní úrovni se důchodové efekty dlužníků a věřitelů vynulují, a tak dopad zvýšení úrokové míry bude na přítomnou spotřebu vždy záporný.

V tomto modelu neroste přítomná spotřeba s růstem disponibilního důchodu tak silně jako u základní úvahy Keynesovy, a to z toho důvodu, že spotřeba ze zvýšení disponibilního důchodu je rozložena i do budoucí spotřeby (je odložena). Avšak existují limitní situace spotřebitele, kdy se musí chovat jinak než předpokládá model mezičasové volby. Např. spotřebitel neobdrží úvěr, nemůže rozložit spotřebu, a reaguje dle Keynesova základního pravidla – jeho přítomná spotřeba bude těsněji spjata s disponibilním důchodem. Model mezičasové volby, jakožto rozdělení spotřeby na přítomnou a budoucí spotřebu (Dornbusch, Fischer 1994), danou subjektivními preferencemi spotřebitelů a jejich časovým rozpočtovým omezením (určeným přítomným důchodem, očekávaným budoucím důchodem a úrokovou mírou) pokládá mikroekonomický základ a východisko pro teorii životního cyklu a teorii permanentního důchodu.

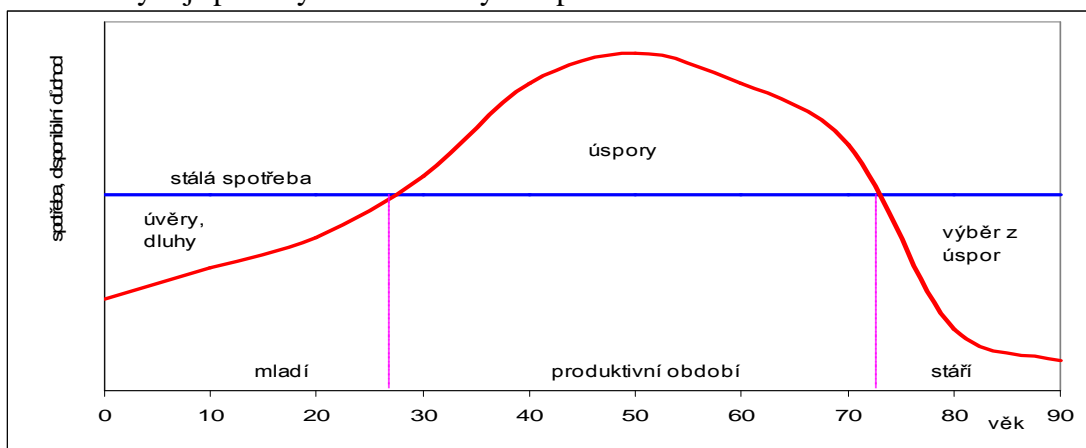
4.4 Teorie životního cyklu

Teorii životního cyklu je formě hypotézy formulovali v druhé polovině 20. století Franco Modigliani, Richard Brumberg a Albert Aldo (Parkin 1989). Jedná se o zobecnění modelu mezičasové volby. Výchozím předpokladem je, že spotřebitel chce maximalizovat svůj užitek během života a zejména mít rovnoměrnou spotřebu (viz graf 4.3). Opět jako u modelu mezičasové volby spotřebitel rozhoduje o své spotřebě nejen z hlediska přítomného, ale i budoucího - uvažuje jak přítomný tak budoucí očekávaný důchod.

V prvním neproduktivním období (mládí) si spotřebitel na spotřebu půjčuje a vytváří tak dluhy, v druhém produktivním období až se jeho mzda vyrovná se spotřebou začne splácet tyto půjčky (dluhy) a spoří na budoucnost a v třetím období – neproduktivním (stáří) spotřebovává nahromaděné úspory.

Spotřebitel však takto jednoduše nemusí reagovat. Nemusí odhadnout, jak dlouho bude živ, nedokáže odhadnout budoucí důchod, daně či transfery, spoří pro budoucnost nikoli z důvodu budoucí spotřeby, ale z důvodu zvýšení bohatství, v mládí je pod vlivem likvidního omezení (nemůže získat půjčku) apod. Přesto teorie životního cyklu doplňuje základní Keynesův přístup ke spotřební funkci.

Graf 4.3 Vývoj spotřeby v životním cyklu spotřebitele

Na makroekonomické úrovni je teorie životního cyklu spjata s věkovou strukturou obyvatelstva, přičemž stárnutí obyvatelstva by mělo znamenat pokles úspor a růst spotřeby a naopak. Avšak vývoj úspor a spotřeby také závisí na politice státu (existují-li vysoké penze, tak obyvatelstvo není nuceno tolik spořit na stáří, vyšší věk odchodu do penze vede k nižším úsporám, vyšší dostupnost úvěru opět znamená nižší úspory atd.

4.5 Teorie permanentního důchodu

M. Friedman v teorii permanentního důchodu uvažuje, že jen taková změna důchodu, která je stálá, permanentní, vyvolá spotřebitelovu reakci ve smyslu změny spotřeby. Přičemž stálost změny je závislá na posudku spotřebitele. Až on sám změny důchodu uzná za permanentní, pak teprve reaguje změnou spotřeby. Nestálé přírůstky důchodu buď uspoří nebo zvýší bohatství. Ale může i spotřebovat. Nezachová se předvídatelně. Lze konstatovat, že na přechodné změny důchodu spotřebitel víceméně nereaguje spotřebou, spíše úsporami. Spotřeba reaguje nikoli na změny celého běžného důchodu, ale pouze na

jeho permanentní části. Část (přírůstek) přechodného důchodu se uspoří. Naproti tomu na zvýšení permanentní části důchodu spotřebitel reaguje zvýšením spotřeby a naopak. Uvažujeme tedy, že běžný důchod je složen ze dvou částí – permanentní, trvalé a přechodné, transitorní:

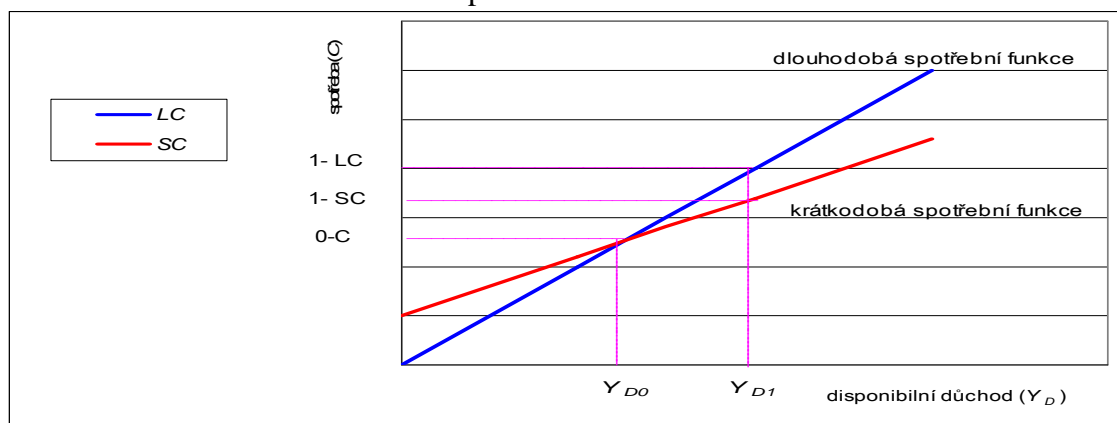
$$Y = Y_P + Y_T$$

kde Y = běžný důchod, Y_P = permanentní důchod, Y_T = přechodný důchod, pak:

$$C = cY_P, \quad \text{tedy spotřeba je funkcí permanentní části důchodu.}$$

Teorie permanentního důchodu vysvětluje rozpor mezi krátkodobými a dlouhodobými empirickými daty (Helísek 2002). Permanentní část důchodu závisí na očekávaném důchodu z práce (z lidského kapitálu) a očekávaném důchodu z držení aktiv. Friedman pozoruje, že spotřebitelé mají adaptivní očekávání těchto dlouhodobých důchodů (tj. permanentní důchod bude ovlivněn výší důchodu v současnosti a v minulosti). Spotřeba při růstu běžného disponibilního důchodu v krátkém období roste, avšak důchod roste rychleji. Průměrný sklon ke spotřebě klesá. Dočasné změny běžného disponibilního důchodu se v průměru v dlouhém období anulují. Spotřeba, je-li sledována v dlouhém období, roste obdobně jako roste disponibilní důchod a průměrný sklon ke spotřebě je též stálý. Graf 4.4 ukazuje vztah mezi krátkodobou a dlouhodobou funkcí spotřeby.

Graf 4.4 Krátkodobá a dlouhodobá spotřební funkce

Běžný disponibilní důchod v okamžiku 0 se rovná Y_{D0} a předpokládejme, že se rovná permanentnímu důchodu, čili že přechodný důchod není žádný). Pak spotřeba odpovídá bodu 0-C. V časovém okamžiku 1 se spotřebiteli zvýšil běžný disponibilní důchod na hodnotu Y_{D1} , avšak spotřebitel nepovažuje toto zvýšení za permanentní, proto se zachová podle základní Keynesovy spotřební funkce a spotřebuje pouze část přírůstku disponibilního důchodu (podle mezního sklonu ke spotřebě) a jeho spotřeba bude odpovídat hodnotě 1-SC na ose spotřeby (Schiller 2004). Podíl spotřeby na důchodu tedy

poklesl, část přechodného důchodu, která nebyla spotřebována, byla uspořena. Časem však spotřebitel začne považovat přírůstek důchodu za trvalý a tomu přizpůsobí i svou spotřebu – ta bude odpovídat hodnotě $1-LC$ na ose spotřeby. Podíl spotřeby na důchodu v porovnání s výchozím časovým okamžikem je tak stejný.

V krátkém období důchod obsahuje jak permanentní část tak část přechodnou, empirickým výzkumem nerozlišitelné, proto vztahujeme změny spotřeby k celému běžnému důchodu. V dlouhém období pozorujeme změny jen permanentního charakteru, a tak průběh obou funkcí (pohledů) je jiný.

4.6 Teorie spotřební funkce

Výše popsané modely popisují chování prvků vzhledem ke spotřebě a navzájem se doplňují. Lze hovořit o teorii spotřební funkce. Keynesovu spotřební funkci korigoval mezi prvními po válce Duesenberry, který nezval jím navržený vztah mezi spotřebou a důchodem hypotéza relativního důchodu. Moment setrvačnosti spotřebních zvyklostí následně popsal Brown spotřebním modelem zvykové setrvačnosti. Stěžejní ekonomické teorie vztahu mezi spotřebou a důchodem přinesli následně Friedman, Ando, Modigliani, Brumberg. Badatelé popisují další způsoby předpokládaného chování spotřebitelů. Například Barroova-Ricardova hypotéza hovoří, že snížení daní vyvolá zvýšení úspor (vzroste míra úspor domácností), avšak lze spíše pozorovat, že snížení daní zvyšuje spotřebu (Kadeřábková 2003).

Spotřební funkcí z hlediska rozporu v průměrném sklonu ke spotřebě v krátkém a v dlouhém období se ekonometricky zabývali Davidson, Hendry, Srba, Yeo (1978 ex Arlt, Čutková, Radkovský 2002) (označováno DHSY). Použili autokorelaci nesystematické složky statického modelu, což je v souladu s hypotézou permanentního důchodu a hypotézou životního cyklu, neboť spotřební funkce odpovídající těmto hypotézám lze vyjádřit rovněž ve formě tohoto modelu.

Studie Hallova z roku 1978 ukazuje, že podmíněné očekávání budoucího marginálního užítku je funkcí současné úrovně spotřeby, ostatní informace přitom nejsou důležité. Z tohoto závěru odvodil, že spotřeba je proces „náhodné procházky“. Hall vycházel jak z předpokladu platnosti Friedmanovy hypotézy permanentního důchodu, tak z předpokladu platnosti Modiglianiho hypotézy životního cyklu.

Další práce však empiricky (Hall 1978, Flavin 1981 ex Arlt, Čutková, Radkovský 2002) poukazují na častý výskyt situací tzv. přílišné citlivosti spotřeby na aktuální změnu úrovně důchodu. To znamená odklon od chování dle hypotézy permanentního důchodu.

Lze pozorovat, že variabilita důchodu v čase je vyšší, než variabilita spotřeby v čase. S předpokladem, že permanentní důchod je stálejší než běžný důchod, byla hypotéza permanentního důchodu empiricky podpořena. Deaton však ukázal, že permanentní důchod musí být naopak ještě variabilnější než důchod běžný (Deatonův paradox). Za důvod je považována přílišná vyhlazenost spotřeby.

Spotřebitelé se řídí různými aspekty spotřební funkce. Pro USA bylo odhadnuto (Holman 2010), že polovina spotřeby je tvořena spotřebiteli, kteří reagují dle hypotézy životního cyklu a permanentního důchodu a druhá polovina spotřeby je tvořena spotřebiteli, kteří se řídí základním Keynesovým pravidlem a spotřebovávají víceméně celý svůj běžný důchod, ať již z příčin objektivních (nemají na víc) nebo subjektivních (ať je jejich důchod v jakékoli skladbě z hlediska výše popsaných hypotéz, oni reagují stejně základním způsobem).

Modely spotřební funkce se vzájemně doplňují v ucelenější teorii spotřební funkce, přičemž krátkodobá spotřební funkce má jiný průběh než dlouhodobá spotřební funkce.

4.7 Spotřeba domácností na agregátní úrovni

V dvousektorovém modelu vystupují: sektor domácnosti a sektor firmy. Je to zjednodušený model, v kterém neexistuje sektor stát (vládní výdaje nejsou žádné) a neexistuje sektor zahraničí (čistý export není žádný). Produkt se sestává ze spotřeby a investic:

$$Y = C + I, \text{ pro disponibilní důchod platí: } Y_D = C + S,$$

tedy rovnost $I = S$ (eI = plánované investice). Rovnice $I = S$ je podmínkou rovnováhy v dvousektorovém modelu.

Investiční výdaje závisí na přírůstcích produktu. Celkové plánované nespotební výdaje (investice) stimulují růst produktu. Keynes předpokládá, že zvýšení úspor je podmínkou růstu investičních výdajů a tím růstu produktu.

V třísektorovém modelu vystupují: sektor domácnosti, sektor firmy a sektor stát. Vláda vstupuje do tohoto modelu vládními nákupy – výdaji za zboží a služby (G), transfery

(sociální dávky aj. TR) a daněmi (TA_T). Agregátní poptávku (celkové plánované výdaje) lze vyjádřit:

$$AD = C + I + G, \text{ avšak } Y \neq Y_D.$$

Disponibilní důchod lze vyjádřit: $Y_D = Y - TA_T + TR$ a spotřebu: $C = C_a + cY_D$.

Veličina c (mezní sklon ke spotřebě) charakterizuje rozdělení disponibilního důchodu na spotřebu a úspory. Součet $I + G$ stimuluje růst produktu.

Autonomní výdaje v třísektorovém modelu jsou vyšší než v dvousektorovém modelu (o složky G , cTR , cTA_a) (Sekerka 2007). Multiplikátor je však nižší (zahrnuje i průměrnou míru zdanění). V čtyřsektorovém modelu vystupují: sektor domácnosti, sektor firmy, sektor stát a sektor zahraničí. Autonomní výdaje jsou vyšší o autonomní čistý export, multiplikátor je nižší (zachycuje navíc i mezní sklon k importu).

Agregátní poptávka je závislá na důchodech. Pomocí statistiky rodinných účtů lze tuto závislost analyzovat, poznávat strukturu spotřeby v závislosti na důchodech kategorií domácností, popř. odhadovat budoucí poptávku (spotřebu). Pomocí statistiky národních účtů lze sledovat agregátní poptávku a její skladbu z hlediska trhu. Obě statistiky jsou na sobě ne úplně nezávislé, avšak umožňují se zabývat problematikou z různých hledisek. Formulace vztahů poptávky vyhovuje zejména pro statky krátkodobé spotřeby, neboť předpokládá bezprostřední přizpůsobení. Avšak poptávky se mění v čase, protože se mění hlediska spotřeby, životní podmínky, charakter zboží a služeb aj.

Statky dlouhodobé spotřeby jsou specifické v tom, že jejich nákup je možné do určité míry odkládat, což navozuje výkyvy v jejich poptávce. Tyto výkyvy mohou mít často i více sociální než ekonomické příčiny. Po skončení životnosti (znehodnocení) jsou předměty dlouhodobého užívání nahrazovány novými. Jestliže je dosaženo hladiny nasycenosti, tak se spotřeba (poptávka) rovná nahrazování znehodnocených předmětů (opotrebováním) a novému vybavování nových domácností (Sekerka 2002). Z hlediska domácností výdaje na předměty dlouhodobému užívání znamenají jednorázový, často velký výdaj, i když v celkových agregátních výdajích nemusí tvořit velký podíl.

Poptávku statků dlouhodobé spotřeby lze nahlížet z krátkodobého nebo dlouhodobého pohledu. Celkovou poptávku lze rozdělit na čistou poptávku (která zvyšuje, rozšiřuje hladinu vybavenosti) a poptávku renovační (která nezvyšuje hladinu vybavenosti, jen ji udržuje). Jestliže domácnosti uvažují svou hladinu vybavenosti za dostačující (odpovídající), pak poptávají jen renovační poptávku. Jestliže ji ovšem považují za nedostatečnou (z různých příčin) pak je jejich poptávka rozšiřující. Existuje pro statky

dlouhodobé spotřeby určitá a specifická hladina vybavenosti, kterou již nelze zvyšovat. Samozřejmě poptávka klesá s růstem vybavenosti.

Krátkodobá analýza poptávky předmětů dlouhodobé spotřeby vychází z toho, že poptávka je funkcí dosaženého stavu a snahy spotřebitele zvyšování vybavenosti až po hladinu nasycení. Spotřeba dlouhodobých statků je jejich opotřebením (v delším či kratším období), nikoli jednorázová spotřeba (výdaj) jako u statků krátkodobé spotřeby. Poptávku dlouhodobých předmětů lze zapsat ve tvaru: $u_t = v_t + c_t$, přičemž

$$c_t = N_{t-1}/n + u_t/m \text{ a } v_t = N_t - N_{t-1}, \text{ kde}$$

u_t je celková poptávka v období t , v_t je čistá poptávka v období t , c_t je renovační poptávka v období t , N_t je výše vybavenosti v čase t , N_{t-1} je výše vybavenosti na začátku období t , n je parametr opotřebením úrovně vybavenosti, m je parametr opotřebením nově pořízených předmětů (Sekerka 2002).

Dlouhodobá analýza poptávky předmětů dlouhodobé spotřeby popisuje vývoj čisté poptávky po předmětu dlouhodobé spotřeby. K tomu je nutné znát úroveň vybavenosti. Je-li známa i životnost předmětů, lze určit též renovační poptávku, a tedy i celkovou poptávku. Zvýšení dosažené úrovně vybavenosti vede ke snížení čisté poptávky. Čistá poptávka je nepřímo úměrná stavu vybavenosti. V důsledku čisté poptávky se zvýší vybavenost:

$$N'(t) dt = N(t+dt) - N(t),$$

kde $N(t)$ je výše vybavenosti v časovém okamžiku t , dt je změna časového období. Výše vybavenosti $N(t)$ je přímo úměrná nákupům (výdajům) – $[(L - N)/L] dt$, kde L je hladina nasycenosti a již dosažené vybavenosti. Vztah lze zapsat popisem logistického růstu:

$$N'(t)/N(t) = \lambda (1 - N(t)/L)$$

Čistá poptávka je však závislá na dalších faktorech (determinantech) jako jsou úvěry, splátky aj. (Soukup, Pošta, Neset, Pavelka, Dobrylovský 2010). Úroveň vybavenosti vykazuje určitou variabilitu danou stavem společnosti (je v různých kategoriích domácností odlišná), roli hrají i psychologické momenty apod.

5. Výsledky a diskuse - Spotřeba domácností ČR – stav a vývoj

Analýza struktury spotřeby domácností ČR byla vyhotovena pro období 1989 – 2010.

5.1 Analýza skladby členů průměrné domácnosti

Vývoj skladby členů domácností vykazuje zřetelně klesající počet členů průměrné domácnosti. Na křivce grafu 5.1 (v příloze 4) lze rozeznat výrazný pokles v letech 1989 až 1993, delší období víceméně stejného počtu členů průměrné domácnosti na úrovni kolem hodnoty 2,5 (aritmetický průměr 2,49, průměrná odchylka 0,013), náhlý pokles v letech 2005-6 na hodnotu 2,3 a mírné klesání v posledních letech (aritmetický průměr 2,28, průměrná odchylka 0,015, průměrný pokles o 0,01 členu). Počet členů průměrné domácnosti činil na začátku období v roce 1989 2,64 členů a na konci období v roce 2010 2,26 členů na domácnost.

Klesající počet členů průměrné domácnosti je vytvářen klesajícím počtem ekonomicky aktivních členů a klesajícím počtem nezaopatřených dětí průměrné domácnosti. Mírně stoupající počet ostatních členů a ve větší míře stoupající počet nepracujících důchodců průměrné domácnosti již tuto dynamiku počtu členů průměrné domácnosti jen mírně koriguje, zejména v letech výraznějšího klesání hodnoty počtu členů. K výraznému poklesu ekonomicky aktivních členů došlo skokově v roce 1993 (o 0,110 členu) a dále v letech 2005-2006, kdy počet ekonomicky aktivních členů průměrné domácnosti poklesl o 0,100 členu. Na začátku sledovaného období v roce 1989 byl počet ekonomicky aktivních členů 1,33; na konci období 1,01.

K poklesu počtu nezaopatřených dětí průměrné domácnosti došlo zejména v letech 1991-1993 (pokles o 0,110 členu) a v letech 2004-2007 (pokles o 0,140 členu). V roce 1989 činil počet nezaopatřených dětí 0,84 členu a v roce 2010 již jen 0,57 členu, resp. dětí průměrné domácnosti. Počet ostatních členů kolísal s celkovou stoupající tendencí, na začátku období měl hodnotu 0,09 a na konci období se hodnota zvýšila na 0,16 členu – viz tab. 5.2 (v příloze 4).

Největší relativní pokles od roku 1989 zaznamenal počet nezaopatřených dětí, a to o třetinu (32,1%), počet ekonomicky aktivních členů poklesl o cca čtvrtinu (24,1%), celkový počet poklesl o 14,4%. Počet nepracujících důchodců stoupl za sledované období o více než třetinu (36,8%) – viz tab. 5.1.

Tabulka 5.1. Bazální indexy skladby členů průměrné domácnosti (základ rok 1989)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
počet členů celkem	1,000	0,996	0,977	0,973	0,943	0,943	0,943	0,943	0,958	0,947	0,943
ekonomicky aktivních	1,000	0,992	0,977	0,977	0,895	0,895	0,895	0,895	0,910	0,910	0,887
nezaopatřených dětí	1,000	1,000	0,940	0,929	0,869	0,881	0,857	0,857	0,881	0,845	0,845
nepracujících důchodců	1,000	1,000	1,000	1,000	1,237	1,184	1,289	1,289	1,237	1,237	1,237
ostatních	1,000	1,000	1,222	1,222	1,111	1,222	1,000	1,000	1,222	1,222	1,444

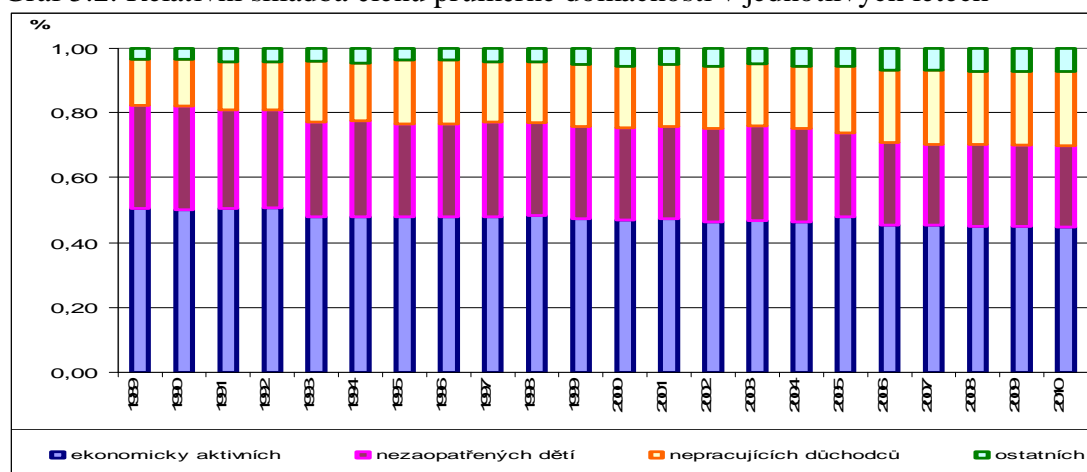
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
počet členů celkem	0,943	0,939	0,936	0,932	0,932	0,886	0,871	0,871	0,867	0,860	0,856
ekonomicky aktivních	0,880	0,880	0,865	0,865	0,857	0,842	0,782	0,782	0,774	0,767	0,759
nezaopatřených dětí	0,845	0,845	0,845	0,857	0,845	0,726	0,702	0,690	0,690	0,679	0,679
nepracujících důchodců	1,237	1,237	1,237	1,237	1,237	1,263	1,342	1,368	1,368	1,368	1,368
ostatních	1,556	1,444	1,556	1,333	1,556	1,444	1,778	1,778	1,778	1,778	1,778

Zdroj: ČSÚ

Největší skupinou zůstávají ekonomicky aktivní členové. Jejich relativní podíl na skladbě průměrné domácnosti je necelá polovina. Pouze v prvních letech sledovaného období (1989-1992) převyšoval 50%, celkově klesá, i když pokles podílu ve skladbě průměrné domácnosti je podstatně nižší (o 11%) než pokles absolutní, což je dáno klesajícím celkovým počtem členů průměrné domácnosti. Své postavení si tedy v rámci průměrné domácnosti ekonomicky aktivní členové, i když s mírným poklesem, víceméně zachovali.

Zásadní změnou, která se odehrála je změna na pozicích sekundantů – viz graf 5.2. Subdominující skupinou byly na začátku sledovaného období nezaopatřené děti – činily téměř třetinu průměrné domácnosti (31,8%), na konci období tvoří již pouze čtvrtinu (25,2%).

Graf 5.2. Relativní skladba členů průměrné domácnosti v jednotlivých letech

Zdroj: ČSÚ

Nepracující důchodci, jenž tvořili v roce 1989 cca 15% (14,4%), v roce 2010 již zaujímali téměř čtvrtinový podíl (23,0%). Jestliže bylo nezaopatřených dětí průměrné

domácnosti na začátku sledovaného období 2x více než nepracujících důchodců, tak na konci období v roce 2010 mají obě skupiny na skladbě průměrné domácnosti v podstatě stejný podíl.

Nejvýznamnější změny v absolutním pohledu jsou – pokles ekonomicky aktivních členů o 0,32 členu a pokles nezaopatřených dětí o 0,27 členů. Skladba průměrné domácnosti z hlediska ekonomicky a neekonomicky aktivních členů zůstala (s mírným poklesem ekonomicky aktivních členů) v podstatě stejná. Avšak zvětšil se podíl těch, kteří již v budoucnu ekonomicky aktivní být nemohou na úkor podílu těch, kteří v budoucnu ekonomicky aktivní být mohou (což ještě neznamená, že v plné výši svého podílu ekonomicky aktivní budou).

5.2 Analýza hrubých a čistých peněžních příjmů a vydání průměrné domácnosti

5.2.1 Analýza příjmů průměrné domácnosti

Stoupající nominální hrubé peněžní příjmy průměrné domácnosti lze sledovat po celé sledované období od roku 1989 do roku 2010 nepřetržitě (graf 5.3 v příloze 4). Tempa přírůstků jsou mezi roky 1991 až 1996 dvojčíferné (aritmetický průměr 17,7%, průměrná odchylka 1,7%). V tomto období byl zaznamenán největší růst, který se v takovém tempu již neopakoval. Nejnižší hodnoty přírůstků vykazovaly roky 2000 (3,4%), 2002 (3,1%) a 2009 (2,6%) s rokem 2010 (2,1%), kdy došlo k nejnižšímu přírůstku za sledované období. V části sledovaného období po roce 1996 (tj. od konce silného růstu) s vyloučením let s nízkými přírůstky tj. v období 1997-2008 (vyjma 2000, 2002) byl průměrný meziroční přírůstek 6,9% s průměrnou odchylkou 1,5%. Průměrně za celé období sledované období (1989-2010) stoupaly nominální hrubé příjmy průměrné domácnosti meziročním přírůstkem 24,4% (průměrná odchylka 4,9%) – viz tab. 5.3.

Reálná hodnota hrubých příjmů je však odlišná, má pro sledované období charakteristický průběh, popsatelný několika fázemi (graf 5.4 v příloze 4, tab. 5.4 a 5.5):

- 1) hluboký pád (1989-1991), celkový pokles o 26,9%, meziroční pokles o 13,4%
- 2) kolísavý vzestup (1992-1996), celkový vzestup o 27,9%, meziroční vzestup o 5,6%
- 3) kolísání s mírným vzestupem (1997-2002), celkový vzestup o 5,2%, meziroční vzestup o 0,9%.
- 4) mírný vzestup (2003-2007), celkový vzestup o 14,3%, , meziroční vzestup o 2,9%
- 5) tlumení vzestupu (2008-2010), celkový vzestup o 2,2%, meziroční vzestup o 0,7%

Tabulka 5.3. Tempa meziročních přírůstků nominálních hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti (%)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
hrubé peněžní příjmy celkem	5,9	18,6	21,2	17,5	15,0	18,3	15,7	9,7	8,3	5,4
příjmy ze závislé činnosti	1,9	15,9	28,6	10,8	14,0	17,5	16,9	7,6	8,8	3,9
příjmy z podnikání	.	.	48,9	546,4	21,3	24,2	10,6	59,7	8,4	6,5
sociální příjmy	18,2	34,4	-3,9	24,1	12,4	19,0	14,5	8,8	8,4	7,4
jiné příjmy	19,1	-12,7	37,6	6,5	36,1	21,8	9,2	-5,0	1,0	20,9

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
hrubé peněžní příjmy celkem	3,4	8,1	3,1	5,3	4,5	6,1	5,7	7,6	8,2	2,6	2,1
příjmy ze závislé činnosti	3,3	8,6	1,1	3,7	5,0	4,6	0,9	5,8	8,2	2,6	2,1
příjmy z podnikání	1,3	8,4	1,5	37,0	4,5	2,0	4,8	6,1	10,9	-0,4	-2,7
sociální příjmy	6,4	5,4	10,3	1,0	4,5	9,5	16,3	12,9	3,4	6,6	3,1
jiné příjmy	-5,0	14,9	3,7	2,4	-3,1	24,3	27,7	7,4	24,8	-8,2	4,2

Zdroj: ČSÚ

Po prvním období, kdy došlo k výraznému propadu reálných hrubých příjmů průměrné domácnosti proběhl celkem výrazný vzestup, avšak s porovnáním s výchozí reálnou hodnotou hrubých příjmů průměrné domácnosti v roce 1989 tato fáze středně silného vzestupu (průměrný přírůstek 5,1%) dosáhla v roce 1996 jen na 93,5% hodnoty roku 1989. Úroveň roku 1989 je dosažena v roce 2003 (tab. 5.4). Na konci sledovaného období v roce 2010 vykazují reálné hrubé peněžní příjmy průměrné domácnosti hodnotu 124,2%. Závěrem sledovaného období dochází ke zpomalování růstu reálných hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti (tab. 5) – rok 2008 (+1,7%), rok 2009 (+1,5%) a rok 2010 (+0,7%). Tento vývoj sledují všechny položky hrubých příjmů kromě sociálních příjmů, které reagují a jsou odvislé od vlivů státu.

Tabulka 5.4. Reálné hrubé peněžní příjmy průměrné domácnosti (na osobu a rok v tis. Kč)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
hrubé peněžní příjmy celkem	114 989	111 013	84 091	91 723	89 223	93 245	101 109	107 514	108 667	106 294	109 731
příjmy ze závislé činnosti	86 743	80 591	59 646	69 035	63 305	65 629	70 679	75 933	75 283	73 921	75 209
příjmy z podnikání	.	.	557	746	3 994	4 406	5 012	5 094	7 496	7 333	7 648
sociální příjmy	22 151	23 858	20 471	17 708	18 192	18 594	20 268	21 322	21 369	20 918	21 994
jiné příjmy	5 647	6 130	3 417	4 234	3 732	4 616	5 150	5 165	4 518	4 122	4 879

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
hrubé peněžní příjmy celkem	109 404	113 009	114 267	120 168	122 246	127 294	131 287	137 327	139 695	141 814	142 774
příjmy ze závislé činnosti	74 907	77 668	77 023	79 754	81 511	83 620	82 289	84 637	86 142	87 453	88 084
příjmy z podnikání	7 471	7 734	7 699	10 535	10 719	10 730	10 971	11 319	11 799	11 632	11 161
sociální příjmy	22 556	22 700	24 555	24 774	25 202	27 072	30 714	33 732	32 788	34 590	35 167
jiné příjmy	4 470	4 907	4 992	5 105	4 814	5 872	7 313	7 639	8 966	8 139	8 362

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 5.5. Tempa meziročních přírůstků reálných hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti (%)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
hrubé peněžní příjmy celkem	-3,5	-24,3	9,1	-2,7	4,5	8,4	6,3	1,1	-2,2	3,2	-0,3
příjmy ze závislé činnosti	-7,1	-26,0	15,7	-8,3	3,7	7,7	7,4	-0,9	-1,8	1,7	-0,4
příjmy z podnikání	.	.	34,0	435,1	10,3	13,8	1,6	47,2	-2,2	4,3	-2,3
sociální příjmy	7,7	-14,2	-13,5	2,7	2,2	9,0	5,2	0,2	-2,1	5,1	2,6
jiné příjmy	8,5	-44,3	23,9	-11,9	23,7	11,6	0,3	-12,5	-8,8	18,4	-8,4
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	průměr
hrubé peněžní příjmy celkem	3,3	1,1	5,2	1,7	4,1	3,1	4,6	1,7	1,5	0,7	1,2
příjmy ze závislé činnosti	3,7	-0,8	3,5	2,2	2,6	-1,6	2,9	1,8	1,5	0,7	0,1
příjmy z podnikání	3,5	-0,5	36,8	1,7	0,1	2,2	3,2	4,2	-1,4	-4,0	100,2
sociální příjmy	0,6	8,2	0,9	1,7	7,4	13,5	9,8	-2,8	5,5	1,7	2,8
jiné příjmy	9,8	1,7	2,3	-5,7	22,0	24,5	4,5	17,4	-9,2	2,7	2,3

Zdroj: ČSÚ

Podíly jednotlivých příjmů na celku v jednotlivých letech jsou názorně ukázány na grafu 5.5 (v příloze 4). Příjmy ze závislé činnosti představují dominantní položku (viz též Spěváček 2010), jejíž podíl se od roku 2002 snižoval a zůstává v posledních letech (2006-2010) na úrovni mírně přes 60% (průměrná hodnota 61,7%). Tento cca 12% pokles podílu oproti prvním letům (1989-1992, průměr 73,6%) sledovaného období je nahrazován příjmy z podnikání a v letech 1990-1991 a 2006-2010 také zčásti sociálními příjmy. Jiné příjmy jsou variabilní, jejich podíl v průběhu sledovaného období kolísá a je nejvyšší v roce 1990 a v letech 2006-2010.

Sociální příjmy jsou dle velikosti druhou položkou, tvoří v průměru 21,2% celkových příjmů. I ony jsou složeny z různých položek a vývoj skladby sociálních příjmů ukazuje graf 5.6 (v příloze 4).

Zřejmý je trend snižování podílu přídatků na děti. Ty v první části 90tých let (1989-1994 tvořily v průměru 16,0% sociálních příjmů, v posledních letech sledovaného období (2007-2010) činí jejich průměrný podíl 1,5%.

Přes propad v první polovině 90tých let a kolísání ve střední části sledovaného období podíl důchodů je v posledních třech letech mírně rostoucí a tvoří nejvyšší podíl za sledované období (2008 – 79,3%, 2009 – 81,1%, 2010 – 82,4%).

Dávky nemocenského pojištění vykazovaly až do roku 2006 stabilně podíl kolem jedné desetiny (průměr 9,1%, odchylka 1,2). Následně se jejich podíl snižuje až na hodnotu 4,2% v roce 2010. Rodičovský příspěvek se začal realizovat od roku 1993 a až do roku 2006 tvořil zhruba necelých 5% (průměr 4,6%, odchylka 0,4), pak byl zvýšen a tvoří necelý dvojnásobek podílu – např. v roce 2010 7,0% (průměr za období 2007-2010 je 7,7%).

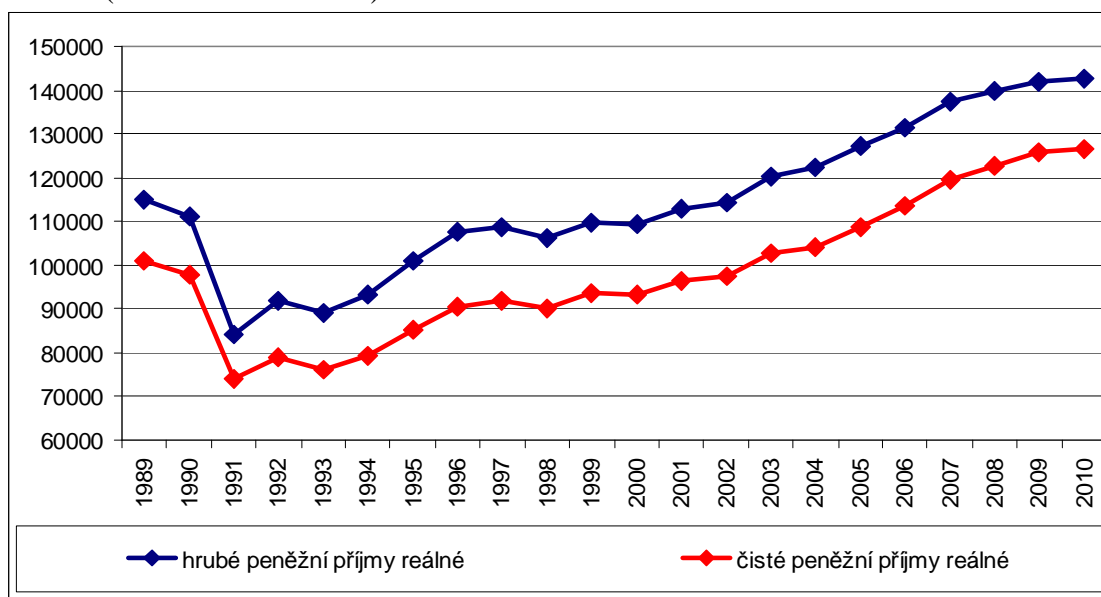
Podpora v nezaměstnanosti má kolísavý průběh podílu na skladbě sociálních příjmů průměrné domácnosti a podíl nepřesahoval 2%.

Jiné příjmy tvoří necelých 5% podílu skladby sociálních příjmů, avšak v letech 1990-1994 tato položka vyrovnávala propad příjmů domácností v sociální oblasti, jak názorně ukazuje graf 5.6 (v příloze 4).

Přestože jiné příjmy tvoří jen nevelkou část celkových příjmů (tab. 5.4, graf 5.7 v příloze 4) lze si povšimnout dvou skutečností. Dary od příbuzných vytrvale tvoří asi 30% jiných příjmů (průměr 29,4%, odchylka 3,8). A u kapitálových příjmů nastává boom v první části 90tých let, kdy v roce 1996 tvoří stejný díl jiných příjmů jako dary od příbuzných. Jako kapitálové příjmy v podstatě neexistovaly v letech 198-1991, tak přestávají existovat pro průměrnou domácnost na konci sledovaného období; v roce 2010 činí 1,9% z jiných příjmů (jiné příjmy tvoří ovšem pouze 5,9% celkových příjmů, tj. kapitálové příjmy tvořily v roce 2010 na celkových příjmech průměrné domácnosti 0,11%).

Křivka vývoje čistých peněžních příjmů průměrné domácnosti sleduje křivku hrubých peněžních příjmů. Sledujeme-li podíl čistých příjmů, pak vidíme, že po dlouhé střední části (1992-2005), kdy rozdíl mezi čistými a hrubými příjmy nabýval hodnot přes 14%, opět podíl čistých příjmů stoupá na hodnoty obdobné v letech 1989-1991) tj. kolem 87-88%, a stoupá (nejvyšší hodnota je zaznamenána roce 2010 – 88,7%) – viz graf 5.8.

Graf 5.8. Vývoj hrubých a čistých peněžních příjmů reálných průměrné domácnosti (na osobu a rok v Kč)

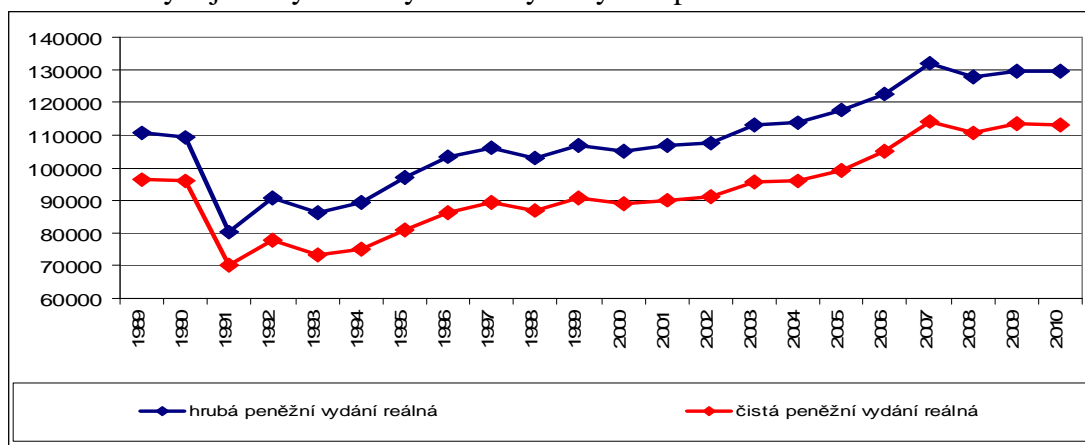
Zdroj: ČSÚ

5.2.2 Analýza vydání průměrné domácnosti

Vývoj nominálních i reálných vydání průměrné domácnosti sleduje v zásadě dynamiku popsanou výše (graf 5.9 v příloze 4 a 5.11). Výraznější rozdíl lze zjistit v roce 2007, kdy nárůst přijatých půjček způsobil výdajovou špičku reálných vydání (viz níže). Podíl daně z příjmů a zdravotního a sociálního pojištění v první třetině sledovaného období mírně stoupl, kolísal, následně poklesl a činí v posledních letech cca 12,5% (graf 5.10 v příloze 4).

Rozdíl mezi hrubými a čistými vydáními činil letech 1989-1991 v průměru 12,6% (odchylka 0,24%). V následujícím období dochází k nárůstu na hladinu kolem 15%, na niž zůstává rozdíl až do roku 2005 (15,8%), pak hodnota rozdílu klesá opět až na hodnoty blízké začátku sledovaného období – v roce 2010 tvoří rozdíl 12,5%.

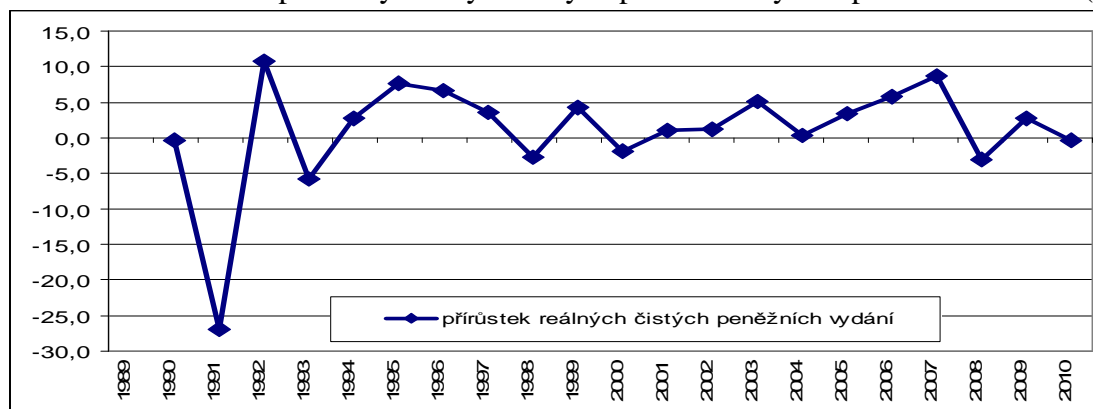
Graf 5.11. Vývoj reálných hrubých a čistých vydání průměrné domácnosti

Zdroj: ČSÚ

Tempo růstu reálných čistých vydání je měnlivé rok co rok, resp. skupiny dvou, tří let (graf 5.12). Faktorů, které to způsobují je více, proto nelze učinit obecný závěr.

Graf 5.12. Meziroční přírůstky reálných čistých peněžních vydání prům.domácnosti (%)

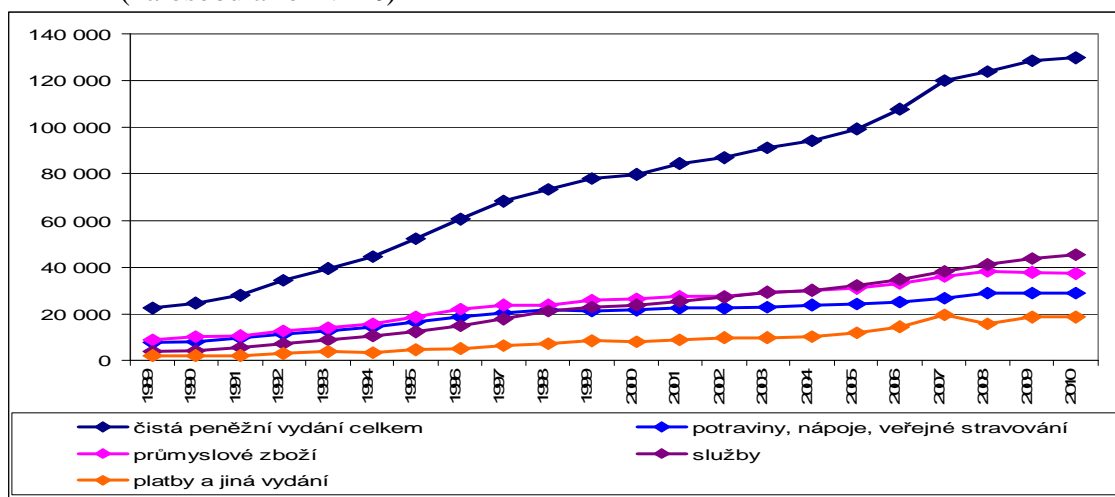

Zdroj: ČSÚ

5.3 Analýza skladby čistých vydání podle druhu

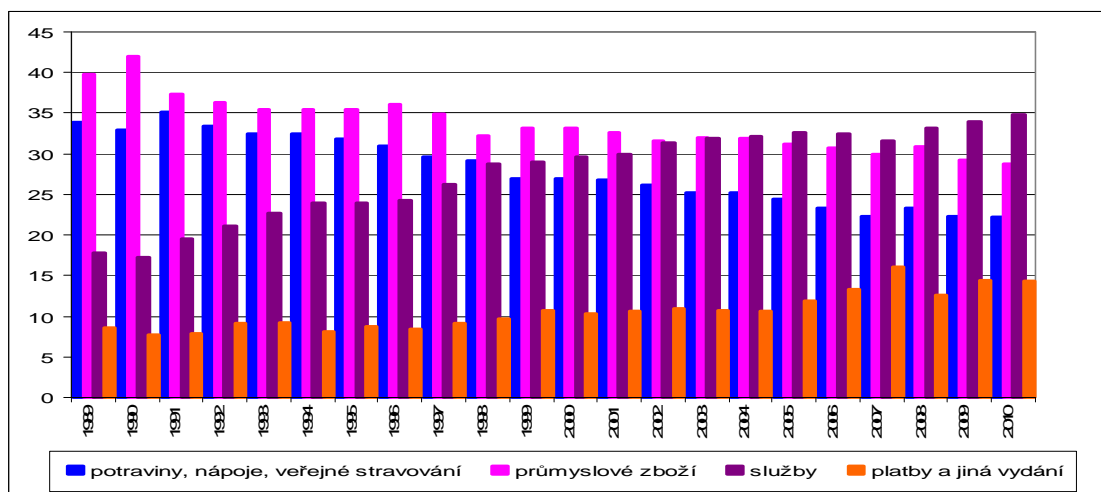
Postupně stoupající podíl služeb na čistých peněžních vydáních je charakteristický pro vývoj vydání podle druhu (Příloha 2). Služby se v roce 2004 stávají největší druhovou výdajovou položkou, byť vydání za průmyslové zboží je v tomto roce v podstatě stejně veliké. Nominální hodnota vydání za průmyslové zboží však v posledních dvou letech velmi mírně klesla, avšak služby rostly (graf 5.13). Vydání za potraviny, nápoje a veřejné stravování nominálně rostly po celé sledované období až do roku 2008, následující dva roky (2009, 2010) víceméně stagnují. Obdobně jako růst služeb, rostlou jiná vydání. V roce 2007 dochází ke skokovému nárůstu z důvodu výše přijatých půjček.

Graf 5.13. Vývoj nominálních čistých vydání průměrné domácnosti dle druhu (na osobu a rok v Kč)

Zdroj: ČSÚ

Graf 5.14. Skladba čistých vydání průměrné domácnosti dle druhu v jednot.letech (%)

Zdroj: ČSÚ

Skladba čistých vydání dle druhu doznala v průběhu sledovaného období plynulou výměnu "portfolia" (graf 5.14). Na začátku je dominantní vydání za průmyslové zboží a těsně za nimi za potraviny, cca 30% tvoří služby a jiná vydání (přičemž služby jsou výrazně větší než jiná vydání). Na konci období jsou druhy rovnoměrněji podílově rozprostřeny s tím, že převládají služby (34,8%), o něco méně (o 17,3%) je vydání za průmyslové zboží (28,8%), ještě o něco méně (o 23,0%) je vydání za potraviny, nápoje a veřejné stravování (22,2%) a nejméně (ale přesto výrazně více než na začátku sledovaného období) je vydání jiného druhu (14,3%).

5.4 Analýzy skladby čistých vydání podle účelu

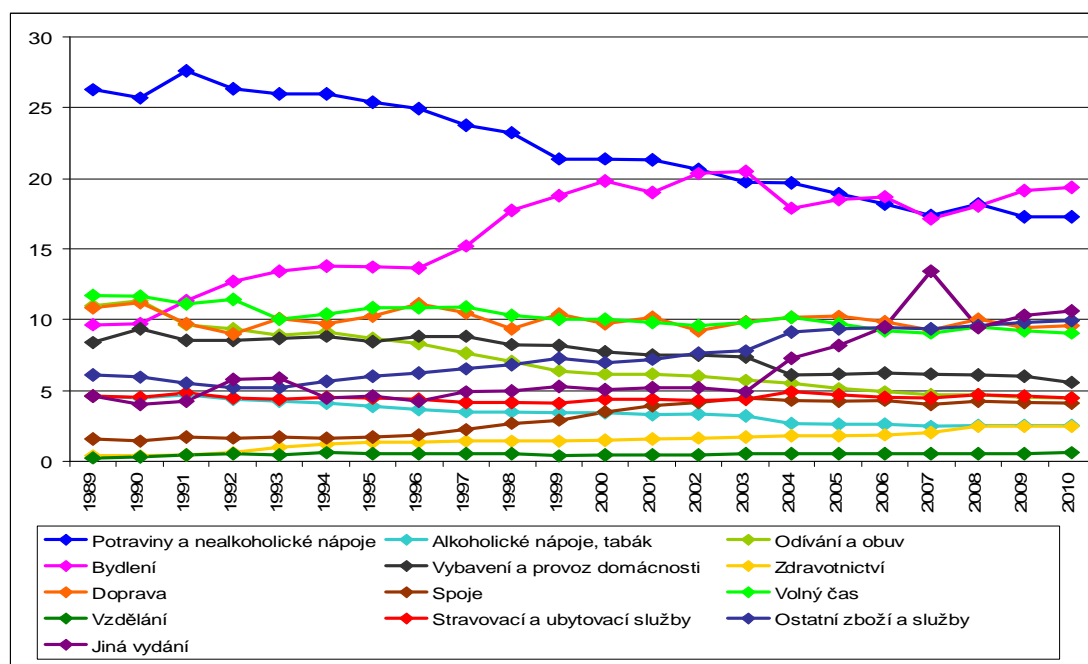
Vydáním v nominální hodnotě až do začátku 21. století dominovaly potraviny, v roce 1998 také končí jejich rychlý vzestup, následuje do roku 2006 období kolísání a pomalého stoupání, které se následně krátce zrychlovalo (do roku 2008), pak nominální vydání potravin a nealkoholických nápojů opět kolísá (graf 5.15 v příloze 4). Vydání za bydlení průměrné domácnosti stoupalo s výjimkou roku 2004, kdy došlo k poklesu neustále (v letech 1997-1999 velmi prudce). Další dvě účelová vydání korelují, a to vydání za dopravu a vydání za volný čas. Nejprve stoupají pomaleji, v letech 1994-1996 rychleji, následuje snížení růstu až do roku 2002, pak se opět vydání zvyšují do roku 2008, kdy dochází jen k mírnému zvyšování. Další dvě účelová vydání rostou výrazněji od roku 2004 a jsou to ostatní zboží a služby a jiná vydání – tedy vydání nespolečenské povahy, se skokem v roce 2007 (úvěry, půjčky). Vydání na vybavení a provoz domácnosti zaznamenaly v roce 2004 pokles, pak mírně vystoupaly a v posledním roce dokonce klesly. Dlouhodobě stagnující a mírně stoupající trend mají od roku 1996 vydání za odívání a obuv. Vydání za stravování vytrvale rostly, avšak v poslední dvou letech vykazují stagnaci. Totéž lze konstatovat u vydání za spoje. U alkoholických nápojů a tabáku došlo v roce 2004 k poklesu, který byl nominálně vyrovnáván velmi pozvolna. Vydání za zdravotnictví rostly velmi mírně až do roku 2006, kdy došlo k prudšímu nárůstu až do roku 2008, pak je již nárůst velmi malý. Vydání za spoje vykazovaly prudší růst po roce 1997, se zpomalením nárůstu mezi roky 2003-2005. Poslední jsou vydání za vzdělání, které rostly ze všech vydání nejpomaleji, přičemž mezi lety 1998 až 2002 stagnovaly.

Podíly na skladbě jednotlivých účelů použití znázorňuje graf 5.16. Výrazně dominující vydání za potraviny a nealkoholické nápoje určují charakter 90tých let, ke konci tohoto období již dochází zřetelně k nárůstu podílu vydání na bydlení, které se stává subdominující. Následně probíhá výměna pozic až v posledních letech jsou první, největší položkou vydání za bydlení a vydání za potraviny jsou druhé. Charakteristický rys je velmi podobně se vyvíjející s velmi podobným podílem vydání za volný čas a dopravu. Dále strmý nárůst jiných, tedy nespotebních vydání v letech 2004-2007. pád v roce 2008 a následný mírný vzestup v letech 2009-2010. Vydání za alkoholické nápoje a tabák podílem mírně a stále klesají. Vydání na zdravotnictví naopak mírně a stále stoupají. Výrazně klesal po celé sledované období podíl vydání za odívání a obuv.

Dynamika vydání podle účelu reálně znázorněná (graf 5.17) sleduje trendy popsané u nominálního pohledu s tím, že některé skutečnosti jsou posunuté či jiné. Např. vydání za potraviny není na první pozici, na tu se dostává až v roce 2004, kdy přestihuje vydání za bydlení. Vydání za potraviny a nealkoholické nápoje a vydání na bydlení jsou vůči sobě v obrácené pozici než při pohledu nominálním.

Příčinou jsou přepočtové indexy spotřebitelských cen. Ty se ještě liší ze začátku sledovaného období výrazněji u vydání za spoje a u vydání za zdravotnictví.

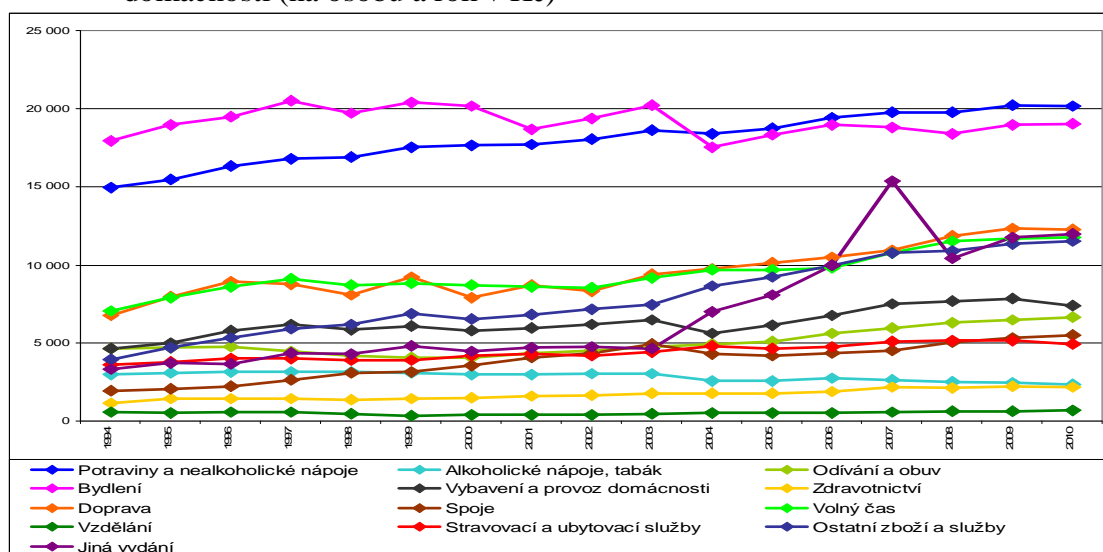
Graf 5.16. Skladba čistých peněžních vydání podle účelu použití průměrné domácnosti (%)

Zdroj: ČSÚ

Obdobně vydání za alkoholické nápoje a tabák jsou vyšší nominálně než vydání za spoje v roce 2000, avšak reálně již v roce 1998. Další určité rozdíly lze pozorovat u vydání za odívání a obuv aj. Celkově obraz reálně vyjádřených vydání průměrné domácnosti podle účely není zásadně (vyjma jmenovaných rozdílů) odlišný od obrazu získaného analýzou nominálně pojatých účelových vydání průměrné domácnosti za sledované období.

Graf 5.17. Vývoj čistých peněžních vydání reálných podle účelu použití průměrné domácnosti (na osobu a rok v Kč)

Tabulka indexů spotřebitelských cen, použitých k přepočtům nominálních hodnot je v příloze 3.

5.5 Vývoj naturálních příjmů a vydání

Naturální příjmy stoupaly více či méně rok od roku, se zpomalením mezi roky 2002-2004, k roku 2010 došlo k poklesu. Totéž sledují i naturální vydání s tím, že prudce stouply v roce 2006 a stagnují v letech 2009-2010 (graf 5.18 v příloze 4). Naopak naturální příjmy potravin a bezplatného stravování vykazovaly stagnaci v letech 2000-2004, následně dokonce poklesly, stoupaly a v roce 2010 opět poklesly. Naturální vydání potravin a bezplatného stravování průměrné domácnosti stoupaly stále, a to i v období, kdy naturální příjmy potravin stagnovaly. Podíl naturálních příjmů z peněžních příjmů byl vyšší než podíl naturálních vydání z peněžních vydání, avšak rozdíl se neustále snižoval až v roce 2010 činily podíl jak naturálních příjmů tak naturálních vydání stejnou část z peněžních příjmů, resp. peněžních vydání (graf 5.19 v příloze 4).

Podíl naturálních vydání potravin k peněžním vydáním po počátečním poklesu (do roku 1993) neustále stoupal (byť ve střední části málo) až do roku 2006 (kdy došlo k většímu nárůstu), posléze víceméně stagnuje na hodnotě kolem 13%.

Jestliže znázorníme (graf 5.20 v příloze 4) dynamiku naturálních příjmů a vydání potravin, zjistíme, že podíl naturálních příjmů potravin k naturálním příjmům celkovým je vyšší než podíl naturálních vydání potravin k naturálním vydáním, a to až do roku 2004/2005, kdy se tento poměr obrací.

5.6 Dynamika bilančních položek

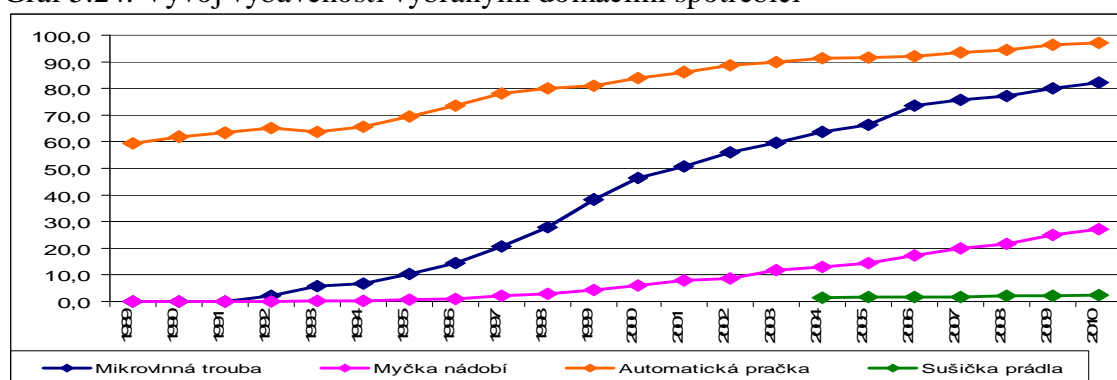
Splátky půjček jsou za celé sledované období vyšší než přijaté půjčky průměrné domácnosti, vyjma roku 2007, kdy došlo k prudkému nárůstu přijatých půjček. Tento rok se projevil jako vybočení z trendu i u salda přijatých půjček a splacených úvěrů a zejména u salda vybraných úspor a vkladů (zde již v roce 2006 došlo ke změně trendu). Jestliže hodnoty salda přijatých půjček a splacených úvěrů oscilovaly kolem hodnoty 0 (těsně pod ní), pak v roce 2007 prudce vyskočila hodnota do kladné části a v roce 2008 spadla opět do minusové části a klesá až do roku 2010. Saldo vybraných půjček a nákupů na splátky po roce 1999 vytrvale klesalo (s výjimkou let 2006-2007) a to dosti prudce. Zajímavé je, že po roce 2007 se vrátilo do trajektorie celkového trendu nastoupeného v 21. století (graf 5.21 v příloze 4).

5.7 Analýza údajů o bytech a vybavenosti předměty dlouhodobého užívání

Pro charakter bydlení je charakteristické vytrvalé klesání podílu domácností v nájmu (graf 5.22 v příloze 4). Jestliže v roce 1989 bylo toto bydlení převládající, v roce 2010 tvořilo necelých 20% a předstihlo jej bydlení ve vlastním domě nebo v bytě v osobním vlastnictví. K silnému nárůstu bydlení ve vlastním domě došlo v letech 2005-2006 a nyní tvoří téměř 45%, to je ten podíl, který zaujímalo bydlení v nájmu na začátku sledovaného období. Osobní vlastnictví se rozvíjí od roku 1989, systematicky stouvalo a v roce 2010 bylo druhé s téměř čtvrtinovým podílem. S nárůstem bydlení v osobním vlastnictví a ve vlastním domě souvisí procento domácností, které si vzaly půjčku nebo hypotéku, jejich podíl dosahoval v roce 2010 téměř jedné pětiny (před rokem 2006 nebylo ve statistice rodinných účtů sledováno). Po roce 2000 se začíná prosazovat zadlužování domácností z důvodu příklonu k vlastnickému bydlení (Dubská 2009).

Prudký nárůst počtu mobilních telefonů (Dubská 2010) je spolu s pádem pevné linky fenoménem 21. století z pohledu vybavenosti průměrné domácnosti komunikační technikou (graf 5.23 v příloze 4). Od roku sledování (2004) neustále roste připojenost domácností na internet, přičemž podíl kabelové televize od roku 2004 se nezvyšuje, naopak se zvyšuje vybavení satelitními soupravami. Ve vybavenosti automatickou pračkou dosáhla průměrná domácnost téměř plného nasycení (97,2%). Mikrovlnnou troubu si od roku 1991 pořídila velká většina domácností (82,2%). Myčka nádobí neměla tak strmý nárůst (pravděpodobně ke své ceně) a vlastní ji necelých 30 domácností ze sta v roce 2010. Sušička prádla je stále pro české domácnosti okrajovou záležitostí (v roce 2010 2,4%) – viz graf 5.24.

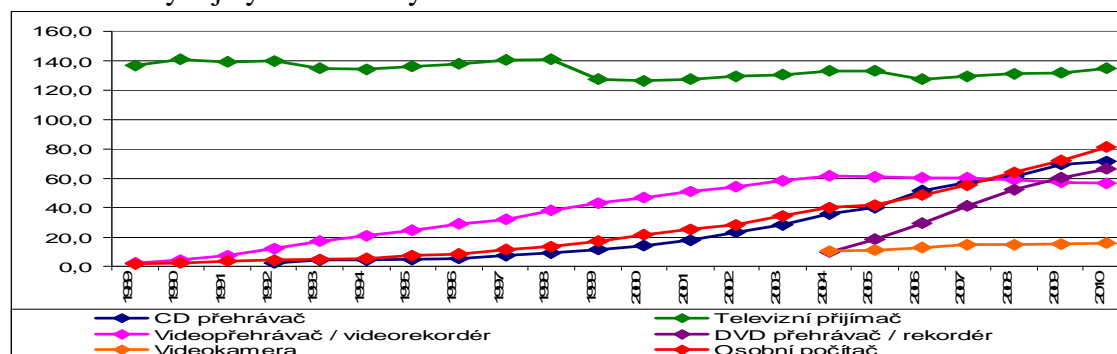
Graf 5.24. Vývoj vybavenosti vybranými domácími spotřebiči

Zdroj: ČSÚ

Vývoji vybavenosti domácností audiovizuální technikou dominují technologické inovace – videopřehrávače rekordéry pomalu ustupují CD přehrávačům, které již také ztrácí růstovou dynamiku a i oni ustupují DVD přehrávačům a rekordérům. Televizemi jsou domácnosti zahlceny – cca 140 kusů na sto domácností po celé sledované období. Videokamery si zatím pořizuje jen malá část domácností, naopak osobní počítače zaznamenávají zatím exponenciální růst (viz graf 5.25).

Graf 5.25. Vývoj vybavenosti vybranou audiovizuální technikou

Zdroj: ČSÚ

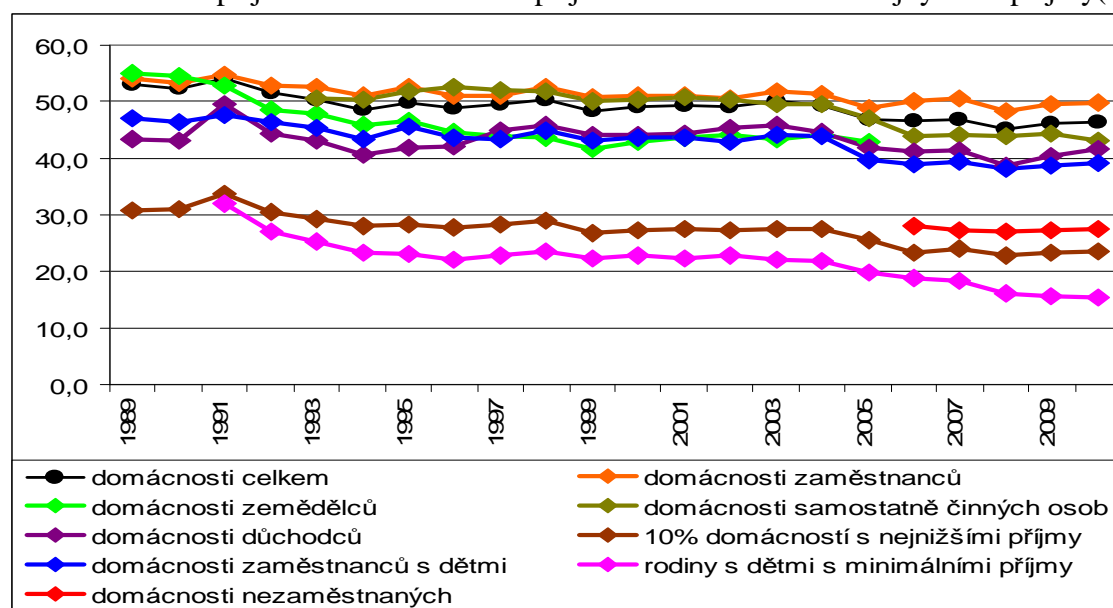
Vývoj vybavenosti automobily zaznamenal oscilaci kolem hodnoty 60 aut na sto domácností. Po roce 2003 došlo k nárůstu (2004), následně poklesu a nyní vybavenost auty roste (v roce 2010 77aut na sto domácností). Motocykl vlastní stále jen asi 10% domácností (sledováno od roku 2004). Taktéž vybavenost garáží je stále obdobná. Vybavenost rekreačním objektem mírně klesla. Jízdní kolo je stále oblíbeným prostředkem a vybavenost jím rostla (s různou rychlostí, nebo i s poklesy) až do roku 2004, následně mírně klesla a stagnovala na hodnotě kolem 150%) – viz graf 5.26 v příloze 4.

5.8 Analýza spotřebních vydání kategorií domácností

Vývoj čistých peněžních příjmů nominálních (graf 5.27 v příloze 4) sleduje u většiny kategorií domácností vývoj průměrné domácnosti. Odlišně se vyvíjí v posledních letech příjmy domácností – rodin s dětmi s minimálními příjmy, jejichž příjmy v roce 2009 poklesly a stagnovaly (2010). Totéž prodělaly, byť v jiné výši příjmů, příjmy domácností samostatně činných osob. Naopak domácnosti nezaměstnaných tento pokles nezaznamenaly.

Sledujeme-li podíl kategorií domácností vzhledem k příjmu domácností s nejvyššími příjmy, pak lze konstatovat, že se kolísavě snižuje během sledovaného období neustále. Pro průměrnou domácnost z hodnoty 53,0 v roce 1989 na 46,3% v roce 2010. Domácnosti rodin s dětmi a minimálními příjmy v posledních letech klesaly v podílu více než ostatní kategorie domácností. Naopak podíl důchodců stoupl (graf 5.28).

Graf 5.28. Podíl příjmů kat.domácností z příjmu 10% domácností z nejvyššími příjmy(%)

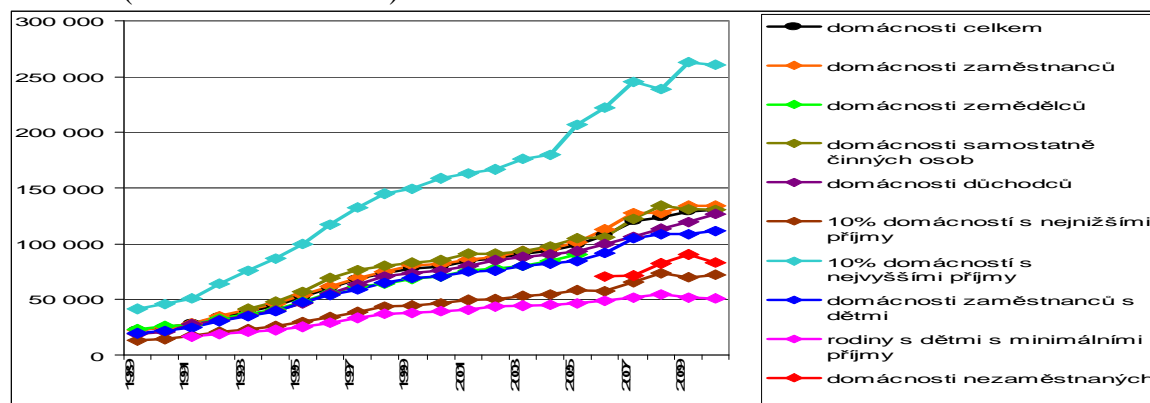
Zdroj: ČSÚ

Rysem čistých peněžních vydání je silnější vydání domácnosti samostatně činných osob vůči domácnostem zaměstnanců (po roce 2008 pokles). Dále pokles rodin s dětmi a minimálními příjmy (graf 5.29, graf 5.34 v příloze 4).

Vydáním za potraviny se nejsilněji (pomineme-li nejvyšší příjmové domácnosti) projevuje u domácností důchodců, které po celé sledované období vydaly za potraviny nejvíce ze všech kategorií (graf 5.30 v příloze č. 4). Následují je domácnosti samostatně činných osob a domácnosti zaměstnanců s obdobným vývojem. Všechny domácnosti v letech 2009-2010 vydávají méně. Největší pokles je u domácností nezaměstnaných a rodin s dětmi s minimálními příjmy. U vydání za průmyslové zboží se domácnosti důchodců dle logického očekávání propadají až před domácnosti s nejnižšími příjmy, domácnosti nezaměstnaných a rodiny s dětmi s minimálními příjmy. Nejvíce kromě domácností s nejvyššími příjmy vydávají za průmyslové zboží domácnosti samostatně činných osob, jsou však s posledních letech vyjma roku 2008) vystřídány domácnostmi zaměstnanců (graf 5.31 v příloze č.4).

U vydání za služby (graf 5.32 v příloze 4) opět domácnosti důchodců sekundují domácnostem samostatně činných osob a domácnostem zaměstnanců. Také rodiny s dětmi a s minimálními příjmy zcela netypicky až do roku 2007 mají vydání za služby podobná kategorii domácností s nejnižšími příjmy. Platby a jiná vydání vykazují ve 21. století velkou volatilitu. Nápadné je to po celé druhé decenium sledovaného období u domácností s nejvyššími příjmy. Ale i u ostatních po roce 2005. Pouze domácnosti důchodců a rodiny s dětmi s minimálními příjmy nereagují výkyvy. U domácností nezaměstnaných přichází výkyv až v roce 2009, u domácností s nejnižšími příjmy v roce 2008, u ostatních v roce 2007 (viz graf 5.33 v příloze 4).

Graf 5.29. Vývoj čistých peněžních vydání nominálních dle kategorií domácností (na osobu a rok v Kč)

Zdroj: ČSÚ

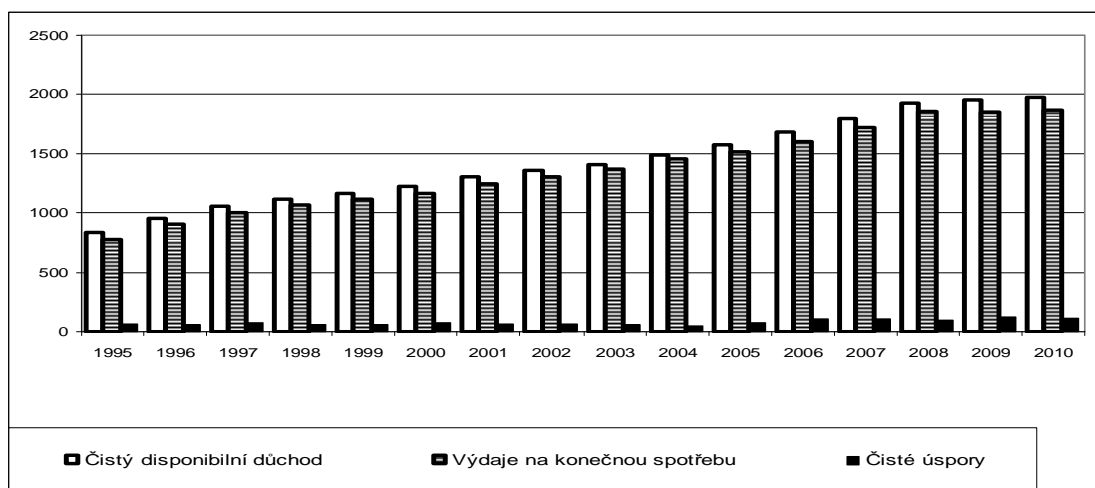
6. Spotřeba zboží krátkodobé a dlouhodobé spotřeby

Tato kapitola přináší data ze systému národních účtů, proto se mohou údaje s podobnou charakteristikou lišit od údajů předchozí kapitoly, jež byla postavena na datech statistiky rodinných účtů.

6.1 Užití disponibilního důchodu

Dle základní spotřební rovnice se disponibilní důchod skládá ze spotřeby a úspor. Graf 6.1 přináší přehled vývoje parametrů této rovnice. Graf ukazuje plynulý růst jak disponibilních důchodů, tak výdajů na konečnou spotřebu domácností. Číselně to dokumentuje tabulka 6.1, kde lze sledovat různě veliké, ale vždy kladné meziroční přírůstky výdajů na konečnou spotřebu, avšak kolísavé (z kladných do záporných hodnot a naopak) přírůstky úspor domácností.

Graf 6.1 Vývoj užití disponibilního důchodu domácností (mil. Kč, běžné ceny)

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 6.1 Relativní meziroční přírůstky vývoje užití disponibilního důchodu domácností (běžné ceny, v %)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Čistý disponibilní důchod	13,82	11,17	5,24	4,09	5,64	6,12	4,35	3,72
Výdaje na konečnou spotřebu	16,07	10,67	7,07	4,36	4,30	7,17	4,42	5,08
Čisté úspory	-7,87	17,50	-22,33	-4,20	34,74	-8,38	5,52	-18,93
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Čistý disponibilní důchod	5,47	5,69	7,04	6,81	7,18	1,61	0,70	
Výdaje na konečnou spotřebu	6,83	3,77	5,86	7,18	7,97	-0,23	1,04	
Čisté úspory	-21,10	68,87	33,77	2,24	-8,99	29,12	-5,91	

Zdroj: ČSÚ

Jestliže položíme za základ ceny roku 1995 (na počátku sledovaného období), pak čistý disponibilní důchod i výdaje na konečnou spotřebu mají v časové řadě stále vyšší hodnotu (v běžných cenách). Úspory však (i ve vyjádření v běžných cenách) v mnoha letech této počáteční hladiny nedosahovaly (viz tabulka 6.2).

Tabulka 6.2 Bazální indexy vývoje užití disponibilního důchodu domácností (běžné ceny, v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Čistý disponibilní důchod	100,00	113,82	126,54	133,17	138,61	146,43	155,39	162,15	168,19
Výdaje na konečnou spotřebu	100,00	116,07	128,45	137,53	143,53	149,71	160,44	167,53	176,03
Čisté úspory	100,00	92,13	108,25	84,08	80,55	108,53	99,44	104,93	85,06
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		
Čistý disponibilní důchod	177,38	187,48	200,68	214,33	229,72	233,41	235,06		
Výdaje na konečnou spotřebu	188,06	195,14	206,57	221,40	239,04	238,50	240,99		
Čisté úspory	67,11	113,33	151,60	154,99	141,07	182,14	171,38		

Zdroj: ČSÚ

Vývoj podílu úspor (míry úspor) znázorňuje tabulka 6.3. Míra úspor je nízká (Forišková 2009) a kolísá od minimální hodnoty 4,1% v roce 2003 k maximální hodnotě 8,1% v roce 1995. Průměrná míra úspor za celé období je 5,6%, průměrná odchylka od této hodnoty je 0,91. Míra úspor nejprve klesala (od maximální hodnoty v roce 1995) až do roku 1999, a následně kolísala kolem průměrné hodnoty 5,6% (s průměrnou odchylkou 0,5), vyjma let 2003 a 2004, kdy domácnosti spořily minimálně (4,1% a 3,1%).

Tabulka 6.3 Podíly na skladbě v jednotlivých letech (v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Výdaje na konečnou spotřebu	91,9	93,5	93,1	94,9	95,3	94,0	94,8	94,8	95,9
Čisté úspory	8,1	6,5	6,9	5,1	4,7	6,0	5,2	5,2	4,1
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		
Výdaje na konečnou spotřebu	96,9	95,1	93,9	94,2	95,1	93,7	94,1		
Čisté úspory	3,1	4,9	6,1	5,8	4,9	6,3	5,9		

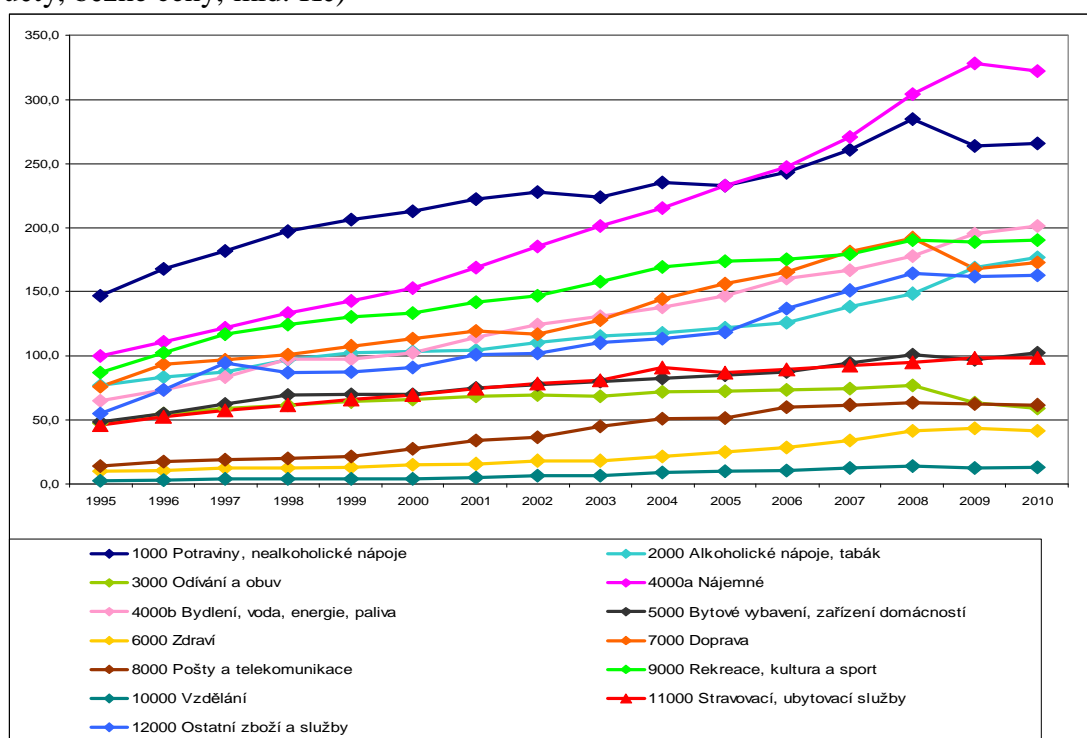
Zdroj: ČSÚ

Vývoj výdajů na konečnou spotřebu podle účelu použití má tyto základní charakteristiky (viz graf 6.2). Stálý a celkem prudký růst výdajů na nájemné. Zajímavé je, že těsně před hypotéční a bankovní krizí tento růst zrychluje (od r. 2006) a ještě v roce 2009 výrazně roste. Až v roce 2010 dochází k poklesu (ovšem z vysoké hodnoty výdajů). Výdaje na nájemné se od roku 2004 již přibližují výdajům za potraviny, od roku 2006 jsou již zřejmě vyšší a v krizi spotřebitelé reagují tak, že omezují výdaje za potraviny. V roce 2009, aby domácnosti mohly platit růst výdajů na nájemné, omezily výdaje na potraviny, dopravu a odívání a obuv.

Růst výdajů v období krize si udržely výdaje za bydlení, vodu, energie a paliva. A také výdaje na alkoholické nápoje a tabák – psychologicky rozhodující masa spotřebitelů sáhla k alkoholu, aby čelila důsledkům krize – zejména své neschopnosti zásadně ovlivnit výdaje za bydlení v širokém slova smyslu.

Výdaje ostatních účelových kategorií víceméně v krizových letech stagnují nebo jen velmi mírně rostou (v běžných cenách). Za celé sledované období obdobně jako výdaje za nájemné zaznamenaly stálý a výrazný růst výdaje za energie, vodu, paliva a bydlení. Za zmínku stojí výdaje za vzdělání, které jsou nejmenší položkou za celé období, i když po roce 2001/2002 začaly také trochu růst, ale v posledních letech stagnují. Naopak výdaje na zdraví

Graf 6.2 Vývoj výdajů domácností na konečnou spotřebu podle účelu použití (národní účty, běžné ceny, mld. Kč)

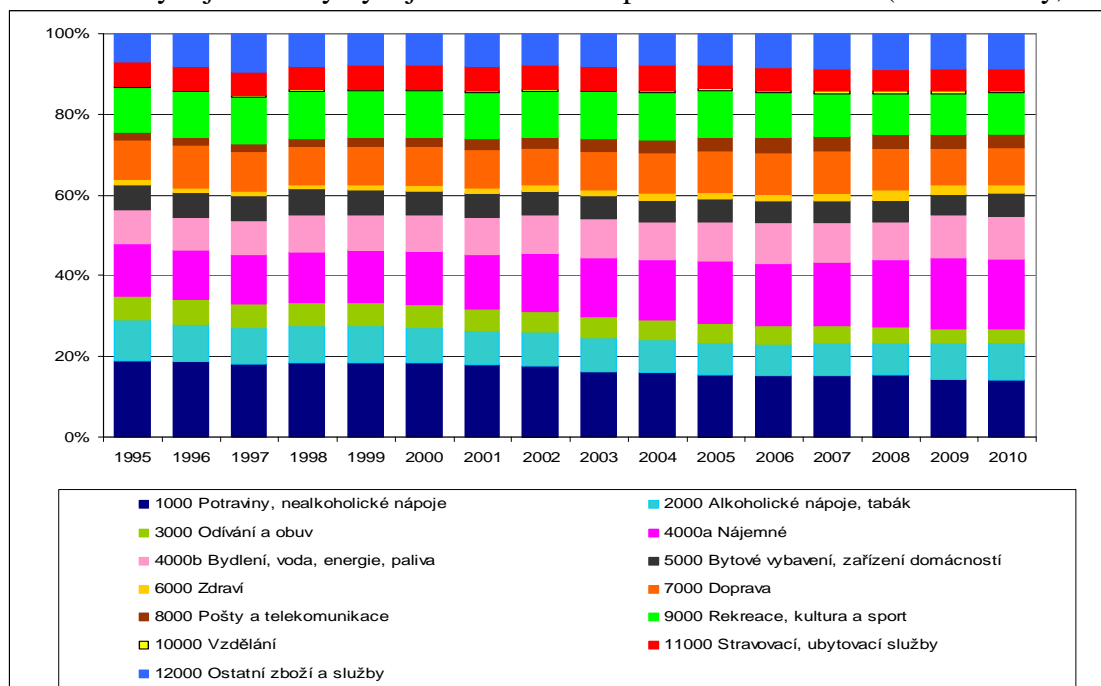
Zdroj: ČSÚ

zaznamenaly v letech 2004 – 2006 určitý růst, až skokově vzrostly v letech 2006 – 2008, a v krizových letech víceméně stagnují na dosažené úrovni.

Vývoj skladby jednotlivých kategorií výdajů na konečnou spotřebu domácností podle účelu v jednotlivých letech je patrný z grafu 6.3. Názorně lze pozorovat zmenšující se podíl potravin, zmenšující se podíl odívání a obuvi, měnlivý podíl bytového vybavení a zařízení domácnosti, relativně stálý a mírně se zvyšující podíl výdajů na bydlení, vodu,

energie a paliva, stoupající podíl nájemného, stoupající podíl výdajů za telekomunikace a taktéž za zdraví.

Graf 6.3. Vývoj struktury výdajů na konečnou spotřebu domácností (národní účty, v %)

Zdroj: ČSÚ

6.2 Půjčky

Jednou z možností, jak zvýšit v současnosti spotřebu nebo si zachovat její výši, je půjčit si. Nevýhoda spočívá v nutnosti splácet (a to i s úroky), proto možnosti a výše půjček jsou limitovány a limitují budoucí spotřebu. Jako je úspora odložená spotřeba do budoucnosti, je půjčka budoucí spotřeba přenesená do přítomnosti. Na grafu 6.4 (v příloze 5) lze zjistit prudký nárůst objemu půjček (závazků) domácností po roce 2003. Již v letech 2001 – 2002 docházelo k většímu nárůstu půjček, avšak jejich exploze přišla až o 2 roky později. Dokonce i v krizovém roce 2009 si půjčky zachovaly prorůstovou dynamiku, ne však již v roce 2010, kdy stoupl jen mírně (navíc se jedná o běžné ceny toho kterého roku). Od roku 2002 převyšují úvěry na bydlení 70% celkového objemu úvěrů obyvatelstvu (Dubská 2010).

Seřadíme-li přírůstky, tempa meziročně do časové řady celou dynamiku můžeme číselně sledovat. Mezi lety 1995 -1996 došlo k propadu půjček, z této nejnižší hodnoty se sice půjčky o něco zvedly v roce 1997, ale vzápětí opět klesly (rok 1998). Od roku 1999

začíná stálý růst půjček s různě velkými hodnotami (kolísavě, např. v roce 2002 cca 40% nárůst, v roce 2000 jen 8% nárůst) a od roku 2004 se datuje „dluhové hospodářství“ domácností – to intenzivně trvalo 4 roky (2004 – 2007) s průměrným ročním tempem téměř 30%. Nastupující krize tento prudký růst nejprve výrazně zpomalila (v letech 2008 – 2009) a následně v roce 2010 téměř zastavila (1,9%). Ve srovnání krátkodobých a dlouhodobých půjček lze konstatovat, že krátkodobým půjčkám prostředí až do roku 2001 nepřálo a jejich „boom“ začíná roku 2002 (růst o 46,6%), avšak již v roce 2005 výrazně zpomalily a v krizových letech 2009 – 2010 došlo k jejich poklesu (viz tabulka 6.4). Objemově tvoří krátkodobé půjčky několikanásobně menší podíl na celkových půjčkách než dlouhodobé půjčky.

Tabulka 6.4 Relativní meziroční přírůstky vývoje užití disponibilního důchodu domácností (stálé ceny, v %)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Půjčky	-12,9	7,7	-3,1	12,4	8,4	11,5	40,8	12,5
Krátkodobé půjčky	-2,1	-5,4	-19,0	-0,2	-2,4	14,8	46,6	30,4
Dlouhodobé půjčky	-15,8	11,7	1,0	15,0	10,4	11,0	39,9	9,4
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Půjčky	35,1	27,3	23,9	33,3	16,4	8,9	1,9	
Krátkodobé půjčky	21,6	15,4	5,4	9,0	10,4	-8,9	-4,7	
Dlouhodobé půjčky	37,8	29,5	26,9	36,6	17,0	10,7	2,4	

Zdroj: ČSÚ

V porovná k výchozímu stavu krátkodobé půjčky po propadu v devadesátých letech se vrátily na výchozích úroveň roku 1995 až v roce 2002 (tj. po 7 letech). Dalších 7 let rostly a to až do kulminace v roce 2008 (285,7% výchozího stavu), načež došlo k poklesu. Dlouhodobé půjčky propad 90-tých let vykázaly menší, k výchozímu stavu se navrátily již v roce 1999. Masové zpřístupnění dlouhodobých půjček nastává od roku 2002 a nepřetržitě stoupá (Hronová, Hindls 2008). A to i v krizová léta, i když tehdy tempo přírůstku zpomaluje (viz tabulka 6.5).

Tabulka 6.5 Bazální indexy půjček domácností (stálé ceny, v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Půjčky	100,0	87,1	93,8	90,8	102,1	110,8	123,5	174,0	195,7
Krátkodobé půjčky	100,0	97,9	92,6	75,0	74,9	73,1	83,9	123,1	160,5
Dlouhodobé půjčky	100,0	84,2	94,1	95,0	109,3	120,7	134,0	187,4	204,9
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010		
Půjčky	264,3	336,4	416,8	555,6	646,4	703,7	716,8		
Krátkodobé půjčky	195,2	225,1	237,2	258,7	285,7	260,1	247,9		
Dlouhodobé půjčky	282,5	365,7	464,1	633,8	741,5	820,6	840,3		

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 6.6 Skladba půjček v jednotlivých letech (v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Půjčky	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Krátkodobé půjčky	20,9	23,4	20,6	17,2	15,3	13,8	14,2	14,8	17,1
Dlouhodobé půjčky	79,1	76,6	79,4	82,8	84,7	86,2	85,8	85,2	82,9

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Půjčky	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Krátkodobé půjčky	15,4	14,0	11,9	9,7	9,2	7,7	7,2
Dlouhodobé půjčky	84,6	86,0	88,1	90,3	90,8	92,3	92,8

Zdroj: ČSÚ

Podíl krátkodobých půjček má v podstatě sestupnou tendenci (tabulka 6.6). Z jedné pětiny na počátku sledovaného období klesl až na 7,2% na konci období. Pod desetinou se drží od roku 2007.

6.3 Spotřeba statků z hlediska doby užití

Výdaje z hlediska jejich trvanlivosti jsou děleny na výdaje na předměty krátkodobé spotřeby, střednědobé spotřeby a dlouhodobé spotřeby. Jednorázovou spotřebu vykazují jen předměty krátkodobé spotřeby, u dalších dvou kategoriích se jedná o spotřebu různě dlouhým opotřebením. Spotřebitel si tudíž nemusí tyto předměty kupovat pravidelně a průběžně, ale jednou za určitý čas, o čemž rozhodují i faktory neekonomického rázu. Determinanty ekonomického rázu bývají primárně limitní.

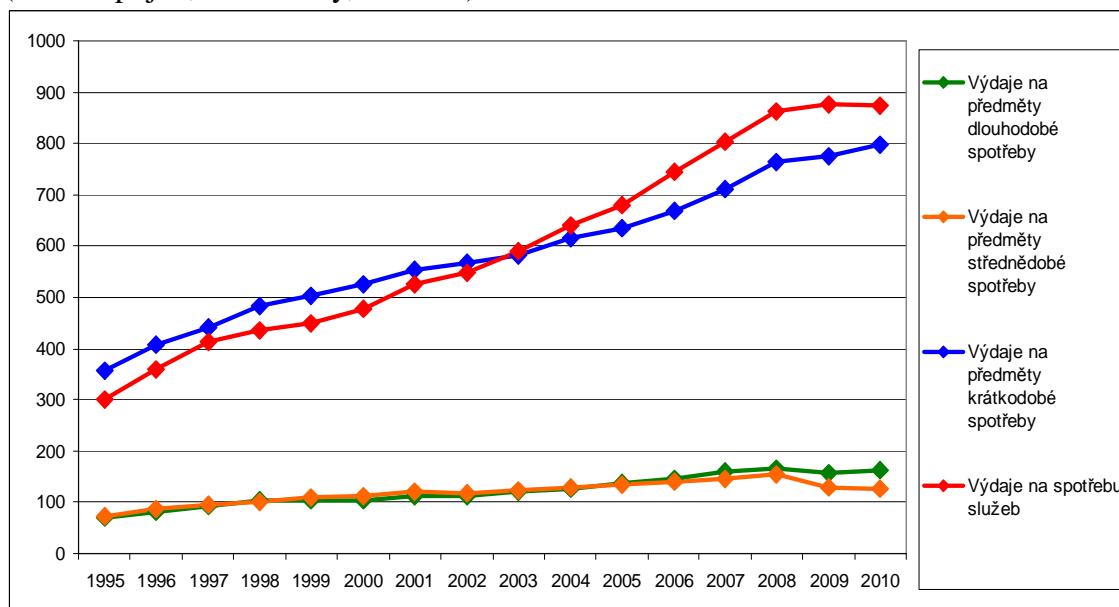
Výdaje na spotřebu služeb překročily výdaje na předměty krátkodobé spotřeby již v roce 2003 a souvisí to s růstem výdajů na nájemné a energie, jak bylo ukázáno v předchozí kapitole. Růst a objem výdajů na předměty střednědobé a dlouhodobé trvanlivosti je velmi podobný, avšak po roce 2006 nastává snižování růstu výdajů na střednědobé předměty, v letech 2009 – 2010 pak dochází k výraznému poklesu. Pokles sice zaznamenávají i výdaje na dlouhodobé předměty, ale ne tak silný. Výdaje na spotřebu služeb v krizových letech 2009 – 2010 stagnují (viz graf 6.5).

Další graf (6.6 – v příloze 5) podává přehled o dynamice spotřeby statků krátkodobých (s jednorázovou spotřebou) a nekrátkodobých – součtu výdajů na předměty střednědobé a dlouhodobé spotřeby (s opotřebením). Byly zde tedy sečteny výdaje na předměty střednědobé a dlouhodobé. Úbytek dynamiky je zřetelný v letech 2009-2010.

Sečteme-li výdaje na statky s krátkodobou a střednědobou spotřebou, lze vyjádřit vývojové vztahy s ostatními veličinami konečné spotřeby domácností (služby, výdaje na statky dlouhodobé spotřeby) – viz graf 6.7 v příloze 5. Výdaje na předměty nedlouhodobé

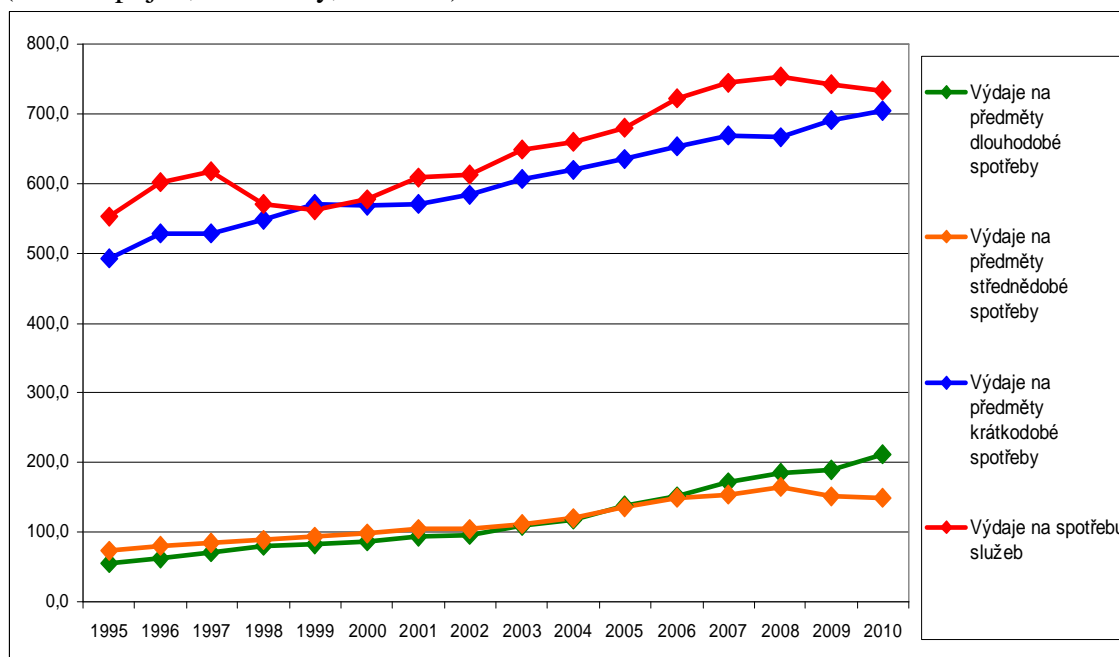
(součet výdajů na předměty krátkodobé a střednědobé spotřeby) kulminují v roce 2008, a souvisí se snížením limitů pro získání úvěrů spotřebiteli od bank i jiných subjektů nabízejících spotřebitelské úvěry. To bude v budoucnosti znamenat snížení spotřeby ve výši úroků a splátek půjček.

Graf 6.5 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (domácí pojetí, běžné ceny, mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Graf 6.8 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (domácí pojetí, stálé ceny, mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Ve stálých cenách (graf 6.8) jsou výše popsané děje ještě zřetelnější. Výdaje na služby překračují výdaje spotřeby krátkodobého zboží již v roce 2000, resp. Jen v roce 1999 se dostaly pod úroveň výdajů na spotřebu krátkodobých předmětů. Při srovnání výdajů na střednědobé a dlouhodobé předměty vyplývá zřetelněji, že výdaje na střednědobé zboží byly v první polovině sledovaného vyšší než výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby, v letech 2003 – 2006 byly víceméně vyrovnané a více rostly. Tento růst si podržely výdaje na dlouhodobou spotřebu, ale výdaje na střednědobou spotřebu klesaly.

Graf 6.9 (v příloze 5) slučuje výdaje předmětů střednědobých a dlouhodobých tj. nekrátkodobé spotřeby. I na stálých cenách se projevuje pokles v roce 2009, kdy ekonomická krize psychologicky vrcholila. V roce 2010 díky spotřebě dlouhodobých předmětů již opět spotřeba nekrátkodobých předmětů stoupala.

Tabulka 6.7 Objemové indexy výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (domácí pojetí, stálé ceny, v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	100	115	129	146	152	157	172	175
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	100	111	116	120	127	132	142	143
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	100	107	107	111	116	116	116	119
Výdaje na spotřebu služeb	100	109	112	103	102	105	110	111
Celkem	100	109	112	112	114	116	120	122
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	198	216	253	277	312	338	347	386
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	153	165	185	203	211	224	205	202
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	123	126	129	133	136	136	140	143
Výdaje na spotřebu služeb	117	120	123	131	135	136	134	133
Celkem	129	133	139	147	152	155	155	157

Zdroj: ČSÚ

Číselné vyjádření výše popsaných skutečností je jejich přesným vyjádřením (tabulka 6.7). Celkové výdaje stagnovaly v letech 1997 – 1998 a 2008 – 2009. Nejvyššího meziročního přírůstku dosáhly výdaje celkem mezi lety 1995 – 1996 (8,8%), nejnižších hodnot pak v letech 1998 (0,1%) a 2009 (0,4%). Rozložení mezi jednotlivými položkami výdajů se v jednotlivých letech lišilo. Při zpomalení růstu výdajů v letech 1998 – 2002 byly dolů stačeny i výdaje na služby. Při zpomalení růstu výdajů v letech 2008 – 2010 již k tomu nedošlo.

Na grafu 6.10 lze názorně vidět, že do mínusových hodnot se dostaly pouze přírůstky spotřeby služeb (výrazně v roce 1998, méně pak v letech 1999, 2009 a 2010) a výdaje na spotřebu předmětů střednědobého užití (výrazně v roce 2009, méně v roce 2010). Výdaje

na předměty dlouhodobé spotřeby každým rokem měly kladný přírůstek, určité (nikoli mizivé výše).

Tabulka 6.8 Tempa meziročních přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (domácí pojetí, stálé ceny, v %)

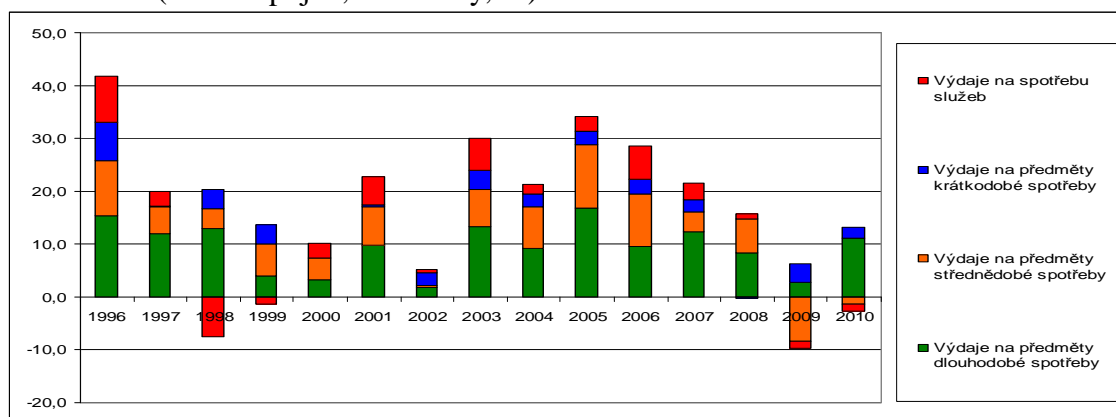
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	15,3	12,1	12,9	4,0	3,3	9,7	1,7	13,3
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	10,6	5,0	3,7	5,9	4,0	7,4	0,3	7,1
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	7,2	0,2	3,8	3,7	-0,2	0,4	2,4	3,7
Výdaje na spotřebu služeb	8,8	2,7	-7,6	-1,4	2,8	5,3	0,6	6,1
Celkem	8,8	2,6	0,1	2,0	1,7	3,7	1,4	5,8

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	průměr
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	9,2	16,9	9,6	12,4	8,3	2,8	11,1	19,0
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	7,9	11,9	9,9	3,8	6,4	-8,4	-1,4	6,8
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	2,4	2,6	2,8	2,2	-0,2	3,6	2,1	2,9
Výdaje na spotřebu služeb	1,8	2,9	6,3	3,1	1,0	-1,3	-1,2	2,2
Celkem	3,2	4,7	5,5	3,6	1,6	0,4	1,1	3,8

Zdroj: ČSÚ

Výdaje na předměty střednědobé spotřeby vykazují některá léta, kdy mizivě rostly anebo dokonce poklesly (tab. 6.8). Ještě více takto vypadají přírůstky na výdaje krátkodobého zboží – ty rostly zanedbatelně v letech 1997, 2000, 2001 a 2008. Jindy byly zaznamenány jen kladné přírůstky. Výdaje na služby obdobně jako výdaje na střednědobé předměty některá léta jsou v záporném přírůstku.

Graf 6.10 Tempa přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (domácí pojetí, stálé ceny, %)

Zdroj: ČSÚ

Na jedné straně přírůstková procenta vypovídají o dynamice jednotlivých spotřebních výdajů, ale potřebujeme znát i jejich výši. Přírůstkové objemy ukazuje tabulka 6.9. Výdaje na spotřebu předmětů dlouhodobé spotřeby a střednědobé spotřeby (jejich objemové změny) činí asi poloviny objemového přírůstku výdajů na krátkodobé předměty v roce

1996, v roce 1997 je tomu naprosto jinak – výdaje na krátkodobé předměty v podstatě téměř nerostly, takže výdaje na střednědobé a dlouhodobé předměty je mnohonásobně převyšovaly. Z toho je vidět, že na chování spotřebitele nelze nasadit jednoduchá pravidla, resp. že příčinný faktor se mění.

Tabulka 6.9 Objemy meziročních přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (domácí pojetí, stálé ceny, v mld. Kč)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	8,37	7,64	9,12	3,20	2,77	8,36	1,65	12,75
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	7,75	4,02	3,19	5,21	3,70	7,19	0,35	7,40
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	35,37	0,93	20,23	20,57	-0,92	2,09	13,73	21,36
Výdaje na spotřebu služeb	48,57	16,29	-46,81	-8,20	15,76	30,42	3,67	37,27
Celkem	100,58	32,64	0,89	25,00	21,82	49,48	19,71	80,01

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	průměr
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	9,98	20,06	13,27	18,80	14,18	5,13	21,13	10,43
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	8,89	14,35	13,42	5,71	9,92	-13,87	-2,15	5,00
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	14,35	15,84	17,95	14,61	-1,45	23,75	14,31	14,18
Výdaje na spotřebu služeb	11,51	18,85	43,07	22,46	7,36	-9,57	-9,17	12,10
Celkem	46,90	71,14	87,70	60,66	27,66	7,09	19,20	43,36

Zdroj: ČSÚ

Graficky jsou hodnoty tabulky 6.9 vyjádřeny grafem 6.11 (v příloze 5). Výrazná dominance objemových přírůstků výdajů na služby a výdajů na krátkodobou spotřebu je charakteristická v polovině let (1996, 2000, 2001, 2003 – 2007). V druhém počtu let je průběh různorodý, bez výrazného pravidla, i když služby často zaznamenaly minusový růst (v letech 1998, 1999, 2009, 2010). Výdaje na spotřebu dlouhodobých předmětů rostly stabilně, a v některých letech, kdy ostatní výdajové položky rostly málo nebo stagnovaly, tvořily významnou část celkových výdajů (rok 2008) nebo měly souběžně i vyšší objem přírůstku (rok 2010).

Národní pojetí zahrnuje výdaje rezidentů v tuzemsku i v zahraničí, domácí pojetí zahrnuje výdaje rezidentů i nerezidentů v tuzemsku. Tabulka 6.10 ukazuje výši výdajů v domácím a národním pojetí a výši výdajů rezidentů a nerezidentů. Výdaje nerezidentů v republice výrazně převyšují výdaje rezidentů v cizině (viz graf 6.12 v příloze 5). V prvních dvou třetinách sledovaného období nerezidenti nespotebovali násobná množství statků a služeb (zejména v letech 1996 – 1997). I když díky poklesu výdajů rezidentů v cizině v první polovině sledovaného období, došlo k větší převaze výdajů nerezidentů (za současné kolísavé stagnace jejich výše). Růst výdajů nerezidentů se datuje od roku 2005 a objemy se udržel i v letech krize. Zajímavé je, že rozdíl od spotřeby rezidentů doma došlo k reakci na ekonomickou krizi již v roce 2008, a nikoli v roce 2009.

Tabulka 6.10 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska pojetí (běžné ceny, v mld. Kč)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Výdaje v domácím pojetí	800,7	935,8	1040,1	1123,7	1166,4	1221,9	1310,5	1346,7	1415,5
Výdaje rezidentů v cizině	43,9	54,3	51,7	41,6	35,3	32,7	31,2	32,1	34,9
Výdaje nerezidentů v ČR	67,9	88,6	94,1	97,0	86,9	91,8	95,5	77,5	83,1
Výdaje v národním pojetí	776,7	901,5	997,7	1068,3	1114,8	1162,8	1246,1	1301,2	1367,3

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	1511,7	1589,4	1699,6	1816,0	1944,9	1938,0	1960,3
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	33,7	24,5	28,6	35,4	41,3	40,3	41,3
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	84,8	98,2	123,8	131,7	129,5	125,8	129,8
Výdaje na spotřebu služeb	1460,7	1515,7	1604,5	1719,7	1856,7	1852,5	1871,8

Zdroj: ČSÚ

V první polovině sledovaného období rezidenti vydávali ve stálých cenách více na krátkodobou spotřebu než na služby. V druhé polovině období již výdaje na služby předstihly výdaje na spotřebu krátkodobého zboží obdobně jako v domácím pojetí (graf 6.13 v příloze 5). Poměry rezidentů v cizině se tedy změnily. Vztah výdajů na spotřebu střednědobých statků a dlouhodobých statků zůstal stejný. Rezidenti provádějící svou spotřebu v cizině do tohoto nijak výrazně nezasáhli. Výše výdajů ve stálých cenách celkově stále rostla (což je malý rozdíl od domácího pojetí), spotřeba služeb poklesla v letech krize 2009 – 2010 o něco málo více (tabulka 6.11).

Tabulka 6.11 Objemové indexy výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	100	110	122	133	136	138	148	151
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	100	109	111	111	114	118	124	127
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	100	106	105	106	110	109	108	112
Výdaje na spotřebu služeb	100	108	111	103	103	106	113	116
Celkem	100	107	109	108	110	111	115	118

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	170	184	210	226	253	273	279	306
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	134	143	153	165	172	183	161	156
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	115	118	119	122	125	124	127	129
Výdaje na spotřebu služeb	123	126	128	134	139	146	144	141
Celkem	125	129	132	138	144	148	147	148

Zdroj: ČSÚ

Meziroční přírůstky jsou vysoké u výdajů na spotřebu dlouhodobých předmětů, a to v mnoha letech sledovaného období, čímž se spotřeba dlouhodobých předmětů odlišuje od ostatních položek výdajů (tabulka 9.12).

Jak lze sledovat na grafu 6.14 (v příloze 5) v krizových letech 2009 – 2010 jsou velké mínusové přírůstky na spotřebě střednědobých předmětů, nikoli služeb.

Tabulka 6.12 Tempa meziročních přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, v %)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	9,9	11,2	8,7	2,5	0,9	7,4	2,2	12,4
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	8,8	2,4	-0,9	3,3	3,0	5,2	2,5	6,0
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	5,8	-1,1	1,7	3,2	-1,0	-0,6	3,3	3,0
Výdaje na spotřebu služeb	8,3	2,2	-7,4	0,7	2,6	6,4	3,3	6,0
Celkem	7,4	1,6	-1,3	2,3	0,9	3,3	3,1	5,3

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	průměr
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	8,5	14,0	7,7	12,2	7,8	2,0	9,8	13,7
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	6,2	7,0	8,1	4,1	6,7	-12,2	-2,8	3,7
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	2,0	1,4	2,6	2,2	-0,3	2,1	1,8	2,0
Výdaje na spotřebu služeb	2,5	1,3	4,5	4,2	4,4	-1,1	-1,8	2,8
Celkem	3,2	2,9	4,3	4,1	3,0	-0,4	0,6	3,2

Zdroj: ČSÚ

Výraznější podíl na přírůstcích mají výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby. Objemy meziročních přírůstků jsou opět velmi kolísané v jednotlivých letech a vykazují ještě větší rozdíly než v domácím pojetí. Mírně záporné přírůstky výdajů na spotřebu služeb jsou víceméně ve stejných letech (obdobích) – viz tabulky 6.12, 6.13. Hodnoty z tabulky jsou názorně ukázány v grafu 6.15 (v příloze 5). Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby se v národním pojetí dostávají několikrát do záporných přírůstků (v letech 1997, 2000, 2001, 2008). Výdaje na spotřebu předmětů střednědobé spotřeby si po celé období až do krizových let (2009 – 2010) udržovaly vždy kladný přírůstek různé velikosti a různého podílu na skladbě spotřebních výdajů jako celku. Některá léta vykazují odlišný průběh dynamiky v národním pojetí než v pojetí domácím (např. rok 2002), avšak celkově jsou proběhlé děje velmi podobné s výše uvedenými rozdíly.

Tabulka 6.13 Objemy meziročních přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, v mld. Kč)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	6,45	8,03	6,94	2,16	0,76	6,62	2,08	12,13
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	7,56	2,28	-0,83	3,09	2,96	5,23	2,63	6,54
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	30,12	-6,15	9,28	17,88	-5,55	-3,14	18,56	17,47
Výdaje na spotřebu služeb	40,84	11,85	-40,22	3,63	13,13	33,53	18,09	34,33
Celkem	84,48	19,37	-16,31	27,78	11,34	42,45	40,87	71,38

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	průměr
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	9,31	16,72	10,45	17,84	12,86	3,62	17,70	8,91
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	7,21	8,57	10,60	5,79	9,84	-19,28	-3,93	3,22
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	12,18	8,32	15,78	14,14	-1,92	13,81	12,12	10,19
Výdaje na spotřebu služeb	14,93	7,89	28,51	27,83	30,30	-7,77	-12,88	13,60
Celkem	44,99	43,01	65,34	64,94	49,46	-6,88	9,90	36,81

Zdroj: ČSÚ

7. Determinanty spotřeby domácností

7.1 Vztah mezi příjmy a vydáními průměrné domácnosti na úrovni rodinných účtů

Hlavní determinantou spotřeby je přirozeně disponibilní důchod. Nespotřebovaná část důchodu představuje úspory.

Pro korelované soubory dat čisté peněžní příjmy nominální (představující disponibilní důchod na úrovni statistiky rodinných účtů) a čistá peněžní vydání nominální (představující spotřebu na úrovni statistiky rodinných účtů) nabývá korelační koeficient hodnoty 0,9985952; pro korelované soubory dat hrubé peněžní příjmy nominální a hrubá peněžní vydání nominální nabývá korelační koeficient hodnoty 0,9988348; pro korelované soubory dat čisté peněžní příjmy reálné a čistá peněžní vydání reálná nabývá korelační koeficient hodnoty 0,9888926 a pro korelované soubory dat hrubé peněžní příjmy reálné a hrubá peněžní vydání reálná nabývá korelační koeficient hodnoty 0,9906549. Jedná se tedy ve všech případech o velmi těsnou korelaci. Lze konstatovat, že hodnota příjmů určuje hodnotu výdajů a je prvořadou determinantou (viz níže).

Použijeme-li lineární regresi (grafy 7.1, 7.2 v příloze 6), pak pro vztah čistých peněžních příjmů nominálních (nezávislá proměnná) a čistých peněžních vydání (závislá proměnná) dostáváme pro rovnici regrese ($y=0,8932x+3329,5$) hodnotu spolehlivosti $R^2 = 0,9972$. Pro vztah hrubých peněžních příjmů nominálních (nezávislá proměnná) a hrubých peněžních vydání (závislá proměnná) nabývá pro regresní rovnici ($y=0,907x+3418,2$) hodnota spolehlivosti $R^2 = 0,9977$. Je zřejmé, že vztah a závislost vydání na příjmech je téměř lineární. Naskytá se ovšem otázka proč body na grafech znázorňujících tento vztah nejsou přesně v linii. Některé se odchyľují více, jiné méně. Jaké jsou příčiny těchto odchylek od linearitu vztahu. Které determinanty působí a modifikují vztah přímé úměry vztahu příjmů a vydání (viz níže).

Na grafu 7.3 (v příloze 6) je ukázáno, jaká část příjmu je vydávána, a to pro peněžní vydání nominální hrubé a čisté v jednotlivých letech. V devadesátých letech bylo vydáváno v průměru kolem 96-97% příjmů (průměr 96,8%, průměrná odchylka 0,9 - hrubá peněžní vydání nominální; průměr 96,2%, průměrná odchylka 1,0 - čistá peněžní vydání nominální). V následujících letech podíl vydání klesal (s výjimkou roku 2007) a v posledních třech letech vykazoval hodnoty kolem 90% (průměr 91,1%, průměrná

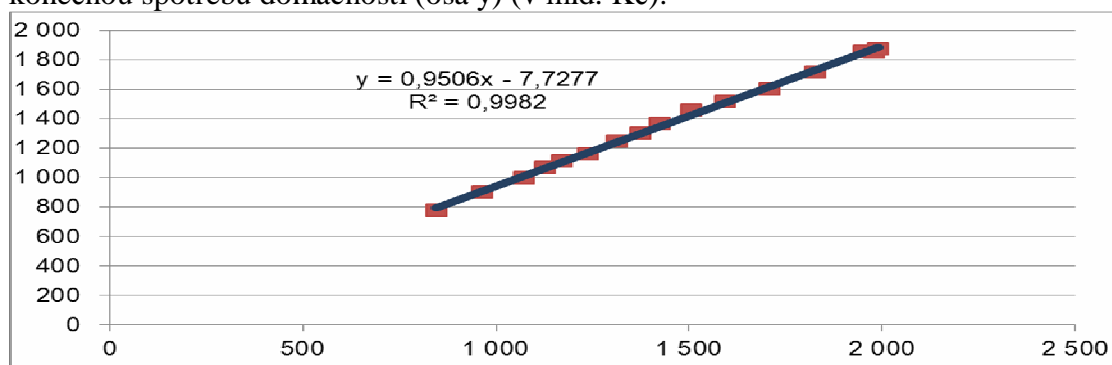
odchylka 0,4 - hrubá peněžní vydání nominální; průměr 90,0%, průměrná odchylka 0,4 – čistá peněžní vydání nominální).

Z uvedených hodnot vyplývá prioritní postavení příjmu jako determinanty spotřeby.

7.2 Vztah mezi výdaji na konečnou spotřebu domácností a důchodem na úrovni národních účtů

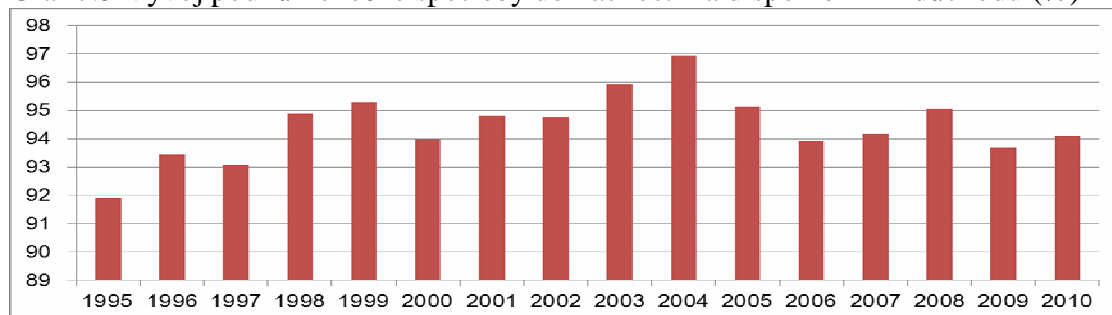
Pokud koreluje soubory dat výdajů na konečnou spotřebu (závislá proměnná) a důchodem na úrovni národních účtů, dostáváme následující výsledky. Korelační koeficient nabývá hodnoty 0,9991. Korelace je tedy velmi těsná. Regresní rovnice lineární regrese je vyjádřena takto $y=0,9506x-7,7277$, hodnota spolehlivosti je 0,9982; linearita je téměř dokonalá (graf 7.4). Velmi těsná korelace mezi důchodem a spotřebou na úrovni národních účtů potvrzuje tutéž skutečnost, zjištěnou na úrovni statistiky rodinných účtů. Korelační koeficient je ještě vyšší. Podíl spotřeby na důchodu ukazuje graf 7.5. Hodnoty do roku 2004 v podstatě s kolísáním rostly (z hodnoty 91,1% v roce 1995 na hodnotu 96,9% v roce 2004). Pak se hodnota podílu snížila u udržuje kolem hodnoty 94% v letech 2006 – 2010 (s výjimkou roku 2008, kdy opět vzrostla, a to na hodnotu 95,1%).

Graf 7.4 Regresní vztah mezi čistým disponibilním důchodem (osa x) a výdaji na konečnou spotřebu domácností (osa y) (v mld. Kč).

Zdroj: ČSÚ

Graf 7.5 Vývoj podílů konečné spotřeby domácností na disponibilním důchodu (%)

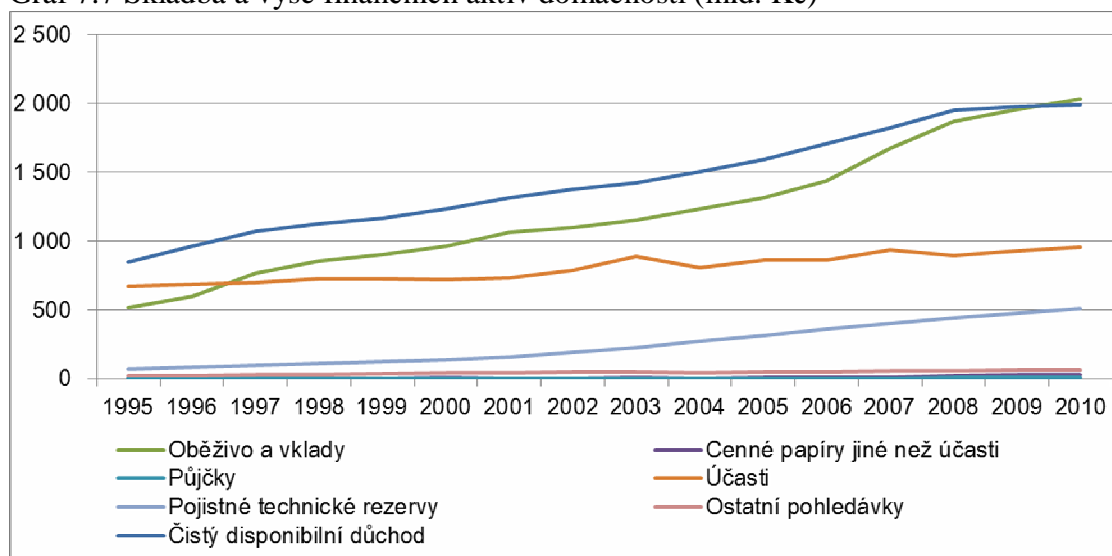
Zdroj: ČSÚ

7.3 Další determinanty spotřeby z hlediska vlastních zdrojů financování

Kromě disponibilního důchodu patří mezi vlastní zdroje financování spotřeby domácností také kapitálové transfery a změny (přírůstky) finančních aktiv. Změny finančních aktiv jako reprezentanta finančního bohatství domácností v porovnání s vývojem mezd, platů a sociálních náhrad od zaměstnavatelů, ukazuje graf 7.6 (v příloze 6). Lze konstatovat, že ještě v roce 1995 dozníval efekt transformačních dějů 90tých let (privatizace, restituce) (Dubská 2011). V dalších letech výše přírůstku finančních aktiv velmi poklesla a v letech 1998 – 2000 vykazovala velmi malé hodnoty. V letech 2001 – 2003 se přírůstek zvýšil, avšak v roce 2004 zaznamenal minusovou hodnotu. V následujících letech vykazuje silnou volatilitu v záporných i kladných hodnotách. Podíl přírůstků nebo úbytků (změn) finančních aktiv v porovnání s výší náhrad zaměstnancům je velmi malý (s výjimkou roku 1995). Pohybuje se v hodnotách od -8,9% do 5,9%, průměr je +1,1%, průměrná odchylka 2,4% (viz graf 7.6 v příloze 6).

Velkou část finančních aktiv tvoří oběživo a vklady, které zejména v letech před finanční krizí zaznamenaly prudký růst a dostihly výši čistého disponibilního důchodu (graf 7.7). Účasti v podstatě nezvyšují svůj podíl na aktivech (graf je v běžných cenách). Stabilně rostou finanční aktiva životního a penzijního pojištění (v prvním deceniu nového století výrazněji), a to i 10% tempem (Dubská 2005). Finanční aktiva jsou tedy ohrožena inflací.

Graf 7.7 Skladba a výše finančních aktiv domácností (mld. Kč)

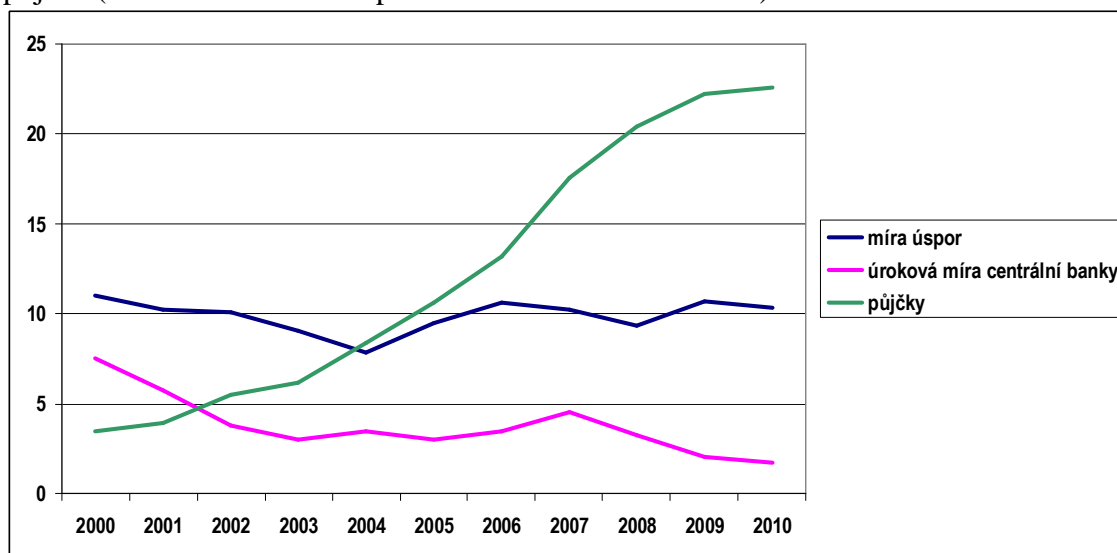

Zdroj: ČSÚ

7.4 Úrok jako determinanta spotřeby

Klesající úroková sazba umožňuje většímu počtu spotřebitelů provádět spotřebu na základě půjček, tedy přenést spotřebu z budoucnosti do přítomnosti. Podstatnou měrou se na celkovém objemu půjček podílí půjčky dlouhodobé (viz kap. 6.2), které byly vzaty za účelem pořízení předmětů středně a dlouhodobé spotřeby, i když je zde určité i podíl služeb. Významně se podílí úvěry na bydlení (Singer 2007). Předměty krátkodobé spotřeby jsou pořizovány z dlouhodobých půjček pravděpodobně velmi málo. Na grafu 7.8 lze zjistit, že pokles úrokové míry centrální banky pod 5% nastartovává prudký růst objemu půjček domácnostmi. Na míru úspor domácností mají vliv další okolnosti.

Graf 7.8 Vztah hrubé míry úspor domácností, úrokové míry centrální banky a objemu půjček (v mld. Kč děleno 50 pro vhodné měřítko zobrazení)

Zdroj: ČSÚ

Jestliže souběžně budeme sledovat zvyšující se vybavenost domácností předměty dlouhodobého užívání (spotřeby), pak souběh zvyšujícího se zadlužení domácností a zvyšující se vybavenosti je pozorovatelný (viz tab. 7.1 v příloze 6).

8. Srovnání spotřeby domácností s jinými zeměmi, zejména EU

8.1 Výdaje na konečnou spotřebu domácností

V tabulce 8.1 (v příloze 7) jsou uvedeny v běžných cenách hodnoty výdajů na konečnou spotřebu domácností v letech 2002 až 2011, s výhledem - odhadem na léta 2012 a 2013.

Lze si povšimnout, že vyspělé země mimo EU v roce 2007 vykazují nižší hodnotu výdajů na konečnou spotřebu domácností než v roce 2006, a to v běžných cenách (USA v roce 2006: 7,41 tis. mld. EUR, v roce 2007: 7,13 tis. mld. EUR, Japonsko v roce 2006: 2,0 tis. mld. EUR, v roce 2007: 1,8 tis. mld. EUR). Úroveň roku 2006 dosahují Spojené státy až v roce 2010, s výhledem 8,56 tis. mld. EUR v roce 2012. Japonsko snižuje výdaje na konečnou spotřebu domácností ve sledovaném období až do roku 2007, úroveň roku 2002 dosahuje v roce 2010). USA také vykazují záporný růst v letech 2003 a 2004.

Česká republika snižuje v běžných cenách výdaje na konečnou spotřebu domácností až v roce 2009 (tak jako celá Evropská unie), a také v roce 2011 (obdobně jako Řecko, Portugalsko nebo Irsko – rok poklesu se může u jednotlivých zemí lišit. Průměrný roční růst za celé sledované období má hodnotu 87,86 mld. EUR v USA (tj. 1,12% výchozí hodnoty roku 2002) a hodnotu 40,54 mld. EUR ročně u Japonska (což představuje 1,66% výchozí hodnoty roku 2002).

Evropská unie jako celek vykazuje celkový průměrný roční přírůstek 174,54 mld. EUR (což je 3,0% výchozí hodnoty roku 2002), avšak liší se jednotlivými zeměmi. Nejvyšší hodnoty vyjádřené v procentech z hodnoty výdajů výchozího roku 2002 jsou u Spojeného království (0,85%) a Nizozemí (1,83%). Vymykají se hodnoty Bulharska, jež jsou záporné (ročně v průměru -1,08 mld. EUR). Nejvyšší hodnoty průměrného přírůstku vykazuje Rumunsko 16,32% a Slovensko 16,6%. To jsou údaje včetně výhledů na rok 2012 a 2013. Bez výhledů jsou hodnoty nižší – průměr ročního přírůstku USA je -17,94 mld. EUR – jeho výhled na rok 2012 a 2013 je tedy velmi optimistický. Naopak Česká republika je ve skupině zemí, pro něj je odhad mírně pesimistický, neboť bez započteného výhledu má průměrný roční přírůstek vyšší (o 0,62 mld. EUR), obdobně jako Eurozóna, nikoli Evropská unie, z jednotlivých zemí: Španělsko, Řecko, Portugalsko, Polsko, ale i další s nižší hodnotou rozdílu mezi průměrem s odhadem a bez něho: Francie, Maďarsko, Slovensko, Itálie, Irsko, Rumunsko. Naopak příznivý odhad mají (kromě Spojených států a

Japonska) země: celá Evropská unie, Německo, Turecko, Švýcarsko, Norsko, Dánsko, Švédsko, Rakousko.

Přestože ve výhledu je předpovídána velká dynamika pro Spojené státy, v roce 2011 se Evropská unie výdaji na konečnou spotřebu domácností přiblížila USA nejvíce (vyjma vlastních krizových let 2008-9 vyšší hodnoty USA a EU byly vystřídány. Pro Českou republiku odhad hovoří o poklesu výdajů v roce 2012 (-0,85 mld. EUR) a jejich vzestupu v roce 2013 (o 1,95 mld. EUR), tedy na vyšší hodnotu než v roce 2011.

8.2 Výdaje na konečnou spotřebu domácností dle členění dle účelu vydání

Dále byly vybrány země s ucelenými řadami údajů a reprezentující země Evropy. Sledované období s disponibilními daty je od roku 2000 do roku 2010.

Rozpětí relativních podílů výdajů na potraviny z celkových výdajů se během sledovaného období snížilo (tab. 8.2 v příloze 7): v roce 2000 minimální podíl potravin na výdajích je u Spojeného království (9,8%) a Rakouska (10,5%); maximální podíl v roce 2000 vykazuje Lotyšsko (25,1%). V roce 2010 je minimální podíl u opět u Spojeného království (9,4%) a Rakouska (10,2%) a maximální u Estonska (19,8%). Sbližování k hodnotám západoevropských zemí probíhalo ve všech sledovaných východoevropských zemích, i když s různou rychlostí. Tak jako u ostatních oddílů došlo v roce 2007 k poklesu výdajů na potraviny u většiny zemí. U Slovenska k malému poklesu došlo s ročním zpožděním (-1,0% v roce 2008). U Německa a Rakouska jako jediných zemí k poklesu výdajů na potraviny v roce 2007 nedošlo. K velkým procentním poklesům v souvislosti s krizí došlo u Lotyšska (-26,9%) a Estonska (-19,5%), Polska (-16,3%), ale i Spojeného království (-13,1%) a Maďarska (-10,1%). Česká republika patří k zemím, kde došlo k dalšími poklesu v letech 2009 a 2010 (Česká republika 2009: -3,0%, 2010: -2,9%). K tomu došlo obdobně jen u Maďarska (2010: -7,2%), Polska (2010: -3,3%), Malty (2010: -2,5%), ale i Itálie (2010: -0,5%) a Finska (2010: -1,1%).

Rozpětí relativních podílů výdajů na alkoholické nápoje z celkových výdajů během sledovaného období zůstalo v podstatě zachováno (tab. 8.3 v příloze 7): v roce 2000 minimální podíl alkoholických nápojů na výdajích je u Itálie (2,6%) a Nizozemí (2,9%); maximální podíl v roce 2000 vykazuje Česká republika (8,6%). V roce 2010 je minimální podíl u Španělska (3,0%) a Německa, Malty, Francie (3,1%) a maximální opět u České republiky (9,1%). Východoevropské země jsou podílem alkoholických nápojů od

západoevropských zemí (vyjma Finska) odděleny (jsou v intervalu hodnot cca nad 5%), přičemž Slovensko, Slovinsko a Finsko se v posledních 5 letech oddělily a jsou podílem uprostřed obou skupin zemí. Ke sblížení hodnot se západoevropskými zeměmi tedy u třídy 02 Alkoholické nápoje, tabák a narkotika nedochází, naopak.

Pokles výdajů na alkoholické nápoje proběhl u všech zemí, ale v delším období než jen v roce 2007 (obvykle od 2006 do 2008, vyjma Malty, kde byl zaznamenán pokles u rok dříve (2005: -12,3%). Česká republika zaznamenala mírný pokles v roce 2007 (-3,7%), v následujících letech však již u nás výdaje na alkoholické nápoje jen rostly. Celkově patří Česká republika k zemím s největším nárůstem výdajů za sledované období. V roce 2010 došlo celkově opět ke snížení výdajů na alkoholické nápoje (obdobně jak kolem roku 2007), i když některé země vykázaly růst oproti minulému roku (2009).

Podíly výdajů jednotlivých zemí na odívání a obuv z celkových výdajů se během sledovaného období snížily (tab. 8.4 v příloze 7). Žádná země nezaznamenala vzestup, pouze Spojené království stagnaci podílu. Jestliže v roce 2000 byly podíly na odívání a obuv pod hodnotou 7% (vyjma Itálie: 8,8% a Lotyšska: 8,3%), tak v roce 2010 jsou pod hodnotou 6%. Jediná Itálie si i v roce 2010 udržela vyšší podíl (7,7%). Česká republika s Maďarskem se ke konci sledovaného období oddělily od ostatních zemí a zaznamenaly nižší podíly výdajů na odívání a obuv (Česká republika: 2010 – 3,0%, Maďarsko: 2010 – 2,7%). Všechny ostatní země ukazují podíl v intervalu 4 až 5%.

V roce 2007 došlo u této třídy také k poklesu, avšak v následujících letech přírůstky vrátily víceméně na hodnoty před tímto datem. Toto platí zejména pro západoevropské země. Východoevropské země ukazují velkou volatilitu přírůstků, a to včetně České republiky. Česká republika vykázala klesající podíl výdajů na odívání a obuv. Oživení výdajů proběhlo v roce 2008, ale bylo jen krátkodobé, roky 2009 a 2010 ukazují opět záporné přírůstky. Zatímco u západoevropských zemí se přírůstky výdajů na odívání a obuv pohybují v plusových hodnotách v jednotkách procent, u východoevropských zemí se jedná o desítkové rozdíly v plusových i minusových hodnotách.

Oddíl výdajů na bydlení, vodu, elektřinu, plyn a ostatní paliva se vymyká charakteristikám výše uvedených tříd ve dvou ohledech (tab. 8.5 v příloze 7). Podíly této třídy vytrvale rostou a zásadně na tom nic nezměnila ani krize. Stagnaci podílu vykazuje Slovinsko, pokles (ale mírný) Estonsko (-0,3%) a Švédsko (-0,5%). Druhým rysem u tohoto oddílu je setření rozdílu mezi východoevropskými a západoevropskými zeměmi.

Rozpětí hodnot podílů bylo v roce 2000 od 10,4% (Malta) do 27,5% (Švédsko), průměr 20,8%. Rozpětí hodnot podílů v roce 2010 od minimální hodnoty 12,5% (Malta) do maximální hodnoty 29,8% (Dánsko), průměr 23,5%. Česká republika se nachází nad průměrem – 26,8% v roce 2010. Také u této třídy došlo v roce 2007 k záporným přírůstkům, avšak v následujících letech se vrací výdaje k růstu, a to vyjma Slovenska, u kterého se všeobecný propad roku 2007 projevil až v roce 2008: -3,0%. Dále záporných hodnot české republiky (2010: -2,9%), Polska (2010: -1,7%) a Maďarska (-3,3%). Z východoevropských zemí nejvíce vzrostly absolutně výdaje této třídy u Slovenska a České republiky.

Rozpětí podílů výdajů oddílu 05 Bytové vybavení, zařízení a běžná údržba domácností se ve sledovaném období zúžilo (tab. 8.6. v příloze 7). Minimální hodnota v roce 2010 byla 3,1% (Lotyšsko), maximální 8,0% (Malta, Itálie), průměr 5,9%. V roce 2010 byla minimální hodnota vyšší – Lotyšsko 3,7% a maximální hodnota nižší – Malta 7,3%, průměr 5,5%. Česká republika vykazuje hodnoty kolem průměru – v roce 2010 5,3%. Přírůstky nebo úbytky výdajů tohoto oddílu jsou dosti velké, zejména ve východoevropských zemích, kde nabývaly mnoha desítek procent záporných i kladných přírůstků (Lotyšsko 2004 +29,3%, 2005 +36,7%, Estonsko 2007 -19,5%).

Podíl oddílu 06 Zdravotnictví na celkových výdajích mírně vzrostl u většiny zemí (tab. 8.7 v příloze 7), přičemž rozpětí zůstalo víceméně zachované (v roce 2000 minimální hodnota Česká republika 1,4%, maximální hodnota Belgie 5,2%, většina zemí v intervalu 2,2% - 4,3%; v roce 2010 minimální hodnota Spojené království 1,7%, maximální hodnota Belgie 5,4%, většina zemí v intervalu 2,5% - 4,6%). Pokles podílu výdajů na zdravotnictví zaznamenaly – Nizozemsko -1,4%, Lotyšsko -0,4%, Estonsko -0,2% a Itálie -0,1%. Také u tohoto oddílu došlo v roce 2007 (popř. u některých zemí v roce 2006 nebo 2008) k záporným přírůstkům, avšak v následujících letech se opět vrátily do kladných hodnot. Česká republika vykázala minusovou hodnotu přírůstku i v roce 2010 (-5,2% - nejvyšší hodnota ze všech zemí v roce 2010). Absolutně se hodnoty výdajů snížily za sledované období pouze u Nizozemí. U ostatních zemí výdaje vzrostly.

Podíl oddílu 07 Doprava vykazuje určitou fluktuaci, ale víceméně zůstal zachován po celé sledované období (tab. 8.8. v příloze 7). Výjimkou jsou některé východoevropské země (Slovensko a Česká republika, u nichž došlo k poklesu podílu dopravy na celkových výdajích – Slovensko 2000: 8,6%, 2010: 7,2%, Česká republika 2000: 10,2%, 2010:

10,2%.; Lotyšsko, u něhož došlo k nárůstu podílu 2000: 9,2%, 2010: 12,4%). Také některé západoevropské země vykazují rozdíly podílu větší než 1%: Finsko -1,9% aj.

Přírůstky v roce 2007 u všech zemí zaznamenaly minusové hodnoty, z kterých se výdaje pomaleji než u jiných tříd dostávaly do kladných přírůstků. V roce 2008 5 zemí (Lotyšsko -10,6%, Dánsko -4,6%, Itálie -1,3%, Španělsko -0,3%, Maďarsko -0,1%) a v roce 2009 11 zemí zaznamenalo minusové hodnoty přírůstků. Až v roce 2010 výdaje na dopravu ve většině zemí opět rostly. Průměr růstu v roce 2007 byl -6,5%, v roce 2008 +2,73%, v roce 2009 +0,6% a v roce 2010 +4,0%.

Podíly oddílu 08 Pošty a telekomunikace jsou v rozpětí od 1,9% (Dánsko) až 4,0% (Malta, Nizozemsko) – v roce 2010 (tab. 8.9. v příloze 7). Průměrná hodnota je v roce 2010 2,9% a průměr kolísal velmi málo. Podíly jsou víceméně stálé. Česká republika vykazuje ze všech zemí nejvyšší růst, a to z hodnoty 2,2% v roce 2000 na hodnotu 3,2% v roce 2010. Přírůstky jsou zejména v kladných hodnotách, výjimkou je opět rok 2007, a vykazují velkou rozkolísanost hodnot. Vzhledem k nízkému podílu výdajů na pošty a telekomunikace z celkových výdajů se přírůstky byť v desítkách procent na změně podílu projevují jen málo.

Oddíl 09 Rekreační a kultura zaznamenaly mírný pokles podílů na celkových výdajích (tab. 8.10 v příloze 7). Celkově poklesl podíl o -0,39% (u 15 zemí poklesl o -0,73% a u 5 zemí se zvýšil o +0,64%). Průměrná hodnota podílu rekreace a kultury je 9,7%, což je hodnota, která byla víceméně stálá do roku 2007, pak došlo k poklesu na průměrnou hodnotu 9,3%. Česká republika vykazuje pokles podílu kultury o 1% z výchozí hodnoty 11,2% v roce 2000 na hodnotu 10,2% v roce 2010.

Krizový rok 2007 i pro výdaje na rekreaci a kulturu znamenal záporné hodnoty přírůstku, v následujících letech většina zemí však se navrací ke růstu. Některé země ale i v roce 2010 zaznamenávají propad výdajů, mezi nimi je i Česká republika - -1,4%.

Výdaje na vzdělání (tab. 8.11 v příloze 7) vykazují podíl na celkových výdajích pouze průměrnou hodnotu kolem 1% (výjimkou je Lotyšsko s cca 2%). Nejnižší podíl ve všech letech je u Švédska a Finska. Další země jsou rozmístěny mezi hodnotami 0,5% až 1,6%. Hodnota podílu na vzdělání České republiky kolísá kolem 0,6% a ve sledovaném období tento podíl rostl (z hodnoty 0,4% na hodnotu 0,8%).

Přestože v roce 2007 nejvíce zemí zaznamenalo záporné přírůstky, volatilita hodnot je velká i v ostatních letech, s převažujícími kladnými nad zápornými přírůstky.

Průběh podílů oddílu 11 Stravování a ubytování je odlišný od ostatních oddílů (tab. 8.12 v příloze 7). Oddělují se zde specificky některé země: nejvyšší podíl zaznamenává Španělsko (průměr 17,9%), dále Malta (průměr 13,9%), Rakousko (průměr 11,5%), Spojené království (průměr 10,3%), Itálie (průměr 9,6%). Na druhé straně minimálních hodnot je odděleno Polsko s průměrem 2,9%. Ostatní země se pohybují v rozpětí hodnot 5,0% - 8,2% v roce 2000, resp. 4,4% - 7,5% v roce 2010. Podíl výdajů na stravování a ubytování Česká republika klesal z hodnoty 8,2% v roce 2000 na hodnotu 7,2% v roce 2008, resp. 7,5% v roce 2010.

Když pomíneme enormní přírůstky v Lotyšsku, ostatní země vykazují v podstatě kladné přírůstky, kromě roku 2007, kdy došlo u většiny zemí k poklesu.

Podíl oddílu 12 Ostatní zboží a služby má největší amplitudu (tab. 8.13 v příloze 7). Minimální hodnoty vykazuje podíl této služby u Lotyšska (i když zaznamenává růst) – v roce 2000: 3,6%, v roce 2010: 5,6%. Maximální hodnoty podílů vykazuje Nizozemí – v roce 2000 i v roce 2010 shodně: 15,1%. Všechny ostatní země mají podíly ostatního zboží a služeb v intervalu 6,4 – 13,9% v roce 2000, resp. 7,7 – 12,8% v roce 2010. Česká republika zaznamenává třetí nejnižší podíly ze všech zemí – v roce 2010: 8,6%. Opět rok 2007 znamená většinově záporné přírůstky. U východoevropských zemí lze pozorovat vysoké kladné přírůstky do roku 2006 (v desítkách procent). Přírůstky České republiky mají velkou volatilitu (např. v roce 2006: +30,3%, v následujícím roce 2007: -2,8%).

8.3 Skladba výdajů na konečnou spotřebu domácností dle účelu

Dle podílu oddílu 01 Potraviny a nealkoholické nápoje lze posoudit vyspělost ekonomiky. Země s vyšším podílem této třídy jsou vesměs východoevropské země – největší podíl vykazuje Lotyšsko, Česká republika je za Slovinskem v roce 2000 na začátku sledovaného období. V roce 2010 Česká republika vyrovnala hodnotu podílu oddílu 01 s některými západoevropskými zeměmi jako je Belgie, Španělsko, Itálie. Jádru EU má přece jen hodnoty ještě odlišné, ale ne tolik, kolik v roce 2000 (viz tab. 8.14, 8.15). Obdobně dle třídy 12 jiné výdaje lze pozorovat, že západoevropské země mají vyšší podíl tohoto oddílu.

Tabulka 8.14 Skladba výdajů na konečnou spotřebu domácností v roce 2000 (první řádek: čísla oddílů účelu vydání)

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Belgie	13,0	3,6	5,1	23,4	6,5	5,2	12,4	2,3	9,4	0,5	5,6	13,0
Česká republika	18,0	8,6	5,0	21,0	5,8	1,4	10,2	2,2	11,2	0,4	8,2	8,0
Dánsko	12,2	4,4	5,0	26,6	5,8	2,5	12,2	2,0	11,0	0,8	5,1	12,4
Estonsko	20,3	7,5	6,5	22,9	4,9	2,9	10,2	3,0	8,1	1,1	6,2	6,4
Finsko	12,6	5,8	4,6	24,7	4,8	3,8	12,9	3,1	11,3	0,5	6,4	9,5
Francie	13,9	3,6	5,3	23,1	6,0	3,3	14,6	2,4	8,8	0,6	7,1	11,3
Itálie	15,1	2,6	8,8	18,3	8,0	3,1	14,0	2,5	7,5	1,0	9,2	9,9
Lotyšsko	25,1	8,3	8,3	21,4	3,1	4,3	9,2	3,2	6,7	1,9	4,9	3,6
Maďarsko	19,1	6,3	4,1	18,2	6,2	3,7	15,0	3,9	8,2	1,4	5,7	8,2
Malta	16,5	3,2	6,4	10,4	8,0	2,8	14,0	4,8	10,6	0,9	14,9	7,5
Německo	11,6	3,5	6,0	22,9	7,9	3,8	13,9	2,5	10,0	0,7	5,7	11,5
Nizozemsko	11,2	2,9	6,1	20,4	7,4	4,2	11,5	3,9	11,1	0,6	5,6	15,1
Polsko	22,8	6,9	5,1	20,5	4,4	3,6	9,2	2,7	8,9	1,2	3,1	11,6
Rakousko	10,5	3,5	6,8	19,4	7,0	3,5	13,4	2,8	10,7	0,7	10,9	10,8
Slovensko	23,4	5,9	5,6	22,3	4,7	2,2	8,6	3,2	8,4	0,6	7,6	7,5
Slovinsko	16,7	5,4	6,0	19,0	5,9	3,2	15,7	2,3	10,2	0,9	6,3	8,4
Spojené království	9,8	3,9	5,6	17,9	6,0	1,6	15,2	2,1	11,7	1,6	10,7	13,9
Španělsko	14,3	3,0	6,2	15,3	5,8	3,3	12,4	2,4	9,1	1,6	18,1	8,5
Švédsko	12,1	4,1	4,7	27,5	4,4	2,8	14,4	3,1	11,8	0,0	5,0	10,1

Zdroj: ČSÚ

Oddíly: 01: Potraviny a nealkoholické nápoje, 02: Alkoholické nápoje, tabák a narkotika, 03: Odívání a obuv, 04: Bydlení, voda, elektřina, plyn a ostatní paliva, 05: Bytové vybavení, zařízení a běžná údržba domácností, 06: Zdravotnictví, 07: Doprava, 08: Pošty a telekomunikace, 09: Rekreační a kultura, 10: Vzdělávání, 11: Stravování a ubytování, 12: Ostatní zboží a služby.

Pro českou republiku je charakteristický vysoký podíl oddílů 01 a 04, tedy výdajů na potraviny a bydlení a energie. Tyto dvě třídy tvořily v roce 2000 na začátku sledovaného období bezmála 40% všech výdajů, na konci období v roce 2010 těsně přes tuto hodnotu. Vysoký podíl výdajů má oddíl 02 Alkoholické nápoje, tabák a narkotika – v roce 2000 měla Česká republika nejvyšší podíl této třídy ze všech zemí (8,6%), taktéž první místo zaujala i v roce 2012.

Naopak ve výdajích oddílu 03 odívání a obuv Česká republika podílem na skladbě všech výdajů zaujímá nižší hodnoty, největší podíl tohoto oddílu vykazuje Itálie. Výdaje na zdravotnictví (oddíl 06) má Česká republika podílem velmi nízké. Taktéž výdaje na vzdělání.

Tabulka 8.15 Skladba výdajů na konečnou spotřebu domácností v roce 2010 (první řádek: čísla oddílů účelu vydání)

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Belgie	13,8	3,7	5,0	24,0	5,9	5,4	12,1	2,2	9,1	0,5	5,9	12,4
Česká republika	13,8	9,1	3,0	26,8	5,3	2,5	9,2	3,2	10,2	0,8	7,5	8,6
Dánsko	11,2	3,6	4,4	29,8	5,4	2,9	12,0	1,9	11,1	0,8	4,8	12,1
Estonsko	19,8	8,5	5,0	22,6	3,9	2,7	13,8	3,0	6,0	1,1	5,9	7,7
Finsko	12,3	5,1	5,0	26,9	5,4	4,6	11,0	2,2	11,5	0,4	6,3	9,3
Francie	13,4	3,1	4,3	25,5	5,8	3,8	14,0	2,8	8,6	0,9	7,0	10,8
Itálie	14,4	2,7	7,7	22,2	7,1	3,0	12,9	2,4	7,2	1,0	9,8	9,6
Lotyšsko	18,7	7,5	5,5	25,3	3,7	3,9	12,4	3,4	7,9	1,7	4,4	5,6
Maďarsko	16,7	7,4	2,7	22,0	4,6	4,2	13,1	3,8	7,8	1,5	6,9	9,3
Malta	15,2	3,1	4,8	12,5	7,3	4,3	11,8	4,0	11,0	1,2	14,5	10,3
Německo	11,0	3,1	5,1	24,6	6,2	5,1	13,4	2,7	9,2	1,0	5,8	12,8
Nizozemsko	11,7	3,2	5,6	23,9	6,1	2,8	12,0	4,0	10,0	0,6	5,0	15,1
Polsko	19,6	6,7	4,1	24,2	4,4	4,1	9,3	3,1	7,8	1,3	2,8	12,6
Rakousko	10,2	3,4	6,0	21,6	6,6	3,5	13,1	2,1	10,4	0,8	11,8	10,5
Slovensko	17,3	5,0	4,1	25,3	6,3	4,0	7,2	3,8	9,7	1,5	5,7	10,1
Slovinsko	14,9	5,3	5,2	19,0	6,4	3,8	14,9	3,1	9,2	1,4	7,1	9,7
Spojené království	9,4	3,5	5,6	23,9	5,1	1,7	14,6	2,0	11,2	1,5	9,9	11,6
Španělsko	14,1	3,0	5,2	20,2	4,8	3,5	11,6	2,8	8,2	1,4	16,9	8,3
Švédsko	12,3	3,6	4,9	27,0	5,1	3,3	12,9	3,3	11,2	0,3	5,5	10,6

Zdroj: ČSÚ

Oddíly: 01: Potraviny a nealkoholické nápoje, 02: Alkoholické nápoje, tabák a narkotika, 03: Odívání a obuv, 04: Bydlení, voda, elektřina, plyn a ostatní paliva, 05: Bytové vybavení, zařízení a běžná údržba domácností, 06: Zdravotnictví, 07: Doprava, 08: Pošty a telekomunikace, 09: Rekreační a kultura, 10: Vzdělávání, 11: Stravování a ubytování, 12: Ostatní zboží a služby.

9. Zhodnocení vývoje spotřeby statků krátkodobé a dlouhodobé spotřeby

(na podkladě charakteristiky sociálně-ekonomického prostředí ČR ve sledovaném období)

9.1 Období transformace ekonomiky 1989 - 1994

Po pádu komunistického režimu, který započal v listopadu 1989, proběhly v Československu výrazné politické změny, reprezentované výměnou vlády, rekonstrukcí parlamentu a volbou prezidenta republiky.

Byly tak vytvořeny předpoklady demokratického fungování politického systému. Nově přijaté zákony nejen zaručovaly základní politická práva a občanské svobody, ale v hospodářské oblasti svobodu podnikání (např. zákony o soukromém podnikání). Československá koruna byla devalvována na cca 28 Kčs za 1 US dolar, což byl předpoklad zavedení vnitřní směnitelnosti. Je odstraněna záporná daň z obrátu u maloobchodních cen potravin, které znamenalo jejich výrazné zdražení, jež bylo zpočátku obyvatelstvu kompenzováno.

V roce 1991 probíhají radikální ekonomické reformy, které do značné míry poznamenaly budoucí vývoj. Ekonomiku zasahuje recese, důsledek struktury československé ekonomiky (přízpusobené vnějším podmínkám systému RVHP), zahraniční obchodní politiky a restriktivní makroekonomické politiky. Výkon ekonomiky výrazně klesá, zejména průmyslová a stavební výroba, ceny prudce rostou, roste také nezaměstnanost.

Ekonomická transformace začíná liberalizací cen a zahraničního obchodu. Cenová liberalizace umožnila vznik tržně založeného koordinačního mechanismu, který nahradil systém příkazový. Liberalizace zahraničního obchodu, spojená se zavedením vnitřní směnitelnosti československé koruny, podstatně zlepšila situaci na trhu a zároveň vytvářela potřebnou konkurenci domácím výrobcům. Po cenové liberalizaci dochází v prvních měsících roku k cenovému skoku. Hospodářsko politickou prioritu představují makroekonomické stabilizační měnové a fiskální politiky, v tomto roce přísně restriktivní a zaměřené na tlumení inflačních tlaků.

Koncem roku 1991 přijalo Federální shromáždění zákon o Státní bance československé, která získala postavení a kompetence standardní emisní banky. Dále byl přijat zákon o bankách, který určoval základní pravidla pro činnost obchodních bank. V

průběhu roku 1991 začaly první aukce malé privatizace a v listopadu registrace kupónových knížek pro tzv. kupónovou metodu velké privatizace.

Po volbách v roce 1992 dochází k rozpadu Československa. Pokračuje malá privatizace a v restitucích je vrácen majetek znárodněný po únoru 1948. Proběhla též první vlna kupónové privatizace.

Od roku 1993 již vystupuje samostatná Česká republika. Je oddělena měna – vzniká česká koruna. Zároveň je zaveden nový daňový systém, který přiblížil daňovou soustavu České republiky praxi Evropské unie (zavedení daně z přidané hodnoty, daň z příjmů fyzických a právnických osob). V roce 1993 zahajuje činnost Burza cenných papírů a RM-systém. Důležité změny proběhly i v oblasti sociálního zabezpečení a nemocenského pojištění.

Rokem 1994 začíná ekonomické oživení. Nezaměstnanost a inflace jsou na nízké úrovni. Transformace se zpomaluje. Velká privatizace pokračuje druhou vlnou, začínají se však také projevovat první příznaky potíží bankovního sektoru.

9.2 Období hospodářského růstu 1995 - 1996

V roce 1995 dochází ke zrychlení hospodářského růstu, který je však provázen narůstající ekonomickou nerovnováhou. Toto období představuje vrchol ekonomického růstu 90. let. Budoucí potíže se skrývají za problémy privatizace, restrukturalizace průmyslu, bankovního sektoru apod. Česká exportní banka zahajuje činnost na základě zákona o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a činnost zahajuje také Hypoteční banka. Přijatý nový devizový zákon zavedl plnou (tj. i vnější) směnitelnost české koruny, čímž byla odstraněna většina omezení pro volný pohyb kapitálu. Česká republika se stává 26. členem OECD.

V roce 1996 v důsledku značného přílivu zahraničního kapitálu, který vyvolával protiinflační tlaky, ČNB rozšířila pásma pro pohyb kurzu koruny z $\pm 0,5\%$ na $\pm 7,5\%$.

Roste schodek obchodní bilance v důsledku předstihu domácí poptávky před nabídkou. Na sílící projevy makroekonomické nerovnováhy reagovala ČNB ve druhé polovině roku výrazným zpřísněním měnové politiky (zvýšení úrokových sazeb a povinných minimálních rezerv).

Zrychlení hospodářského růstu lze zaznamenat i nárůstem výdajů – zejména výdajů na služby, ale rostou i výdaje na předměty krátkodobé spotřeby i ostatní – střednědobé a dlouhodobé – viz tab. 9.1. a graf 9.1 (v příloze 8).

Tabulka 9.1 Výdaje dle doby spotřeby - absolutní přírůstky a meziroční tempo přírůstků v letech 1995 – 1996 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %)

	absolutní	relativní
	1996	1996
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	8,37	15,3
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	7,75	10,6
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	35,37	7,2
Výdaje na spotřebu služeb	48,57	8,8
Celkem	100,58	8,8

Zdroj: ČSÚ

Tempo přírůstku výdajů na dlouhodobou spotřebu (rok 1995 – 1996) je jedno z nejvyšších – pouze v roce 2005 bylo vyšší. Silný růst zaznamenávají všechny kategorie, včetně výdajů na předměty krátkodobé spotřeby. Tato situace se již v takové míře neopakuje. Naopak je vystřídána zpomalením růstu.

9.3 Období ekonomických potíží a recese 1997 - 1999

V roce 1997 se projevuje v ekonomice řada potíží a vláda snižuje rozpočtové výdaje, což má přispět k obnovení ekonomické rovnováhy, a navrhuje řadu systémových opatření, směřujících k řešení některých institucionálních a právních problémů. Po spekulativních útocích na korunu a její devalvaci, není ČNB schopna udržet kurs koruny v rámci flukтуаčního pásma a je nucena zavést v květnu řízený plovoucí kurs koruny. V roce 1997 začíná druhá recese české ekonomiky, způsobená značnou tvrdostí měnové politiky, restriktivními opatřeními fiskální politiky, ale i nedostatečnou mikroekonomickou restrukturalizací. Závažným problémem se stává rychle rostoucí míra nezaměstnanosti, zejména v některých regionech.

Po změnách vládní garnitury v roce 1998 je realizována řada kroků ke zlepšení právního prostředí, k oživení ekonomiky a urychlení přípravy vstupu do EU. Ve druhé polovině roku ČNB snižuje úrokové sazby a povinné minimální rezervy a zpřísňuje regulaci bankovního sektoru. Je dokončena privatizace Československé obchodní banky belgickou společností Bankassurance Holding (KBC) a vláda oznamuje záměr privatizovat Českou spořitelnu a Komerční banku.

V roce 1997 se růst výdajů výrazně zpomalil. Nejvíce u výdajů na předměty krátkodobé spotřeby, a to o -7,0%, což činilo propad přírůstku o 34,45 mld. Kč. Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby si jako jediné udržely poměrně vysoké tempo – přírůstek se snížil na 12,1%, což činilo propad přírůstku jen o 0,74 mld. Kč. Podíl služeb zůstává stejný po tři roky (1995, 1996, 1997), podíl výdajů na předměty dlouhodobé a střednědobé spotřeby rostou, v tomto období zejména na úkor výdajů na předměty krátkodobé spotřeby (viz tab. 9.2, graf 9.2 v příloze 8).

Tempo přírůstku si výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby udržely ještě v roce 1998, avšak v roce 1998 již byly pravděpodobně zdroje, získané při transformaci společnosti vyčerpány a obdobně jako ostatní výdaje i výdaje na dlouhodobé předměty prudce snížily svůj nárůst. Navíc již v roce 1998 bylo toto tempo u výdajů dlouhodobé spotřeby udrženo díky výraznému a zápornému přírůstku výdajů na služby (-7,6%, tj. -46,81 mld. Kč), neboť celkové výdaje vzrostly jen o 0,89 mld. Kč, tj. +0,1%. V národním pojetí je dokonce růst celkových výdajů v roce 1998 záporný: -16,31 mld. (-1,3%). Záporný přírůstek se opakoval pak pouze jednou, a to v roce 2009. V domácím pojetí nebyl přírůstek záporný v žádném roce.

Tabulka 9.2 Výdaje dle doby spotřeby-absolutní a relativní přírůstky v letech 1997-1999 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %)

	1997	1998	1999	1997	1998	1999
	absolutní přírůstky			relativní přírůstky		
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	7,64	9,12	3,20	12,1	12,9	4,0
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	4,02	3,19	5,21	5,0	3,7	5,9
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	0,93	20,23	20,57	0,2	3,8	3,7
Výdaje na spotřebu služeb	16,29	-46,81	-8,20	2,7	-7,6	-1,4
Celkem	32,64	0,89	25,00	2,6	0,1	2,0

Zdroj: ČSÚ

Výdaje na služby v roce 1997 přírůstkem kulminovaly, a po roce 1998 i v roce 1999 měly záporný přírůstek (-8,2 mld. Kč).

9.4 Rok obratu 2000

V roce 2000 dochází k oživení české ekonomiky, a to s pomocí snížení úrokových sazeb centrální banky, uvolnění fiskální politiky, postupující restrukturalizace podniků a přijetí pobídek na podporu přímých zahraničních investic. V červnu ČNB uvaluje nucenou

správu na Investiční a poštovní banku a dochází k jejímu převzetí Československou obchodní bankou. Do rukou rakouské Erste Bank je privatizována Česká spořitelna.

9.5 Období ekonomického oživení 2001 - 2004

Hospodářský růst pokračuje a je stabilní. Je podporován vysokými tempy růstu průmyslové a stavební výroby, růstem spotřeby domácností i vládních institucí; postupným zlepšováním zahraničně obchodních vztahů, včetně směnných relací, posilováním koruny, stabilizací, resp. mírným poklesem nezaměstnanosti, nižší mírou inflace, poklesem cen průmyslových výrobců. Negativní vývoj znamená zejména narůstání deficitu státního rozpočtu, zdvojnásobení veřejného (vládního) dluhu, růst veřejného (vládního) deficitu, zhoršování bilance výnosu, ke konci období zvyšování zahraniční zadluženosti ve vztahu k HDP. Souhrnně lze konstatovat, že zlepšení ekonomické výkonnosti provází výrazný nárůst deficitu veřejných financí. Probíhá privatizace Komerční banky, Transgasu a Unipetrolu. Začínají působit vyšší územně správní celky (kraje) a připravuje se reforma veřejné správy. Předpokládá se při pokroku ve střednědobé fiskální konsolidaci a dokončení realizace strukturálních reforem, že česká ekonomika bude schopna se v krátkodobém časovém horizontu vyrovnat s konkurenčními tlaky a tržními silami.

Jestliže se výdaje na služby a na krátkodobou spotřebu v letech 1999 – 2000 přiblížily k sobě a nabývaly v podstatě stejných hodnot (služby: 1999: 562,0 mld. Kč, krátkodobé: 1999: 569,4 mld. Kč, služby: 2000: 577,8 mld. Kč, krátkodobé: 2000: 568,5 mld. Kč), pak v následujících letech vždy služby nabývaly větších hodnot než výdaje na předměty krátkodobé spotřeby. V opětovném přiblížení (ale méně výrazném) došlo v roce 2002 (viz graf 9.3 v příloze 8).

Tabulka 9.3 Výdaje dle doby spotřeby-absolutní a relativní přírůstky v letech 2000-2004 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %)

	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000
	absolutní přírůstky					relativní přírůstky					
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	2,77	8,36	1,65	12,75	9,98	3,3	9,7	1,7	13,3	9,2	3,3
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	3,70	7,19	0,35	7,40	8,89	4,0	7,4	0,3	7,1	7,9	4,0
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	-0,92	2,09	13,73	21,36	14,35	-0,2	0,4	2,4	3,7	2,4	-0,2
Výdaje na spotřebu služeb	15,76	30,42	3,67	37,27	11,51	2,8	5,3	0,6	6,1	1,8	2,8
Celkem	21,82	49,48	19,71	80,01	46,90	1,7	3,7	1,4	5,8	3,2	1,7

Zdroj: ČSÚ

Rok 2002 zaznamenal nejnižší tempo růstu v tomto období (výdaje celkem 1,4%). Navíc výdaje na předměty krátkodobé spotřeby měly velký přírůstek (+13,73 mld. Kč),

takže na ostatní výdaje mnoho v přírůstku nezbylo. V roce 2003 však celkové výdaje rostly o 5,8%, o nikoli 19 mld. Kč, jak tomu bylo v roce 2002, ale o 80,01 mld. Kč, takže se přírůstky zvedly u všech výdajů (výrazně u služeb, ale také i u předmětů dlouhodobé spotřeby) – viz tabulka 9.3.

9.6 Období ekonomického vrcholu růstu 2005 – 2007

Je to prozatím ekonomicky nejprůzračnější období v historii České republiky, hospodářský růst dosahuje průměrně ročně 6,4 %, ale mění se hlavní faktory růstu – zahraniční obchod se stává motorem růstu ekonomiky, koruna dále posiluje, stabilizuje se výše veřejného (vládního) dluhu, snižuje se veřejný (vládní) deficit, klesá nezaměstnanost. Na druhé straně se prohlubuje nerovnováha na běžném účtu platební bilance, zhoršují se směnné relace, zvyšuje se zahraniční zadluženost, roste spotřeba s následnou zadlužeností domácností. Za těchto příznivých ekonomických podmínek domácnosti více utrácí, a to i za cenu růstu zadlužení (Dubská 2011). Pro domácnosti se zvyšují indexy spotřebitelských cen, tj. životních nákladů.

V roce 2007 je ekonomika stabilní, dosažený růst je nejvyšší v historii ČR, roste produktivita práce i zaměstnanost, která dosahuje desetiletého maxima. Relativně rychlý růst zaměstnanosti přispívá nejen k růstu soukromé spotřeby a HDP, ale i k výraznému poklesu nezaměstnanosti. Výrazný růst české ekonomiky se promítá do růstu příjmů domácností (disponibilního důchodu) a ovlivňuje chování českých domácností na straně spotřeby.

Rozdíl mezi výdaji na služby a výdaji na krátkodobou spotřebu se opět zvyšuje. Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby se hodnotou odpoutávají od výdajů na střednědobou spotřebu a to pod vlivem rostoucích půjček, které domácnosti nabírají. Výdaje na dlouhodobou spotřebu rostou v průměru ročně +17,38 mld. Kč. Růst výdajů na střednědobou spotřebu klesá, krátkodobá spotřeba vykazuje průměrný roční růst +16,13 mld. Kč, výdaje na služby pak rostou nejvíce – v ročním průměru +28,13 mld. Kč, s kulminací v roce 2006 (+43,07 mld. Kč). Celkové výdaje vrcholí v roce 2006, rok 2007 jakoby již předznamenával budoucí zpomalení a potíže, i když růst je stále vysoký. V roce 2007 si vysoké tempo růstu udržely jen výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby (12,4%) – viz tab. 9.4, graf 9.4 v příloze 8. V roce 2007 také přírůstek výdajů v domácím pojetí je nižší než v pojetí národním, což nastalo pouze v letech 1999, 2002 a následně v roce 2009.

Tabulka 9.4 Výdaje dle doby spotřeby-absolutní a relativní přírůstky v letech 2005-2007 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %)

	2005	2006	2007	2005	2006	2007
	absolutní přírůstky			relativní přírůstky		
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	20,06	13,27	18,80	16,9	9,6	12,4
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	14,35	13,42	5,71	11,9	9,9	3,8
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	15,84	17,95	14,61	2,6	2,8	2,2
Výdaje na spotřebu služeb	18,85	43,07	22,46	2,9	6,3	3,1
Celkem	71,14	87,70	60,66	4,7	5,5	3,6

Zdroj: ČSÚ

9.7 Rok zlomu 2008

Od 2. poloviny roku 2008 se začínají promítat důsledky celosvětové ekonomické krize. Zaměstnanost v průměru ještě roste, což se pozitivně odráží na celkové míře nezaměstnanosti (4,4 %). Dochází postupně ke zhoršování podmínek hospodářského vývoje; růst HDP během roku postupně zpomaluje, rovněž tak intenzita růstu zaměstnanosti, souběžně začíná klesat i počet volných pracovních míst. V roce 2008 je vysoká míra inflace, reálná mzda se zvýšila jen o 1,9 %, což představuje nejmenší zvýšení za posledních 10 let. Míra inflace je nejvyšší od recese v roce 1998 (růst čistého nájemného z bytů s regulovaným nájemným, zvyšování DPH vody, energie a paliv, léčiva a regulační poplatky zdravotní péče, spotřební daně, cen energií, nájemného, potravin).

9.8 Období ekonomické krize 2009 - 2010

V roce 2009 se promítá světová ekonomická krize do české ekonomiky. Po desetiletém období nepřetržitého růstu poklesl její hrubý domácí produkt meziročně o 4,1 %, což byl nejhlubší propad v novodobé historii České republiky. Pokles zahraniční poptávky zasáhl všechna odvětví otevřené ekonomiky. Zvláště citelně byla postižena silně exportně orientovaná odvětví zpracovatelského průmyslu. Celkově výkonnost českého průmyslu oslabila meziročně o 13,4 %. Obdobného výsledku dosáhl v roce 2009 i český vývoz.

V roce 2008 dochází ke změně ve výdajích. Přestože výdaje na služby ještě mírně rostly (1,0%, což činilo 7,36 mld. Kč přírůstkem), výdaje na předměty krátkodobé spotřeby vykázaly záporný přírůstek 1,45 mld. Kč (-0,2%). Výdaje na předměty střednědobé a zejména dlouhodobé spotřeby rostou. Celkový růst v roce 2009 je malý – pouze 0,4%. V tomto roce spotřebitelé přeskupili výdajovou strukturu: výdaje na předměty střednědobé spotřeby klesly (-8,4%, tj. -13,87 mld. Kč) spolu s výdaji na služby (-1,3%, což ale činilo - 9,57 mld. Kč). Naopak výdaje krátkodobé spotřeby rostly o 3,6%, což v objemu

představuje +23,75 mld. Kč – viz tab. 9.5. Na křivkách výdajů na služby a výdajů na předměty krátkodobé spotřeby lze pozorovat sblížení (viz graf 9.5 v příloze 8). Naopak výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby rostou „krize ne krize“, díky rostoucím půjčkám.

Tabulka 9.5 Výdaje dle doby spotřeby-absolutní a relativní přírůstky v letech 2008-2010 (stálé ceny, absolutní: v mld. Kč, relativní: %)

	2008	2009	2010	2008	2009	2010
	absolutní přírůstky			relativní přírůstky		
Výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby	14,18	5,13	21,13	8,3	2,8	11,1
Výdaje na předměty střednědobé spotřeby	9,92	-13,87	-2,15	6,4	-8,4	-1,4
Výdaje na předměty krátkodobé spotřeby	-1,45	23,75	14,31	-0,2	3,6	2,1
Výdaje na spotřebu služeb	7,36	-9,57	-9,17	1,0	-1,3	-1,2
Celkem	27,66	7,09	19,20	1,6	0,4	1,1

Zdroj: ČSÚ

V roce 2008 při plném projevu společensko-ekonomických potíží přírůstek výdajů v národním pojetí výrazně převažoval přírůstek výdajů v domácím pojetí. Již v následujícím roce 2009 (i 2010) se parita obrací na obvyklou pozici, kdy přírůstek v domácím pojetí je nižší než v pojetí národním, což je charakteristické po většinou let sledované řady.

10. Závěr

Podstatným rysem životní úrovně je spotřeba. Výdaje domácností jsou určitým konečným efektem ekonomiky, a představují základní charakteristiku životní úrovně. Disponibilní důchody domácností jsou použity na soukromou spotřebu a úspory. Vliv konečné spotřeby domácností na domácí poptávku lze odhadovat z jejího podílu na HDP. Spotřebu, resp. spotřební chování ovlivňuje komplex faktorů (příjmy, globalizace, technologie, změny ve struktuře osob domácností aj.). Faktory působí vzájemně propojeně. Hlavním faktorem ekonomického charakteru jsou příjmy, bez nichž by spotřeba byla obtížně realizovatelná, hlavním faktorem psychologicko-sociálním je měnící se sklon ke spotřebě, její struktuře a úsporám.

Spotřeba domácností vystupuje při analýze statistiky rodinných účtů na úrovni mikroekonomiky; pro posouzení vztahů s dalšími články ekonomiky vstupuje spotřeba domácností jako jedna z komponent agregátní poptávky na úroveň makroekonomickou. Spotřebu lze rozdělit na spotřebu statků krátkodobé spotřeby (potraviny, nápoje, oblečení, denní tisk, tabák apod.), statků střednědobé a dlouhodobé spotřeby (auta, elektronika, nábytek apod.) a na služby.

Spotřebitelé se řídí různými aspekty spotřební funkce. Někteří se řídí hypotézou životního cyklu a permanentního důchodu a jiní spotřebitelé reagují dle základního Keynesova pravidla. Modely spotřební funkce se vzájemně doplňují v ucelenější teorii spotřební funkce, přičemž krátkodobá spotřební funkce má jiný průběh než dlouhodobá spotřební funkce.

Spotřeba se odehrává v rámci domácností. Pro skladbu členů průměrné domácnosti je charakteristický zvyšující se podíl důchodců, snižující se podíl nezaopatřených dětí a mírně i ekonomicky aktivních členů. Zvětšil se tak podíl těch, kteří již v budoucnu ekonomicky aktivní být nemohou na úkor podílu těch, kteří v budoucnu ekonomicky aktivní být mohou.

Vývoj reálných příjmů domácností zaznamenal v devadesátých letech hluboký propad (1989 – 1991) a následný (různě velký) vzestup, přičemž úroveň roku 1989 bylo dosaženo v roce 2003. Na konci sledovaného období v roce 2010 byly hrubé reálné peněžní příjmy průměrné domácnosti na úrovni 124,2% výchozího stavu (roku 1989).

Na skladbě příjmů se dominantně podílí příjmy ze závislé činnosti a v průběhu období se jejich podíl mírně snižoval, a to zejména v posledním desetiletí, kdy je zastupují

zejména sociální příjmy (méně příjmy z podnikání). Na skladbě sociálních příjmů je znatelné snižování podílu přídatků na děti. Vývoj vydání průměrné domácnosti sleduje průběh příjmů, avšak s výkyvy v některých letech způsobených jinými determinantami. To je patrné zejména v roce 2007 ve spojitosti s půjčkami.

Pro vývoj čistých vydání podle druhu je charakteristický vzestup podílu vydání na služby (až na převažující úroveň) a snižování podílu vydání na potraviny, nápoje a veřejné stravování a snižování podílu vydání na průmyslové zboží. Mírně také vzrostl podíl jiných vydání a plateb. Vydání podle účelu charakterizuje silný vzestup vydání na bydlení. Přestože v letech ekonomických potíží domácnosti nominálně utratily víceméně stejně za potraviny v letech 2008 – 2010, na bydlení byly nuceny dávat stále rostoucí hodnoty. Dalším rysem jsou stoupající vydání na zdravotnictví. Jen málo stouply vydání na vzdělání. Růst zaznamenaly jiná vydání, v posledních letech od roku 2003 rostly prudce. Vydání na dopravu a volný čas rostla průběžně, naopak vydání na vybavení a provoz domácností zaznamenala několik různých období růstu a stagnace.

Bilanční položky domácností ukazují předkrizový boom půjček v roce 2007. Od roku 1999 se prohlubují záporná salda vybraných úspor a vkladů (Dubská 2005). Po roce 2001 přijaté půjčky a nákup na splátky již jen rostou, úměrně tomu rostou i splátky půjček a zboží.

Z hlediska spotřeby domácností jsou významné jejich částky, které musí dávat na zajištění bydlení. Lze pozorovat, že podíl bydlení v osobním vlastnictví neustále roste. Taktéž roste podíl bydlení ve vlastním domě, avšak etapovitě. V letech 1992 – 1994, kdy došlo k prvnímu nárůstu podílu bydlení ve vlastním domě, se jednalo u bohaté vrstvy společnosti. Následně proběhla celkem dlouhá perioda stagnace podílu bydlení ve vlastním domě (1994 – 2004). Poté začal hypotéční boom – skokovým nárůstem podílu bydlení ve vlastním domě (cca o 10%), s následným mírným růstem, resp. stagnací, poklesem k roku 2010. To přineslo nebyvalé zadlužení (Dubská 2006).

Domácnosti vydávají za komunikační techniku, audio-vizuální techniku. Růst vydání na osobní počítače, DVD rekordéry, CD rekordéry aj. neustále roste. Vybavenost, a tedy i vydání na domácí spotřebiče (předměty dlouhodobého užívání / spotřeby) roste ve všech kategoriích (automatická pračka, mikrovlnná trouba, myčka nádobí či lednice s mrazáky). Nasycenost dopravními prostředky způsobuje již nevelké změny v podílech (vybavenosti), avšak vydání na osobní automobily po poklesu v polovině devadesátých let neustále roste.

Charakteristickým rysem je zvětšování rozdílů mezi jednotlivými kategoriemi domácností v příjmech a tedy i ve vydáních. Zejména příjmy domácností – rodin s dětmi s minimálními příjmy v posledních letech poklesly a stagnovaly (Kofroň 2010). Totéž prodělaly, byť v jiné výši příjmů, příjmy domácností samostatně činných osob. Naopak domácnosti nezaměstnaných tento pokles nezaznamenaly. Neustále se snižuje podíl kategorií domácností vzhledem k příjmu domácností s nejvyššími příjmy (Kušková, Marková, Najmanová 2009). Různorodost skladby vydání jednotlivých kategorií domácností se zvyšujícími se ekonomicko-sociálními rozdíly ve společnosti znamenají obtížnější využitelnost průměrných údajů za všechny kategorie domácností. Ekonomická a sociální skladba domácností se stává rozhodující i pro posuzování výdajů na konečnou spotřebu domácností na makroekonomické úrovni. Jinak nelze aplikovat modely diferencovaně, tedy nebudou odpovídat skutečnosti. Na úrovni statistiky účtů je nutné postupovat propojeně – zjištění národních účtů a statistiky rodinných účtů.

Podíl výdajů na konečnou spotřebu domácností je vysoký – průměr posledních 5 let: 94,2%. Tomu odpovídá míra úspor, která nabývala hodnot v rozpětí 4,9% do 6,3% (v posledních 5 letech). Český spotřebitel reaguje spíše na základní Keynesovo pravidlo než na jiné teorie. I z hlediska výdajů dle národních účtů klesá podíl potravin, alkoholických nápojů a tabáku a stoupá nájemné.

Spotřebním rysem prvního desetiletí nového století se stala spotřeba přenesená z budoucnosti do přítomnosti. Poklesem úrokové míry se společenskou objednávkou byly zpřístupněny širokým vrstvám spotřebitelů půjčky (domácnostem). Přítomná spotřeba byla takto realizována za použití vnějších zdrojů, byť se jedná, jak lze předpokládat, o spotřebu předmětů dlouhodobého užívání, tedy opotřebovávat se budou v dalších letech, ale také placeny budou v dalších letech včetně úroků, které budou v budoucnosti limitovat budoucí spotřebu.

Kardinální determinantou vydání jsou příjmy domácností, analogicky determinantou výdajů je disponibilní důchod. Vlastními (vnitřními) zdroji financování domácnosti disponují v určité míře – technické pojistné rezervy tvoří asi čtvrtinu ročního čistého disponibilního důchodu, účasti asi polovinu. Nejvíce rezervy tvoří oběživo a vklady – asi tentýž objem jako roční čistý disponibilní důchod domácností. Finanční aktiva jsou ohrožena inflací. Změny finanční bohatství domácností jsou oproti např. náhradám

zaměstnanců velmi malé. Na nízký úrok znamenající přístupnost půjček zareagovaly domácnosti zadlužením pro spotřebu.

Z hlediska výdajů na konečnou spotřebu dle trvanlivosti je charakteristická etapovitá dynamika. V období hospodářského růstu 1995 – 1996 rostou výdaje zejména na služby a na předměty krátkodobé spotřeby. Zpomalení růstu kategorií výdajů v roce 1997 charakterizuje období ekonomických potíží 1997 – 1999. V roce 2000 dochází k obratu směru vývoje a v následujících letech ekonomického oživení 2001 – 2004 vývoj přináší vyšší výdaje na služby než na předměty krátkodobé spotřeby, systematicky, více v druhé polovině tohoto období rostou i výdaje na předměty středně a dlouhodobé spotřeby. Tento vývoj kulminuje v následujícím období ekonomického vrcholu (2005 – 2007), i když růst výdajů na předměty střednědobé spotřeby v roce 2007 již zpomaluje. Ekonomické potíže se roku 2008 začínají projevovat, a to především stagnací výdajů na předměty krátkodobé spotřeby. V dalších letech krize výdaje na služby klesají a kompenzují tak stoupající výdaje na předměty krátkodobé spotřeby, a výdaje na střednědobou spotřebu klesají, výdaje na předměty dlouhodobé spotřeby rostou, avšak do tohoto zasahují jako příčina půjčky, poskytované domácnostem.

Z mezinárodního srovnání vyplývá, že Česká republika se Slovinskem se nejvíce přibližují z východoevropských zemí západoevropským zemím. Z hlediska odhadu výdajů na konečnou spotřebu domácností patří ale Česká republika do skupiny zemí s méně optimistickým odhadem. Vzhledem k tomu, že tuto skupinu tvoří země s ekonomickými potížemi jako je Řecko, Španělsko, Portugalsko, a vzhledem k provázání české ekonomiky s německou, která má dobrý výhled růstu výdajů na konečnou spotřebu domácností, se lze domnívat, že tato situace České republiky je způsobena více českou fiskální politikou než vnější ekonomickou situací.

11. Seznam použitých zdrojů

ARLT, J. - ČUTKOVÁ, J. - RADKOVSKÝ, Š. *Analýza spotřební funkce v podmínkách ČR*. Politická ekonomie, 2002, č. 1(L), s. 3-23, ISSN 0032-3233.

BLANCHARD, O. *Macroeconomics*. 3rd edition. New Jersey: Prentice Hall International, Inc., Upper Saddle River, 2003. 615 s.

BRČÁK, J. - SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 296 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

DUBSKÁ, D. *České domácnosti výrazně mění strukturu svých úspor*. Praha: Český statistický úřad, 2005. <[Http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta240205.doc](http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta240205.doc)>.

DUBSKÁ, D. *Net balance of the Czech households property income decreases*. Czech Statistical Office, Analyses and Commentaries, 2005. <[Http://www.czso.cz/eng/csu.nsf/informace/akta052405.doc](http://www.czso.cz/eng/csu.nsf/informace/akta052405.doc)>.

DUBSKÁ, D. *Úvěry na bydlení se blíží čtvrt bilionu korun*. Krátká tématická analýza. Český statistický úřad, Praha. 2006. 3s. <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta041005.doc>>.

DUBSKÁ, D. *České domácnosti dluží bilion*. Krátká tématická analýza. Český statistický úřad, Praha. 2010. 10s. <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta120310.doc>>.

DUBSKÁ, D. *České domácnosti: změny v nakládání s penězi v období 1995–2007*. Statistika roč. 2009, č. 3, s. 233-255.

DUBSKÁ, D. *České domácnosti: dopady krize na hospodaření s penězi*. Krátká tematická analýza. Český statistický úřad, Praha. 2011. 11s. <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/3681419610.doc>>.

DUBSKÁ, D. *Saldo prvotních důchodů z vlastnictví českých domácností klesá*. Krátká tématická analýza. Český statistický úřad, Praha. 2011. 6s. <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta17020505.doc>>.

DORNBUSCH, R. - FISCHER, S. *Makroekonomie*. Praha: SPN a Nadace Economics, 1994. 602 s. ISBN 80-04-25556-6.

FORIŠKOVÁ, D. *Vývoj míry úspor domácností v ČR a vybraných zemí EU*. 7. mezinárodní konference Finanční řízení podniků a finančních institucí, 9. – 10. září 2009. Katedra financí, Ekonomická fakulta, VŠB-TU, Ostrava. 9 s.

HELÍSEK, M. *Makroekonomie*. Základní kurz. 2. přeprac. vyd. Slaný: Melandrium, 2002. 326 s. ISBN 80-86175-26-X.

HINDLS, R. - HRONOVÁ, S. *Statistika pro ekonomy*. 5. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 415 s. ISBN 80-86419-59-2.

HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 539 s. ISBN 80-7179-380-9

HOLMAN, R. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3.

HRONOVÁ, S. - HINDLS, R. *Ekonomické chování sektoru domácností ČR – spotřeba a zadluženost*. Statistika, 2008, č. 3, s. 189–204.

- JUREČKA, V. a kol. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2010. 332 s. ISBN 978-80-247-3258-9.
- KADERÁBKOVÁ, A. *Základy makroekonomické analýzy*. Praha: Linde, 2003. 175 s. ISBN 80-86131-36-X.
- KADERÁBKOVÁ, B. *Úvod do makroekonomie*. Praha: C. H. Beck, 2003. 368 s. ISBN 80-7179-788-X.
- KOFROŇ, P. *Trendy v příjmech, vydáních a spotřebě domácností s nízkými příjmy a dětmi podle statistiky rodinných účtů v letech 2006 - 2009*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i. Praha, 2010. 72 s. ISBN 978-80-7416-068-4.
- KUŠKOVÁ, P. - MARKOVÁ, A. - NAJMANOVÁ, K. *Vývoj spotřeby českých domácností v posledních dvaceti letech*. Praha: CENIA, 2009. 56 s. ISBN 978-80-85087-70-3.
- MACH, M. *Makroekonomie II pro magisterské (inženýrské) studium*. 3.vyd. Praha: Melandrium, 2001. 367 s. ISBN 80-86175-18-9.
- PARKIN, M. *Macroeconomics*. Reading: Addison – Westley, 1989. 556 s. ISBN 0-201-09445-2.
- PAVELKA, T. *Makroekonomie. Základní kurz*. 3. akt.vydání. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2010. 273 s. ISBN 978-80-86730-55-4 .
- SCHILLER, B. R. *Makroekonomie dnes*. Brno: Computer Press, 2004. 412 s. ISBN 80-251-0169-X.
- SINGER, M. *Zadluženost domácností v ČR podle poznatků ČNB*. Příspěvek z konference: Euro setkání „Život na dluh“, Corinthia Towers hotel, 25. května 2007. ČNB, Praha. 23 s.
- SEKERKA, B. *Makroekonomie - matematické a kvantitativní základy*. Praha: Profess Consulting, 2002. 361 s. ISBN 978-80-7259-030-8.
- SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Praha: Profess Consulting, 2007. 488 s. ISBN 975-80-7259-050-6.
- SPĚVÁČEK, V. *Sektorová analýza vývoje české ekonomiky*. Working paper, Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky Praha, roč. 2010, č. 16, s. 1-40. ISSN 1801-4496
- SOUKUP, J. - POŠTA, V. - NESET, P. - PAVELKA, T., DOBRYLOVSKÝ, J. *Makroekonomie*. Praha: Management Press, 2010. 518 s. ISBN 978-80-7261-219-2.
- ČSÚ (1993-2009): *Statistické ročenky České republiky*, Český statistický úřad, Praha.
- Česká národní banka [online]. Dostupné z <<http://www.cnb.cz>>
- Český statistický úřad [online]. Dostupné z <<http://www.czso.cz>> řada 30: životní úroveň Eurostat [online]. <<http://ec.europa.eu/eurostat>>
- Ministerstvo financí ČR [online]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz>>

12. Přílohy

Obsah příloh

Příloha 1:

Systematická část klasifikace CZ-COICOP

Tabulka 3.1 Klasifikace zboží krátkodobé spotřeby

Tabulka 3.2 Klasifikace zboží střednědobé spotřeby

Tabulka 3.3 Klasifikace zboží dlouhodobé spotřeby

Příloha 2:

Příjmy a vydání dle druhu a účelu průměrné domácnosti v letech 1989 – 2010

Příloha 3:

Indexy spotřebitelských cen

Příloha 4:

Tabulky a grafy kapitoly 5 (nevedené přímo v textu kapitoly)

Tabulka 5.2 Absolutní meziroční změny počtu členů průměrné domácnosti

Graf 5.1 Vývoj skladby členů průměrné domácnosti (počet členů)

Graf 5.3 Vývoj nominálních hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti
(na osobu a rok v Kč)

Graf 5.4 Vývoj reálných hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti
(na osobu a rok v Kč)

Graf 5.5 Relativní skladba hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti
v jednotlivých letech

Graf 5.6 Relativní skladba sociálních příjmů průměrné domácnosti (%)

Graf 5.7 Vývoj jiných příjmů průměrné domácnosti
(na osobu a rok v Kč)

Graf 5.9 Vývoj nominálních hrubých peněžních vydání průměrné domácnosti
(na osobu a rok v Kč)

- Graf 5.10 Vývoj podílů daně z příjmu a zdravotního a sociálního pojištění
(podíl v % z celkových hrubých peněžních vydání průměrné domácnosti)
- Graf 5.15 Vývoj čistých peněžních vydání nominálních podle účelu použití průměrné domácnosti (na osobu a rok v Kč)
- Graf 5.18 Naturální příjmy a vydání průměrné domácnosti dle jednotlivých let
- Graf 5.19 Podíly naturálních příjmů a vydání k peněžním
- Graf 5.20 Podíly naturálních příjmů a výdajů potravin
- Graf 5.21 Bilanční položky průměrné domácnosti dle jednotlivých let
- Graf 5.22 Vývoj charakteru bydlení
- Graf 5.23 Vývoj vybavenosti vybranou komunikační technikou
- Graf 5.26 Vývoj vybavenosti dopravními prostředky a pomocnými objekty
- Graf 5.27 Vývoj čistých peněžních příjmů nominálních dle kategorií domácností
(na osobu a rok v Kč)
- Graf 5.30 Vývoj čistých vydání na potraviny, nápoje a veřejné stravování
(na osobu a rok v Kč)
- Graf 5.31 Vývoj čistých vydání na průmyslové zboží
(na osobu a rok v Kč)
- Graf 5.32 Vývoj čistých vydání na služby
(na osobu a rok v Kč)
- Graf 5.33 Vývoj čistých vydání na platby a jiná vydání
(na osobu a rok v Kč)
- Graf 5.34 Vývoj čistých vydání spotřebních nominálních průměrné domácnosti
(na osobu a rok v Kč)

Příloha 5:

Tabulky a grafy kapitoly 6 (neuvedené přímo v textu kapitoly)

Graf 6.4 Vývoj objemu půjček domácností (běžné ceny, mld. Kč)

Graf 6.6 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností statků krátkodobých a nekrátkodobých (domácí pojetí, běžné ceny, mld. Kč)

Graf 6.7 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností statků dlouhodobých a nedlouhodobých (domácí pojetí, běžné ceny, mld. Kč)

Graf 6.9 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska krátkodobé a nekrátkodobé spotřeby (domácí pojetí, stálé ceny, mld. Kč)

Graf 6.11 Objem přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivost (domácí pojetí, stálé ceny, mld. Kč)

Graf 6.12 Vývoj výdajů rezidentů v cizině a nerezidentů v ČR (stálé ceny, mld. Kč)

Graf 6.13 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, mld. Kč)

Graf 6.14 Tempa přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, %)

Graf 6.15 Objem přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, mld. Kč)

Příloha 6:

Tabulky a grafy kapitoly 7 (neuvedené přímo v textu kapitoly)

Tabulka 7.1 Vývoj vybavenosti předměty dlouhodobé spotřeby (počet předmětů na sto domácností)

Graf 7.1 Regresní vztah mezi čistými peněžními příjmy nominálními (osa x) a čistými peněžními vydáními nominálními (osa y)

Graf 7.2 Regresní vztah mezi hrubými peněžními příjmy nominálními (osa x) a hrubými peněžními vydáními nominálními (osa y)

Graf 7.3 Podíly peněžních vydání k příjmům (v %)

Graf 7.6 Vývoj náhrad zaměstnancům a změn finančních aktiv (mld. Kč)

Příloha 7:

Tabulky a grafy kapitoly 8 (neuvedené přímo v textu kapitoly)

Tabulka 8.1 Výdaje na konečnou spotřebu domácností vybraných zemí v letech 2002 až 2007 (mld. EUR, běžné ceny)

Tabulka 8.2 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 01 Potraviny a nealkoholické nápoje (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.3 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 02 Alkoholické nápoje, tabák a narkotika (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.4 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 03 Odívání a obuv (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.5 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 04 Bydlení, voda, elektřina, plyn a ostatní paliva (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.6 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 05 Bytové vybavení, zařízení a běžná údržba domácností (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.7 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 06 Zdravotnictví (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.8 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 07 Doprava (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.9 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 08 Pošty a telekomunikace (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.10. Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 09 Rekreace a kultura (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.11 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 10 Vzdělávání (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.12 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 11 Stravování a ubytování (v EUR na obyvatele)

Tabulka 8.13 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 12 Ostatní zboží a služby (v EUR na obyvatele)

Příloha 8:

Tabulky a grafy kapitoly 9 (neuvedené přímo v textu kapitoly)

Graf 9.1 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 1995 - 1996 (v mld. Kč, stálé ceny)

Graf 9.2 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 1997-1999 (v mld. Kč, stálé ceny)

Graf 9.3 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 2000-2004 (v mld. Kč, stálé ceny)

Graf 9.4 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 2005-2007 (v mld. Kč, stálé ceny)

Graf 9.5 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 2008-2010 (v mld. Kč, stálé ceny)

Příloha 1 Systematická část klasifikace CZ-COICOP, včetně Tabulek kapitoly 3:

Názvy 12 oddílů CZ-COICOP, týkajících se výdajů domácností:

- 01 Potraviny a nealkoholické nápoje
- 02 Alkoholické nápoje, tabák
- 03 Odívání a obuv
- 04 Bydlení, voda, energie, paliva
- 05 Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy
- 06 Zdraví
- 07 Doprava
- 08 Pošty a telekomunikace
- 09 Rekreace a kultura
- 10 Vzdělávání
- 11 Stravování a ubytování
- 12 Ostatní zboží a služby

Přehled oddílů, skupin a tříd klasifikace:

(NT – netrvanlivé, ST – středně trvanlivé, T – trvanlivé, S – služby)

01 POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE

01.1 Potraviny

01.1.1 Pekárenské výrobky; obiloviny (NT)

01.1.2 Maso (NT)

01.1.3 Ryby (NT)

01.1.4 Mléko, sýry a vejce (NT)

01.1.5 Oleje a tuky (NT)

01.1.6 Ovoce (NT)

01.1.7 Zelenina (NT)

01.1.8 Cukr, marmeláda, med, čokoláda, cukrovinky a cukrářské výrobky (NT)

01.1.9 Potravinářské výrobky a přípravky jinde neuvedené (NT)

01.2 Nealkoholické nápoje

01.2.1 Káva, čaj a kakao (NT)

01.2.2 Minerální vody, nealkoholické nápoje, ovocné a zeleninové šťávy (NT)

02 ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK A NARKOTIKA

02.1 Alkoholické nápoje

02.1.1 Lihoviny (NT)

02.1.2 Vína (NT)

02.1.3 Piva (NT)

02.2 Tabák

02.2.0 Tabák (NT)

02.3 Narkotika

02.3.0 Narkotika (NT)

03 ODÍVÁNÍ A OBUV

03.1 Odívání

03.1.1 Oděvní materiály (ST)

03.1.2 Oděvy (ST)

03.1.3 Oděvní doplňky a textilní galanterie (ST)

03.1.4 Čištění, opravy a půjčování oděvů (S)

03.2 Obuv včetně oprav a půjčování

03.2.1 Obuv (ST)

03.2.2 Opravy a půjčování obuvi (S)

04 BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA

04.1 Nájemné z bytu

04.1.1 Nájemné placené nájemníky za první (hlavní) bydliště (S)

04.1.2 Ostatní nájemné (S)

04.2 Imputované nájemné za bydlení

04.2.1 Imputované nájemné vlastníků - nájemníků (S)

04.2.2 Ostatní imputované nájemné (S)

04.3 Běžná údržba a drobné opravy bytu

04.3.1 Výrobky pro běžnou údržbu a drobné opravy bytu (NT)

04.3.2 Služby pro běžnou údržbu a drobné opravy bytu (S)

04.4 Ostatní služby související s bydlením

04.4.1 Dodávka vody (vodné) (NT)

04.4.2 Sběr pevných odpadů (S)

04.4.3 Odvádění odpadních vod kanalizací (stočné) (S)

04.4.4 Ostatní služby související s bydlením jinde neuvedené (S)

04.5 Elektrická a tepelná energie, plyn a ostatní paliva

04.5.1 Elektrická energie (NT)

04.5.2 Plyná paliva (NT)

04.5.3 Kapalná paliva (NT)

04.5.4 Tuhá paliva (NT)

04.5.5 Tepelná energie (NT)

05 BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI; OPRAVY

05.1 Nábytek, byt. zařízení a výzdoba, koberce a ostatní podlahová krytina; opravy

05.1.1 Nábytek a bytové zařízení (T)

05.1.2 Koberce a ostatní podlahová krytina (T)

05.1.3 Opravy nábytku, zařízení a podlahových krytin (S)

05.2 Bytový textil

05.2.0 Bytový textil (ST)

05.3 Přístroje a spotřebiče pro domácnost včetně oprav

05.3.1 Hlavní (velké) přístroje pro domácnost elektrické a neelektrické (T)

05.3.2 Malé domácí elektrické spotřebiče (ST)

05.3.3 Opravy domácích přístrojů a spotřebičů (S)

05.4 Skleněné, keramické, stolní a kuchyňské potřeby pro domácnost

05.4.0 Skleněné, keramické, stolní a kuchyňské potřeby pro domácnost (ST)

05.5 Nářadí, nástroje a různé potřeby pro dům a zahradu

05.5.1 Nástroje a nářadí dlouhodobé spotřeby pro dům a zahradu včetně oprav (T)

05.5.2 Nástroje a nářadí krátkodobé spotřeby pro dům a zahradu včetně oprav (ST)

05.6 Zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti

05.6.1 Spotřební zboží pro domácnost (NT)

05.6.2 Služby domácího personálu a služby pro domácnost (S)

06 ZDRAVÍ

06.1 Léčiva a zdravotnické prostředky

06.1.1 Léčiva (NT)

06.1.2 Ostatní zdravotnické výrobky (NT)

06.1.3 Léčebné a protetické prostředky (T)

06.2 Ambulantní zdravotní péče

06.2.1 Ambulantní lékařská péče (S)

06.2.2 Ambulantní stomatologická péče (S)

06.2.3 Ambulantní zdravotní péče ostatní (S)

06.3 Ústavní zdravotní péče

06.3.0 Ústavní zdravotní péče (S)

07 DOPRAVA

07.1 Nákup automobilů, motocyklů a jízdních kol

07.1.1 Automobily (T)

07.1.2 Motocykly (T)

07.1.3 Jízdní kola (T)

07.1.4 Povozy tažené zvířaty (T)

07.2 Provoz osobních dopravních prostředků

07.2.1 Náhradní díly a příslušenství pro osobní dopravní prostředky (ST)

07.2.2 Pohonné hmoty, oleje a pod. přípravky pro osobní dopravní prostředky (NT)

07.2.3 Údržba a opravy osobních dopravních prostředků (S)

07.2.4 Ostatní služby týkající se prostředků osobní dopravy (S)

07.3 Dopravní služby

07.3.1 Kolejová osobní doprava (S)

07.3.2 Silniční osobní doprava (S)

- 07.3.3 Letecká osobní doprava (S)
- 07.3.4 Námořní a říční osobní doprava (S)
- 07.3.5 Kombinovaná osobní doprava (S)
- 07.3.6 Ostatní placené služby v dopravě (S)

08 POŠTY A TELEKOMUNIKACE

- 08.1 Poštovní služby
 - 08.1.0 Poštovní služby (S)
- 08.2 Telefonní a telefaxové zařízení
 - 08.2.0 Telefonní a telefaxové zařízení (T)
- 08.3 Telefonické a telefaxové služby
 - 08.3.0 Telefonické a telefaxové služby (S)

09 REKREACE A KULTURA

- 09.1 Zařízení a vybav.audiovizuální, fotografická a pro zpracování dat včetně oprav
 - 09.1.1 Zařízení pro příjem, záznam a reprodukci obrazu a zvuku (T)
 - 09.1.2 Fotografická a kinematografická zařízení a optické přístroje (T)
 - 09.1.3 Zařízení pro zpracování dat (T)
 - 09.1.4 Nosná média pro záznam obrazu a zvuku (ST)
 - 09.1.5 Opravy zařízení a vybav.audiovizuál., fotografick. a pro zpracování dat (S)
- 09.2 Ostatní výrobky dlouhodobé spotřeby pro rekreaci a kulturu včetně oprav
 - 09.2.1 Výrobky dlouhodobé spotřeby pro rekreaci ve volné přírodě (T)
 - 09.2.2 Hudební nástroje a výrobky dlouhodobé spotřeby pro rekreaci uvnitř (T)
 - 09.2.3 Údržba a opravy ostatních výrobků dlouhod.spotř. pro rekreaci a kulturu (S)
- 09.3 Ostatní rekreace včetně vybavení; květiny, zahrady a domácí zvířata
 - 09.3.1 Hry, hračky a sběratelské předměty (ST)
 - 09.3.2 Zařízení pro sport, kempink a rekreaci ve volné přírodě včetně oprav (ST)
 - 09.3.3 Květiny a zahrady (NT)
 - 09.3.4 Domácí zvířata a potřeby pro jejich chov (NT)
 - 09.3.5 Veterinární a ostatní služby pro domácí zvířata (S)
- 09.4 Rekreční a kulturní služby
 - 09.4.1 Rekreční a sportovní služby (S)
 - 09.4.2 Kulturní služby (S)
 - 09.4.3 Herny, loterie (S)
- 09.5 Noviny, knihy a papírenské zboží
 - 09.5.1 Knihy (ST)
 - 09.5.2 Noviny a periodické časopisy (NT)
 - 09.5.3 Ostatní tiskoviny (NT)
 - 09.5.4 Papírenské zboží, potřeby k psaní a kreslení (NT)
- 09.6 Dovolena s komplexními službami

09.6.0 Dovolená s komplexními službami (S)

10 VZDĚLÁVÁNÍ

10.1 Preprimární a primární vzdělávání

10.1.0 Preprimární a primární vzdělávání (S)

10.2 Sekundární vzdělávání

10.2.0 Sekundární vzdělávání (S)

10.3 Postsekundární vzdělávání nižší než terciární

10.3.0 Postsekundární vzdělávání nižší než terciární (S)

10.4 Terciární vzdělávání

10.4.0 Terciární vzdělávání (S)

10.5 Vzdělávání nedefinované podle úrovně

10.5.0 Vzdělávání nedefinované podle úrovně (S)

11 STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ

11.1 Stravovací služby

11.1.1 Restaurace, kavárny a podobná zařízení (S)

11.1.2 Jídelny (S)

11.2 Ubytovací služby

11.2.0 Ubytovací služby (S)

12 OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY

12.1 Osobní péče

12.1.1 Kadeřnické salony a zařízení osobní péče (S)

12.1.2 Elektrické přístroje pro osobní péči (T)

12.1.3 Ostatní předměty a výrobky pro osobní péči (NT)

12.2 Prostituce

12.2.0 Prostituce (S)

12.3 Osobní potřeby a doplňky jinde neuvedené

12.3.1 Klenoty, hodiny a hodinky (T)

12.3.2 Ostatní osobní potřeby a doplňky (ST)

12.4 Sociální péče

12.4.0 Sociální péče (S)

12.5 Pojištění

12.5.1 Životní pojištění (S)

12.5.2 Pojištění související s bydlením (S)

12.5.3 Pojištění související se zdravím (S)

12.5.4 Pojištění související s dopravou (S)

12.5.5 Ostatní pojištění (S)

12.6 Finanční služby jinde neuvedené

12.6.1 Finanční zprostředkovatelské služby nepřímo měřené (FISIM) (S)

12.6.2 Finanční služby jinde neuvedené (S)

12.7 Ostatní služby jinde neuvedené

12.7.0 Ostatní služby jinde neuvedené (S)

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 3.1 Klasifikace zboží krátkodobé spotřeby

Zboží netrvanlivé, krátkodobé spotřeby se sestává z těchto tříd:	
odd. 01 Potraviny a nealkoholické nápoje - celý	
třídy:	01.1.1 Pekárenské výrobky; obiloviny; 01.1.2 Maso; 01.1.3 Ryby; 01.1.4 Mléko, sýry a vejce; 01.1.5 Oleje a tuky; 01.1.6 Ovoce ; 01.1.7 Zelenina; 01.1.8 Cukr, marmeláda, med, čokoláda, cukrovinky a cukrářské výrobky; 01.1.9 Potravinářské výrobky a přípravky jinde neuvedené; 01.2 Nealkoholické nápoje; 01.2.1 Káva, čaj a kakao; 01.2.2 Minerální vody, nealkoholické nápoje, ovocné a zeleninové šťávy
odd. 02 Alkoholické nápoje, tabák a lihoviny - celý	
třídy:	02.1.1 Lihoviny; 02.1.2 Vína; 02.1.3 Piva; 02.2.0 Tabák; 02.3.0 Narkotika
odd. 03 Odívání a obuv – z žádné třídy	
odd. 04 Bydlení, voda, energie, paliva – z následujících tříd:	
třídy:	04.3.1 Výrobky pro běžnou údržbu a drobné opravy bytu; 04.4.1 Dodávka vody (vodné); 04.5.1 Elektrická energie; 04.5.2 Plyná paliva; 04.5.3 Kapalná paliva; 04.5.4 Tuhá paliva; 04.5.5 Tepelná energie
odd. 05 Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy – z následující třídy:	
třídy:	05.6.1 Spotřební zboží pro domácnost
odd. 06 Zdraví – z následujících tříd:	
třídy:	06.1.1 Léčiva a 06.1.2 Ostatní zdravotnické výrobky
odd. 07 Doprava – z následující třídy:	
třídy:	07.2.2 Pohonné hmoty, oleje a pod. přípravky pro osobní dopravní prostředky
odd. 08 Pošty a telekomunikace – z žádné třídy	
odd. 09 Rekreace a kultura – z následujících tříd:	
třídy:	09.3.3 Květiny a zahrady; 09.3.4 Domácí zvířata a potřeby pro jejich chov; 09.5.2 Noviny a periodické časopisy; 09.5.3 Ostatní tiskoviny; 09.5.4 Papírenské zboží, potřeby k psaní a kreslení
odd. 10 Vzdělávání – z žádné třídy	
odd. 11 Stravování a ubytování – z žádné třídy	
odd. 12 Ostatní zboží a služby – z následující třídy:	
třídy:	12.1.3 Ostatní předměty a výrobky pro osobní péči

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 3.2 Klasifikace zboží střednědobé spotřeby

Zboží středně trvanlivé se sestává z těchto tříd:	
odd. 01 Potraviny a nealkoholické nápoje - z žádné třídy	
odd. 02 Alkoholické nápoje, tabák a lihoviny - z žádné třídy	
odd. 03 Odívání a obuv – z následujících tříd:	
třídy:	03.1.1 Oděvní materiály; 03.1.2 Oděvy; 03.1.3 Oděvní doplňky a textilní galanterie; 03.2.1 Obuv
odd. 04 Bydlení, voda, energie, paliva – z žádné třídy	
odd. 05 Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy – z následujících tříd:	

Tabulka 3.2 Klasifikace zboží střednědobé spotřeby - pokračování

třídy:	05.2.0 Bytový textil; 05.3.2 Malé domácí elektrické spotřebiče; 05.4.0 Skleněné, keramické, stolní a kuchyňské potřeby pro domácnost; 05.5.2 Nástroje a nářadí krátkodobé spotřeby pro dům a zahradu, včetně oprav
odd. 06 Zdraví – z žádné třídy	
odd. 07 Doprava – z následující třídy:	
třída:	07.2.1 Náhradní díly a příslušenství pro osobní dopravní prostředky
odd. 08 Pošty a telekomunikace – z žádné třídy	
odd. 09 Rekreace a kultura – z následujících tříd:	
třídy:	09.1.4 Nosná média pro záznam obrazu a zvuku; 09.3.1 Hry, hračky a sběratelské předměty; 09.3.2 Zařízení pro sport, kempink a rekreaci ve volné přírodě včetně oprav; 09.5.1 Knihy
odd. 10 Vzdělávání – z žádné třídy	
odd. 11 Stravování a ubytování – z žádné třídy	
odd. 12 Ostatní zboží a služby – z následující třídy:	
třída:	12.3.2 Ostatní osobní potřeby a doplňky

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 3.3 Klasifikace zboží dlouhodobé spotřeby

Zboží trvanlivé, dlouhodobé spotřeby se sestává z těchto tříd:	
odd. 01 Potraviny a nealkoholické nápoje - z žádné třídy	
odd. 02 Alkoholické nápoje, tabák a lihoviny - z žádné třídy	
odd. 03 Odívání a obuv – z žádné třídy	
odd. 04 Bydlení, voda, energie, paliva – z žádné třídy	
odd. 05 Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy – z následujících tříd:	
třídy:	05.1.1 Nábytek a bytové zařízení; 05.1.2 Koberce a ostatní podlahová krytina; 05.3.1 Hlavní (velké) přístroje pro domácnost elektrické a neelektrické; 05.5.1 Nástroje a nářadí dlouhodobé spotřeby pro dům a zahradu včetně oprav
odd. 06 Zdraví – z následující třídy:	
třída:	06.1.3 Léčebné a protetické prostředky
odd. 07 Doprava – z následujících tříd:	
třídy:	07.1.1 Automobily; 07.1.2 Motocykly; 07.1.3 Jízdní kola; 07.1.4 Povozy tažené zvířaty
odd. 08 Pošty a telekomunikace – z následující třídy:	
třída:	08.2.0 Telefonní a telefaxové zařízení
odd. 09 Rekreace a kultura – z následujících tříd:	
třídy:	09.1.1 Zařízení pro příjem, záznam a reprodukci obrazu a zvuku; 09.1.2 Fotografická a kinematografická zařízení a optické přístroje; 09.1.3 Zařízení pro zpracování dat; 09.2.1 Výrobky dlouhodobé spotřeby pro rekreaci ve volné přírodě; 09.2.2 Hudební nástroje a výrobky dlouhodobé spotřeby pro rekreaci uvnitř
odd. 10 Vzdělávání – z žádné třídy	
odd. 11 Stravování a ubytování – z žádné třídy	
odd. 12 Ostatní zboží a služby – z následujících tříd:	
třídy:	12.1.2 Elektrické přístroje pro osobní péči; 12.3.1 Klenoty, hodiny a hodinky

Zdroj: ČSÚ

Příloha 2 Příjmy a vydání dle druhu a účelu průměrné domácnosti v letech 1989 – 2010

Tab. 1/2

Čisté peněžní příjmy a vydání, bilanční položky, naturální příjmy a vydání v letech 1989 - 2010

STATISTIKA RODINNÝCH ÚČTŮ

	Průměrná domácnost										(průměry na osobu a rok v Kč)											
	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ČISTÉ PENĚŽNÍ PŘÍJMY CELKEM	23 500	24 971	29 586	35 077	40 914	46 759	54 934	63 604	70 043	76 138	80 771	83 422	90 167	93 153	98 102	102 217	108 676	116 549	125 817	137 497	142 402	145 437
z toho: příjmy ze závislé činnosti	16 918	17 194	19 800	24 985	26 989	30 437	35 307	41 433	44 605	48 815	51 013	52 582	57 088	57 622	59 507	62 256	65 002	66 326	70 281	77 464	80 810	82 598
z hlavního zaměstnání	16 186	16 482	18 804	23 732	25 641	29 191	33 998	40 058	42 853	46 779	48 822	50 401	54 512	55 405	56 726	59 371	62 134	63 452	67 250	73 503	76 458	78 037
jiné příjmy ze závislé činnosti	731	711	997	1 253	1 348	1 247	1 308	1 375	1 752	2 035	2 191	2 181	2 575	2 217	2 781	2 883	2 868	2 874	3 031	3 961	4 352	4 561
ČISTÁ PENĚŽNÍ VYDÁNÍ CELKEM	22 453	24 527	28 082	34 573	39 309	44 415	52 207	60 621	68 151	73 472	78 209	79 625	84 288	86 874	91 365	94 098	99 165	107 585	120 208	123 955	128 622	130 019
A. Čistá vydání podle druhu																						
Potraviny, nápoje, veřejné stravování	7 609	8 098	9 881	11 543	12 792	14 440	16 583	18 828	20 185	21 444	21 114	21 452	22 612	22 675	23 089	23 770	24 160	25 162	26 779	28 895	28 722	28 807
Průmyslové zboží	8 929	10 288	10 499	12 559	13 972	15 758	18 550	21 906	23 792	23 708	25 962	26 396	27 452	27 415	29 279	30 055	30 919	33 140	36 083	38 333	37 581	37 408
Služby	3 989	4 226	5 478	7 310	8 927	10 638	12 492	14 757	17 913	21 189	22 719	23 570	25 247	27 226	29 212	30 272	32 309	34 957	38 022	41 127	43 673	45 211
Platby a jiná vydání	1 926	1 915	2 223	3 162	3 618	3 580	4 582	5 130	6 261	7 131	8 414	8 207	8 977	9 558	9 785	10 002	11 777	14 327	19 325	15 600	18 646	18 592
B. Čistá vydání podle účelu použití																						
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	5 902	6 304	7 765	9 107	10 203	11 542	13 273	15 111	16 213	17 083	16 717	17 010	17 939	17 922	18 058	18 485	18 775	19 598	20 866	22 571	22 222	22 484
2. Alkoholické nápoje, tabák	1 039	1 101	1 306	1 507	1 671	1 818	2 004	2 219	2 379	2 587	2 691	2 691	2 778	2 885	2 933	2 517	2 603	2 783	2 972	3 084	3 248	3 237
3. Odívání a obuv	2 462	2 793	2 716	3 229	3 515	4 056	4 530	5 061	5 200	5 166	4 997	4 909	5 208	5 229	5 221	5 173	5 095	5 295	5 590	5 816	5 804	5 805
4. Býdlení	2 170	2 385	3 197	4 391	5 292	6 148	7 167	8 293	10 374	13 018	14 679	15 782	16 054	17 646	18 758	16 846	18 336	20 157	20 652	22 333	24 623	25 194
5. Vybavení a provoz domácnosti	1 885	2 291	2 399	2 960	3 408	3 923	4 428	5 375	6 001	6 042	6 390	6 146	6 333	6 543	6 748	5 708	6 116	6 701	7 388	7 583	7 758	7 265
6. Zdravotnictví	79	86	133	205	365	512	712	801	959	1 030	1 132	1 199	1 342	1 429	1 587	1 674	1 795	1 995	2 369	3 068	3 125	3 165
7. Doprava	2 439	2 749	2 733	3 101	3 965	4 311	5 342	6 744	7 128	6 887	8 134	7 774	8 558	8 028	9 038	9 586	10 132	10 648	11 189	12 421	12 105	12 409
8. Spoje	344	352	489	571	676	731	888	1 115	1 514	1 961	2 290	2 768	3 316	3 637	4 072	4 021	4 162	4 642	4 856	5 221	5 303	5 322
9. Volný čas	2 636	2 852	3 125	3 957	3 949	4 620	5 678	6 559	7 427	7 583	7 855	7 956	8 243	8 332	8 951	9 548	9 673	9 925	10 930	11 816	11 856	11 823
10. Vzdělání	53	75	128	187	181	268	277	334	379	373	298	334	362	381	464	516	497	528	608	685	688	791
11. Stravovací a ubytovací služby	1 042	1 112	1 361	1 548	1 726	2 001	2 343	2 652	2 818	3 076	3 176	3 473	3 696	3 710	3 997	4 598	4 643	4 903	5 367	5 812	5 966	5 823
12. Ostatní zboží a služby	1 362	1 449	1 537	1 803	2 055	2 507	3 158	3 779	4 442	5 021	5 701	5 562	6 061	6 617	7 096	8 588	9 257	10 167	11 229	11 847	12 613	12 927
13. Jiná vydání	1 040	976	1 195	2 007	2 303	1 980	2 407	2 579	3 317	3 645	4 149	4 022	4 400	4 515	4 445	6 838	8 081	10 243	16 192	11 698	13 311	13 774
BILANČNÍ POKLOŽKY																						
Výbrané úspory	3 758	4 520	4 175	6 022	6 233	7 506	11 002	16 371	20 657	24 605	29 556	33 912	39 356	42 812	46 327	50 124	55 818	-7 908	-7 396	-10 783	-11 472	-12 209
Vklady	4 138	4 329	4 795	5 636	6 943	8 693	12 675	18 163	21 726	26 785	31 465	37 070	43 739	47 853	51 832	57 117	64 816	-113	2879	-1 622	-1 657	-2 543
Přijaté půjčky, nákup na splátky	447	499	401	475	497	385	645	513	924	1 807	2 146	2 495	1 900	2 251	2 805	3 584	4 417	4 866	8 629	4 915	6 591	5 334
Splátky půjček, splátky za zboží	903	902	909	921	945	1 095	1 269	1 338	1 460	1 817	2 256	2 979	3 038	3 128	3 580	4 065	4 501	4 979	5 750	6 537	8 248	7 877
NATURÁLNÍ PŘÍJMY	1 468	1 550	1 933	2 289	2 740	3 062	3 387	3 588	3 683	4 367	4 523	4 901	5 259	5 496	5 562	5 646	5 821	6 548	6 679	7 200	7 640	7 199
z toho: potraviny a bezplatné stravování	1 023	1 121	1 551	1 727	2 119	2 348	2 571	2 630	2 677	3 081	3 123	3 304	3 340	3 433	3 409	3 459	3 322	3 417	3 518	3 751	3 740	3 599
NATURÁLNÍ VYDÁNÍ	892	899	1 022	1 177	1 370	1 699	1 928	2 320	2 508	2 996	3 285	3 340	3 590	3 702	3 944	3 972	4 274	5 306	5 518	6 244	6 231	6 293
z toho: potraviny a bezplatné stravování	492	484	556	618	686	849	1 079	1 329	1 426	1 761	1 916	1 968	2 098	2 172	2 277	2 316	2 532	3 249	3 417	3 668	3 786	3 738

Příloha 3 Indexy spotřebitelských cen

Období	Úhrn	Třída 01: potraviny a nealkoholické nápoje	Třída 02: alkoholické nápoje, tabák	Třída 03: odívání a obuv	Třída 04: bydlení, voda, energie, paliva	Třída 05: bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	Třída 06: zdraví	Třída 07: doprava	Třída 08: pošty a telekomuni- kace	Třída 09: rekreace a kultura	Třída 10: vzdělávání	Třída 11: stravování a ubytování	Třída 12: ostatní zboží a služby
1994	59,1	77,1	60,6	87,3	34,3	84,1	43,7	63,5	37,0	65,7	46,2	55,4	63,8
1995	64,5	85,7	64,7	96,4	37,8	88,5	49,3	67,0	43,1	71,5	53,9	62,3	67,2
1996	70,2	92,5	71,0	106,4	42,5	92,4	55,3	75,3	49,5	76,2	61,2	66,2	70,8
1997	76,2	96,6	75,6	115,8	50,5	97,3	65,9	81,4	56,8	81,4	67,3	70,6	75,2
1998	84,4	100,9	82,7	123,1	66,0	103,2	75,1	85,2	62,9	86,9	77,2	78,9	81,1
1999	86,2	95,3	86,6	123,2	72,0	105,2	78,1	88,2	72,4	88,8	83,3	81,2	83,2
2000	89,4	96,2	90,3	120,8	78,1	105,7	80,3	97,9	77,6	91,1	86,9	83,4	85,0
2001	93,6	101,1	93,1	118,8	85,8	105,8	82,8	98,2	81,4	95,7	89,4	85,7	88,9
2002	95,4	99,1	94,9	115,7	91,0	105,7	86,7	96,3	84,0	97,6	92,6	88,7	92,4
2003	95,5	97,0	95,8	110,0	92,8	104,1	90,2	96,4	82,3	97,3	95,3	90,3	95,0
2004	98,1	100,3	98,6	105,5	96,0	102,0	93,0	98,6	92,9	98,3	97,7	95,6	99,0
2005	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2006	102,5	100,9	101,1	94,0	106,3	98,7	104,8	101,6	106,8	101,5	103,5	102,6	101,9
2007	105,4	105,6	111,5	93,3	109,9	98,6	108,6	102,0	106,8	101,5	106,0	105,5	104,0
2008	112,1	114,2	122,5	92,3	121,2	99,0	142,8	104,4	103,9	102,3	108,9	113,0	108,9
2009	113,3	109,7	130,4	89,9	129,9	98,4	138,1	98,3	99,1	101,4	111,8	115,5	111,0
2010	114,9	111,3	136,5	87,6	132,2	97,9	145,3	100,9	97,1	100,4	113,6	118,4	112,2

průměr roku 2005 = 100

Před rokem 1994 použity úhrnné indexy: 1989: 23,3; 1990: 25,6; 1991: 40,0; 1992: 44,5; 1993: 53,7

Zdroj: ČSÚ

Příloha 4 Tabulky a grafy kapitoly 5

(neuvedené přímo v textu kapitoly)

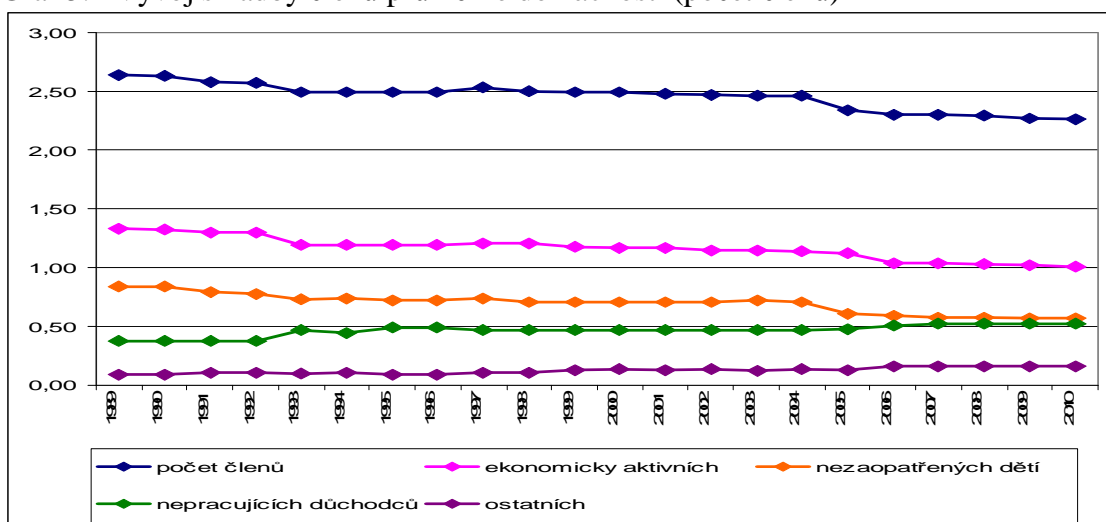
Tabulka 5.2 Absolutní meziroční změny počtu členů průměrné domácnosti

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
počet členů	-0,010	-0,050	-0,010	-0,080	0,000	0,000	0,000	0,040	-0,030	-0,010	0,000
ekonomicky aktivních	-0,010	-0,020	0,000	-0,110	0,000	0,000	0,000	0,020	0,000	-0,030	-0,010
nezaopatřených dětí	0,000	-0,050	-0,010	-0,050	0,010	-0,020	0,000	0,020	-0,030	0,000	0,000
nepracujících důchodců	0,000	0,000	0,000	0,090	-0,020	0,040	0,000	-0,020	0,000	0,000	0,000
ostatních	0,000	0,020	0,000	-0,010	0,010	-0,020	0,000	0,020	0,000	0,020	0,010

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	celkem
počet členů	-0,010	-0,010	-0,010	0,000	-0,120	-0,040	0,000	-0,010	-0,020	-0,010	-0,38
ekonomicky aktivních	0,000	-0,020	0,000	-0,010	-0,020	-0,080	0,000	-0,010	-0,010	-0,010	-0,32
nezaopatřených dětí	0,000	0,000	0,010	-0,010	-0,100	-0,020	-0,010	0,000	-0,010	0,000	-0,27
nepracujících důchodců	0,000	0,000	0,000	0,000	0,010	0,030	0,010	0,000	0,000	0,000	0,14
ostatních	-0,010	0,010	-0,020	0,020	-0,010	0,030	0,000	0,000	0,000	0,000	0,07

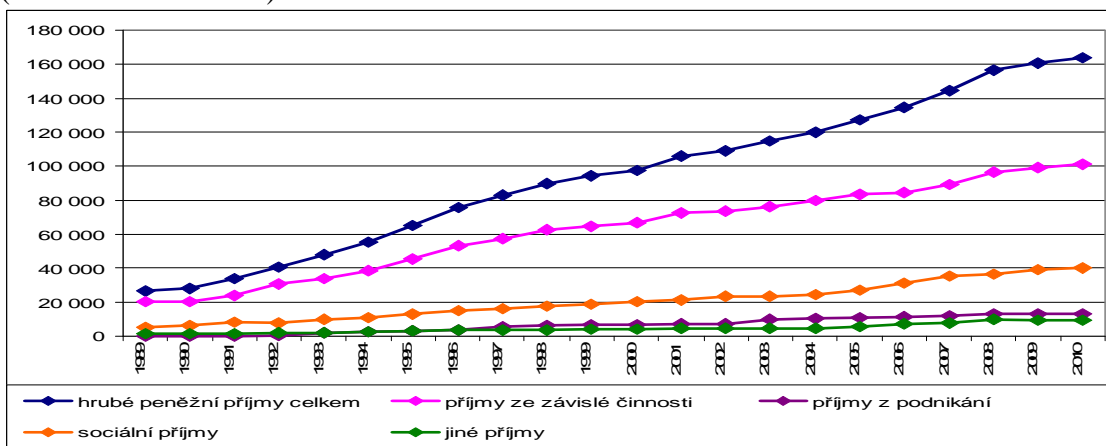
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.1 Vývoj skladby členů průměrné domácnosti (počet členů)

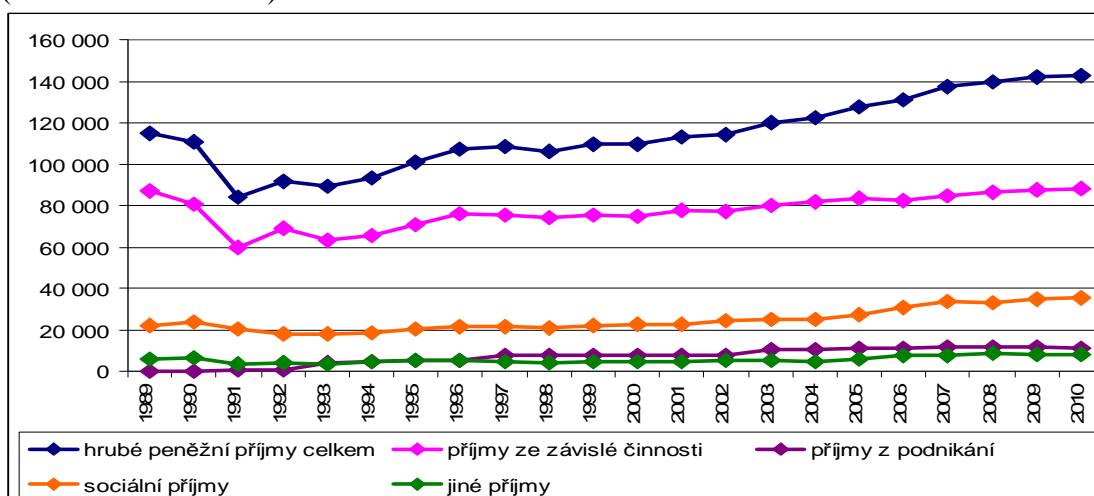
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.3 Vývoj nominálních hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti (na osobu a rok v Kč)

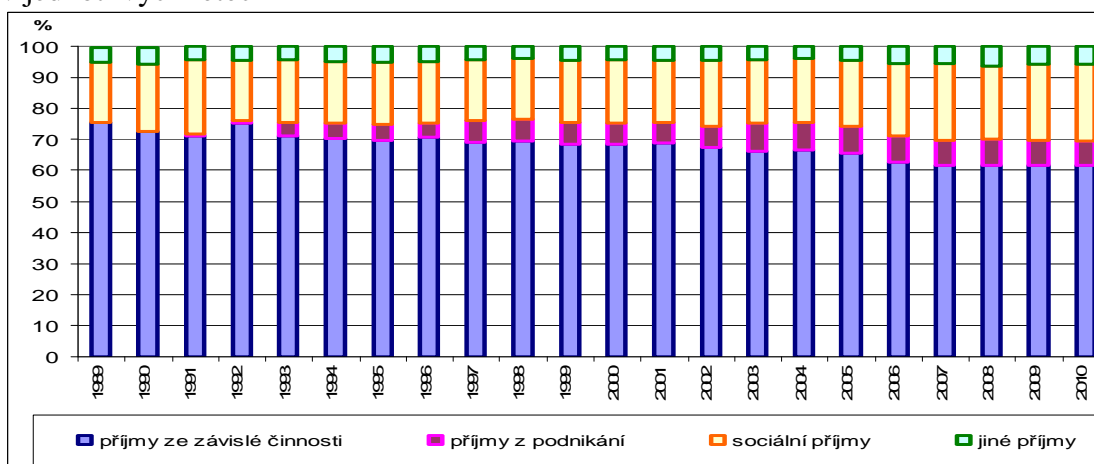
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.4 Vývoj reálných hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti (na osobu a rok v Kč)

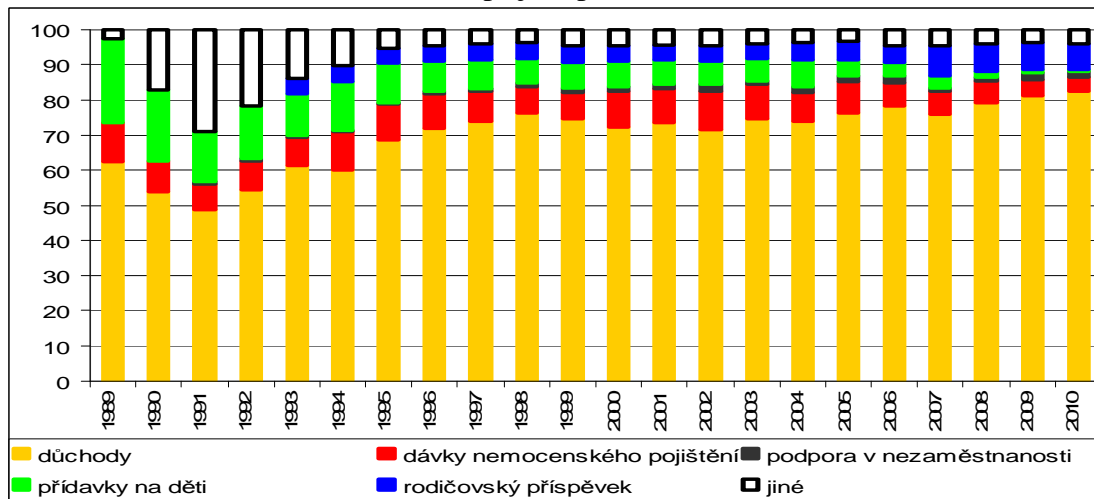
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.5 Relativní skladba hrubých peněžních příjmů průměrné domácnosti v jednotlivých letech

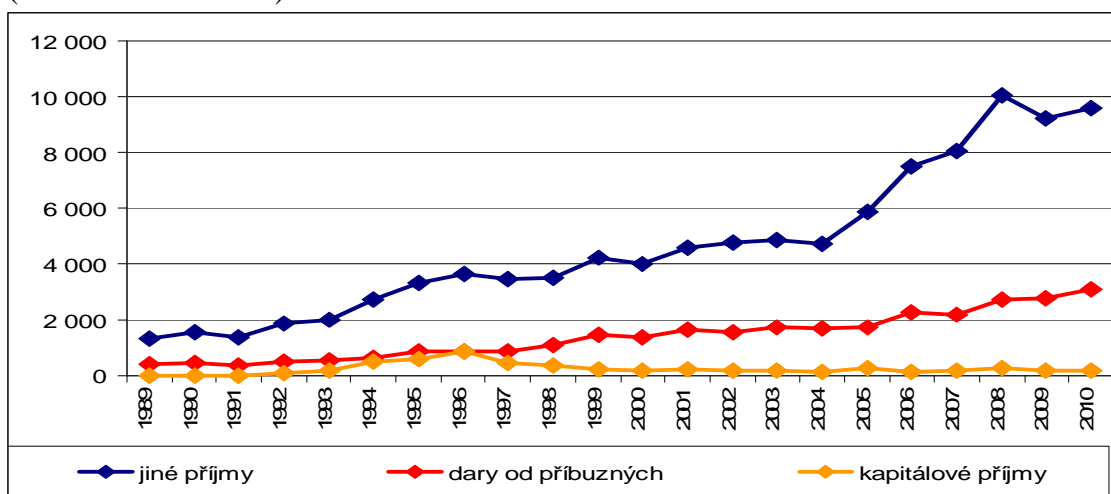
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.6 Relativní skladba sociálních příjmů průměrné domácnosti (%)

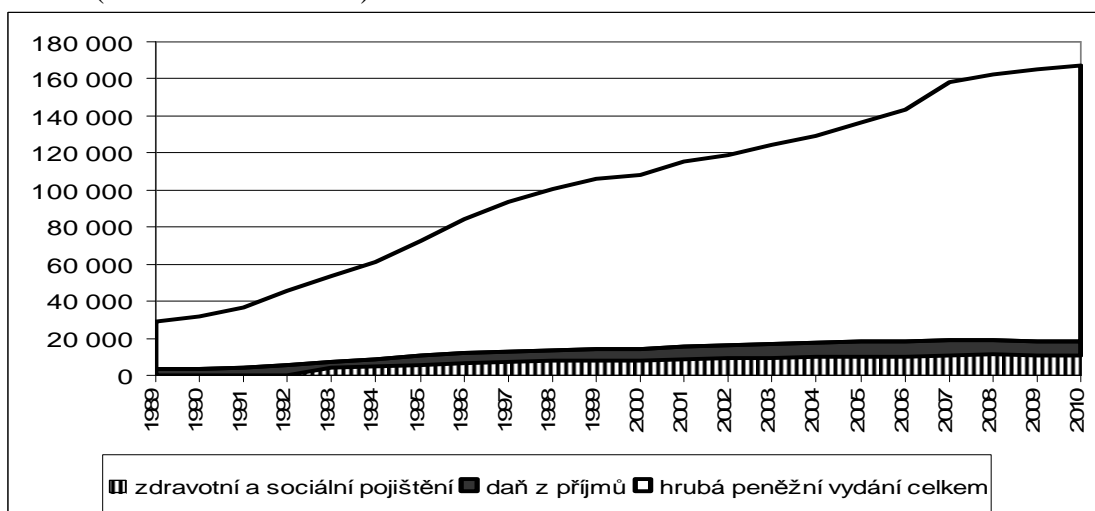
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.7 Vývoj jiných příjmů průměrné domácnosti
(na osobu a rok v Kč)

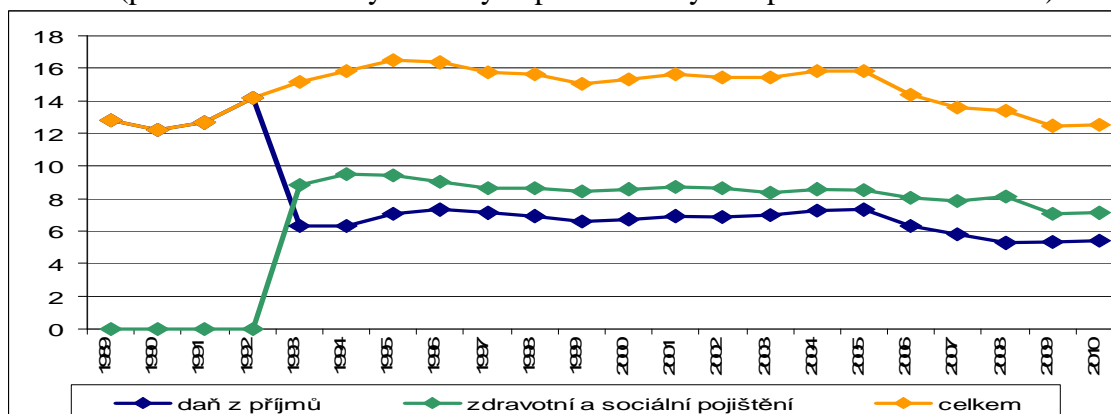
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.9 Vývoj nominálních hrubých peněžních vydání průměrné domácnosti
(na osobu a rok v Kč)

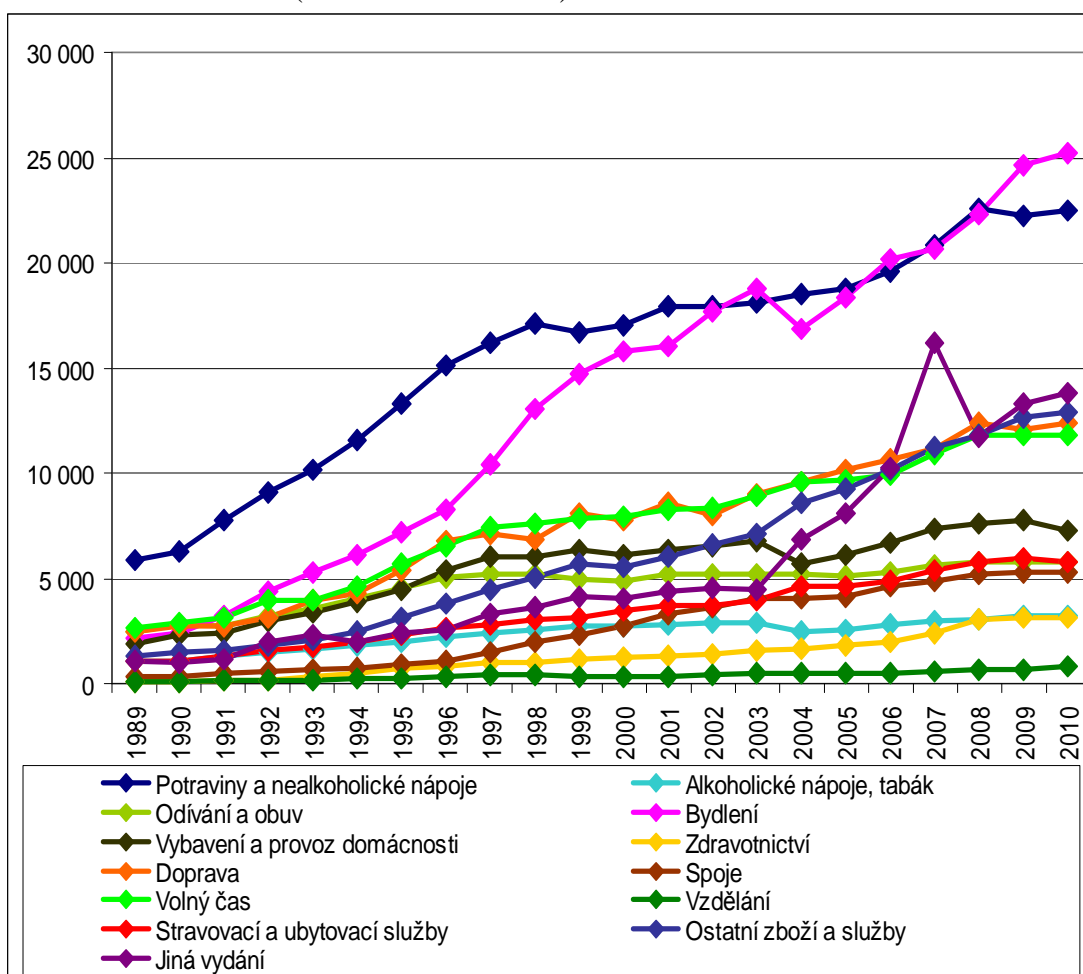
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.10 Vývoj podílů daně z příjmu a zdravotního a sociálního pojištění
(podíl v % z celkových hrubých peněžních vydání průměrné domácnosti)

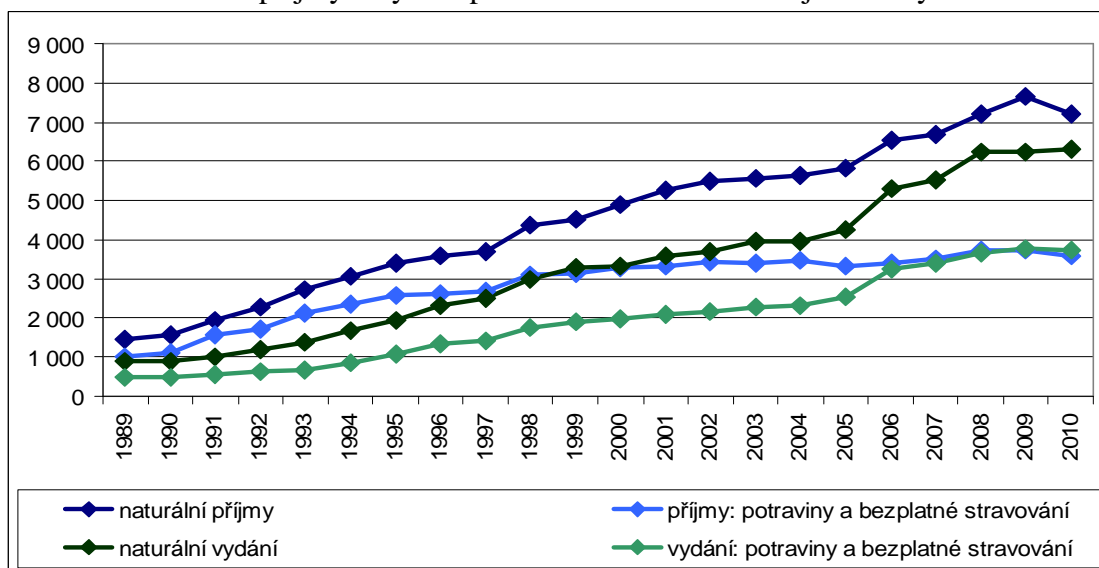
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.15 Vývoj čistých peněžních vydání nominálních podle účelu použití průměrné domácnosti (na osobu a rok v Kč)

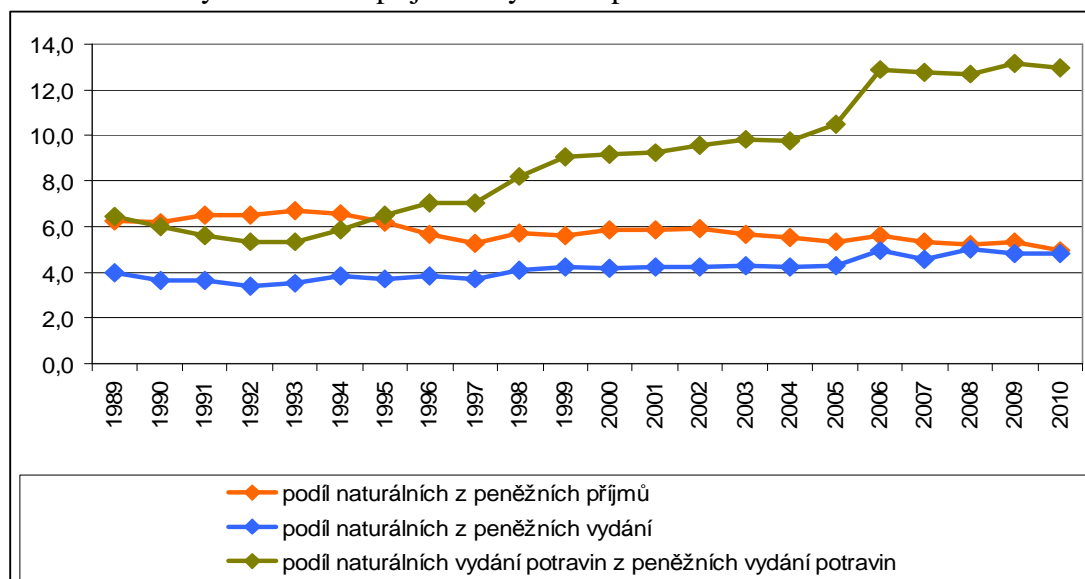
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.18 Naturální příjmy a vydání průměrné domácnosti dle jednotlivých let

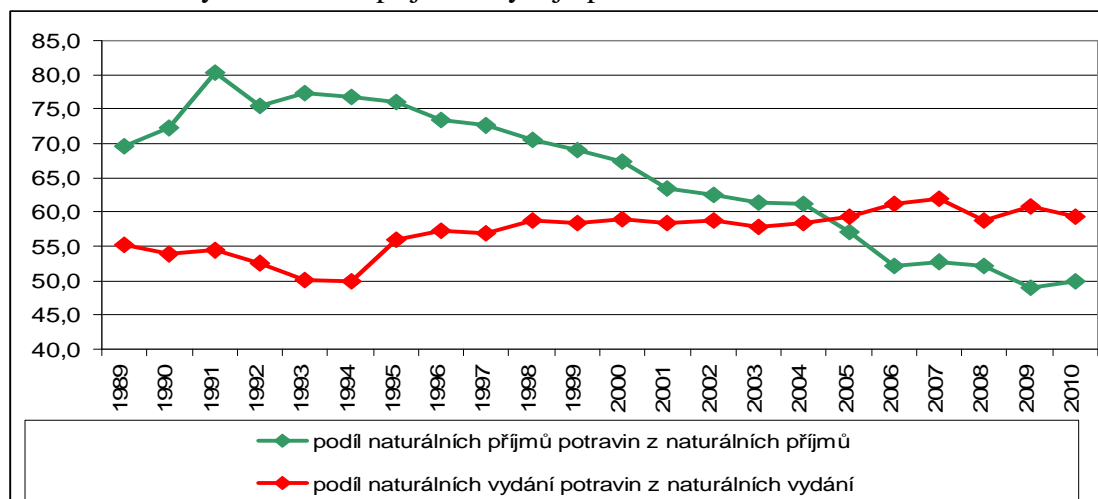
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.19 Podíly naturálních příjmů a vydání k peněžním

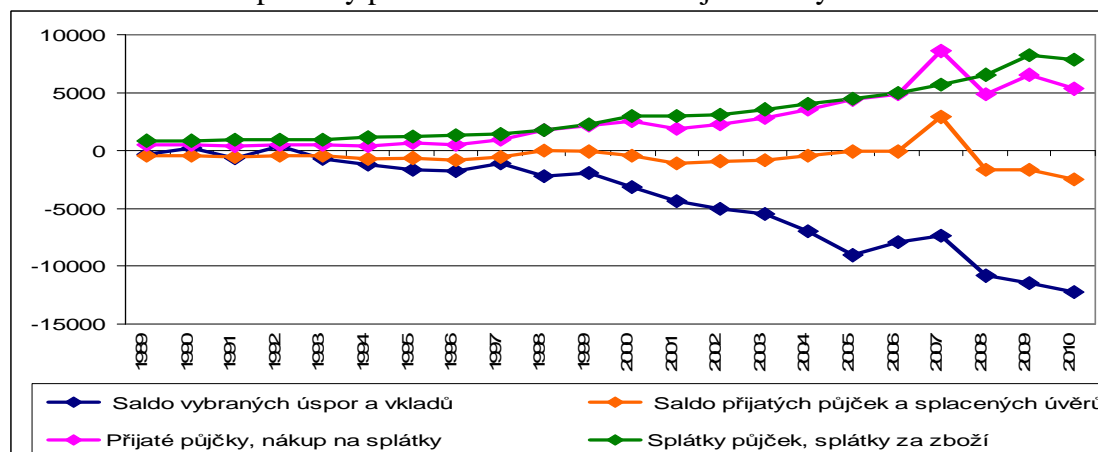
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.20 Podíly naturálních příjmů a výdajů potravin

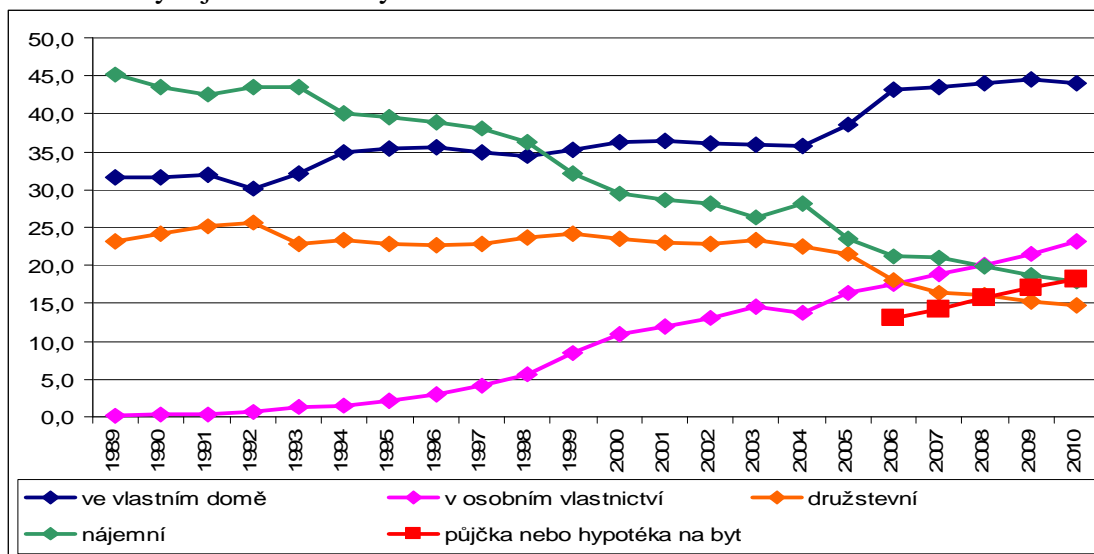
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.21 Bilanční položky průměrné domácnosti dle jednotlivých let

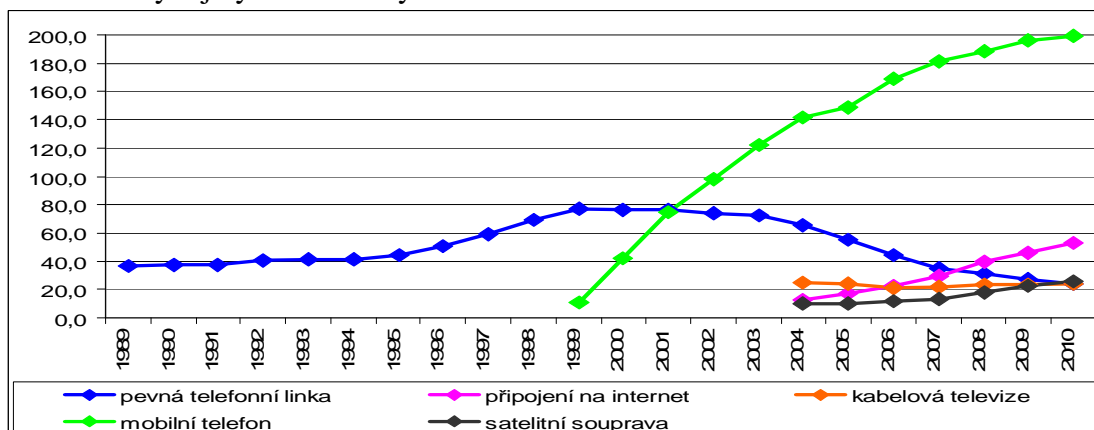
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.22 Vývoj charakteru bydlení

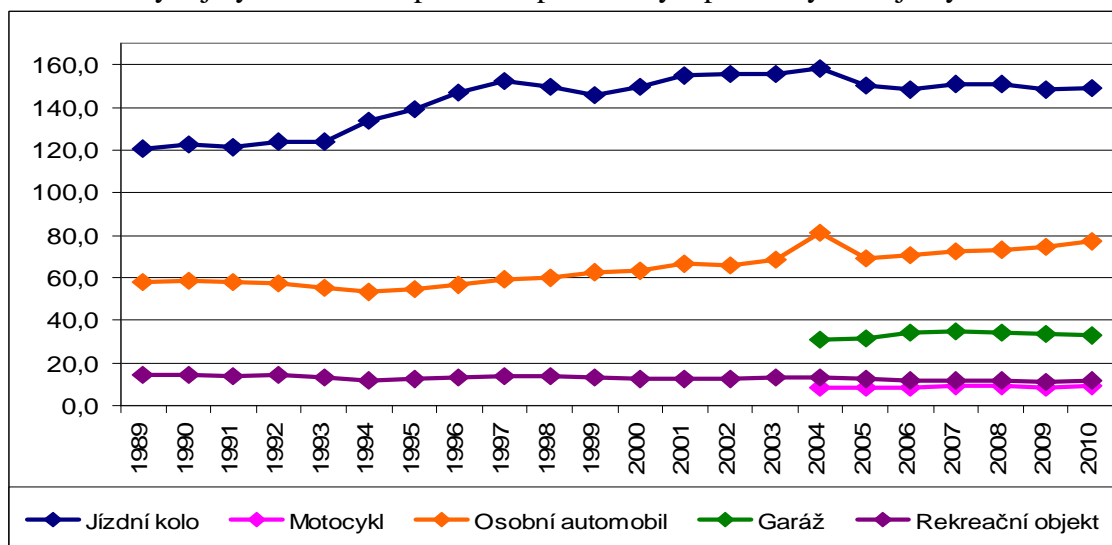
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.23 Vývoj vybavenosti vybranou komunikační technikou

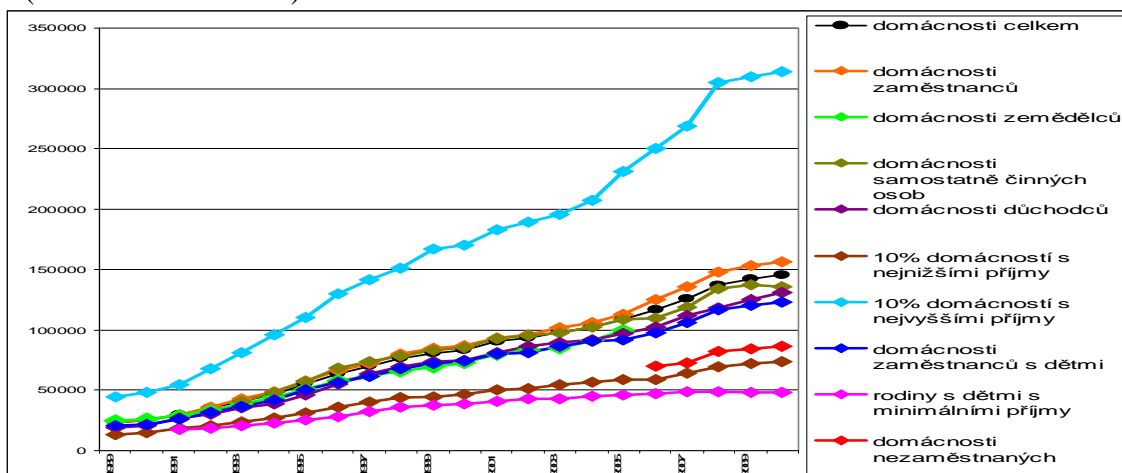
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.26 Vývoj vybavenosti dopravními prostředky a pomocnými objekty

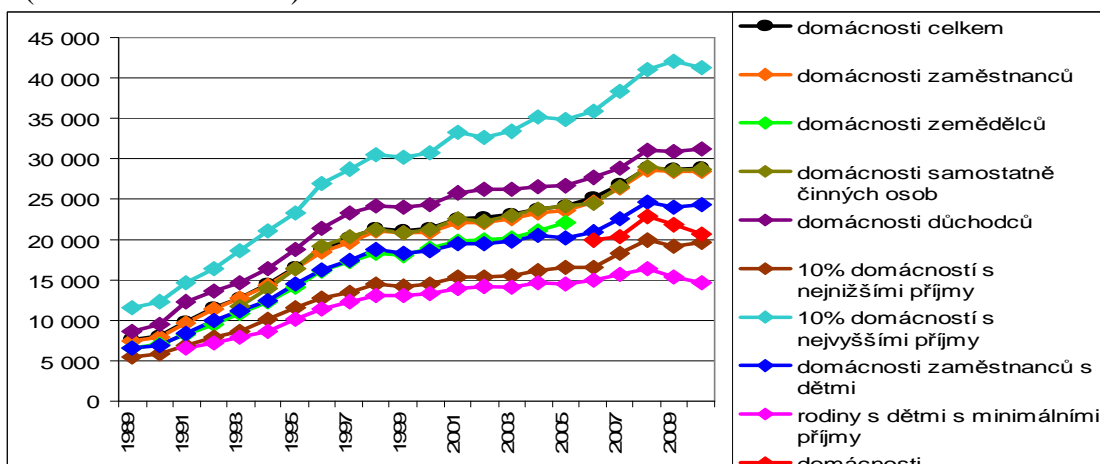
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.27 Vývoj čistých peněžních příjmů nominálních dle kategorií domácností (na osobu a rok v Kč)

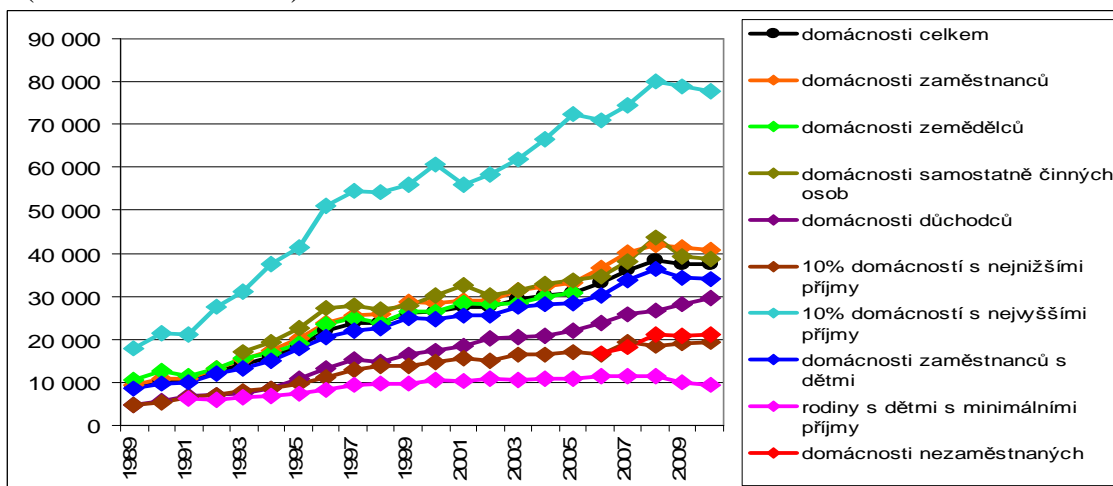
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.30 Vývoj čistých vydání na potraviny, nápoje a veřejné stravování (na osobu a rok v Kč)

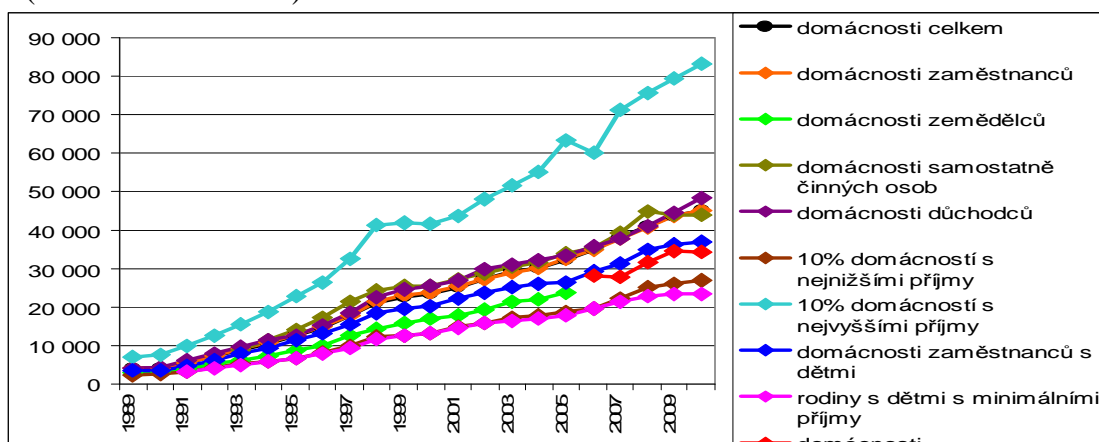
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.31 Vývoj čistých vydání na průmyslové zboží (na osobu a rok v Kč)

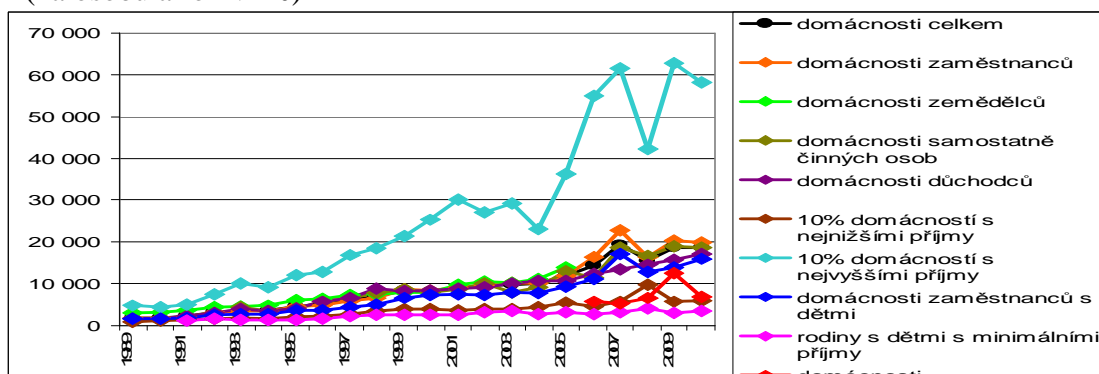
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.32 Vývoj čistých vydání na služby
(na osobu a rok v Kč)

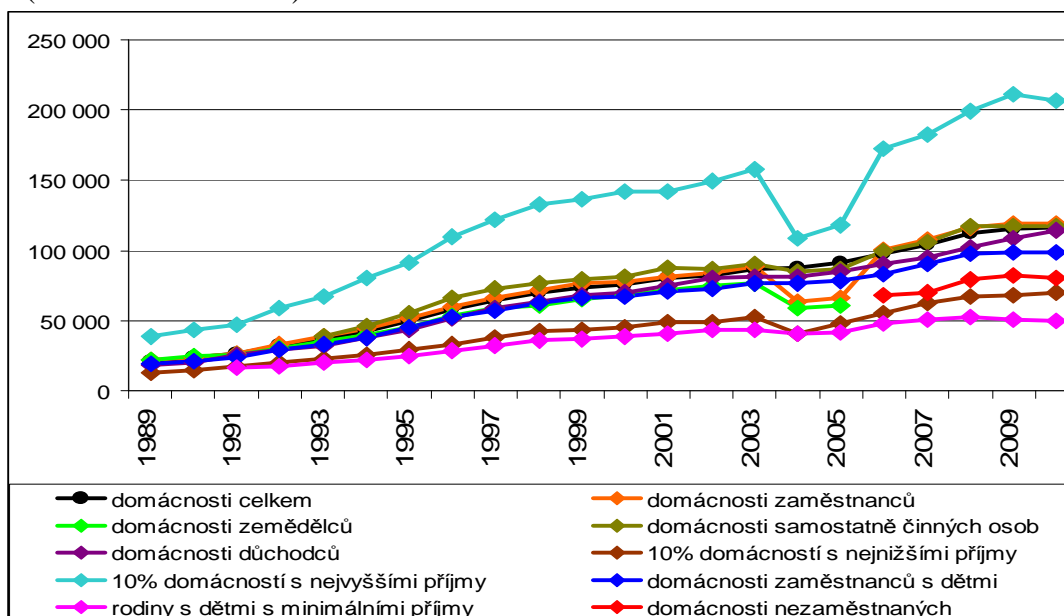
Zdroj: ČSÚ

Graf 5.33 Vývoj čistých vydání na platby a jiná vydání
(na osobu a rok v Kč)

Zdroj: ČSÚ

Graf 5.34 Vývoj čistých vydání spotřebních nominálních průměrné domácnosti
(na osobu a rok v Kč)

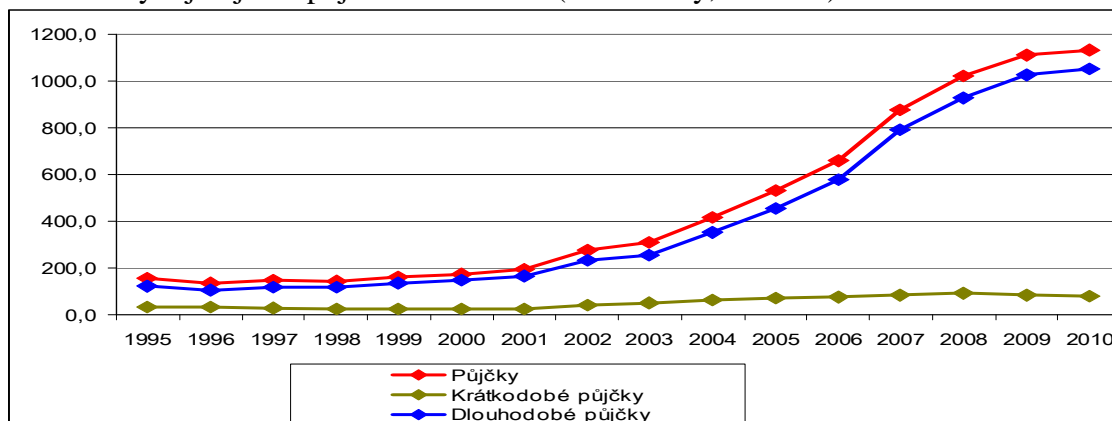

Zdroj: ČSÚ

Příloha 5 Tabulky a grafy kapitoly 6

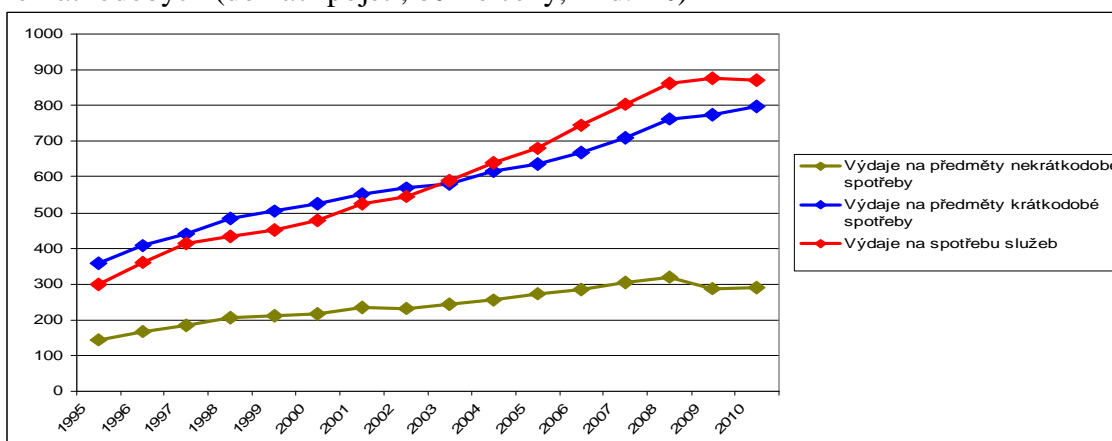
(neuvedené přímo v textu kapitoly)

Graf 6.4 Vývoj objemu půjček domácností (běžné ceny, mld. Kč)

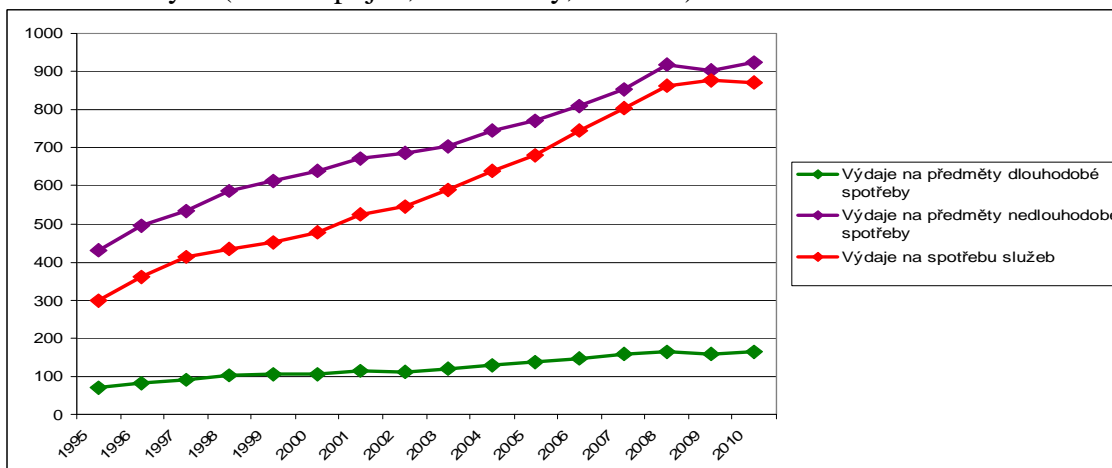
Zdroj: ČSÚ

Graf 6.6 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností statků krátkodobých a nekrátkodobých (domácí pojetí, běžné ceny, mld. Kč)

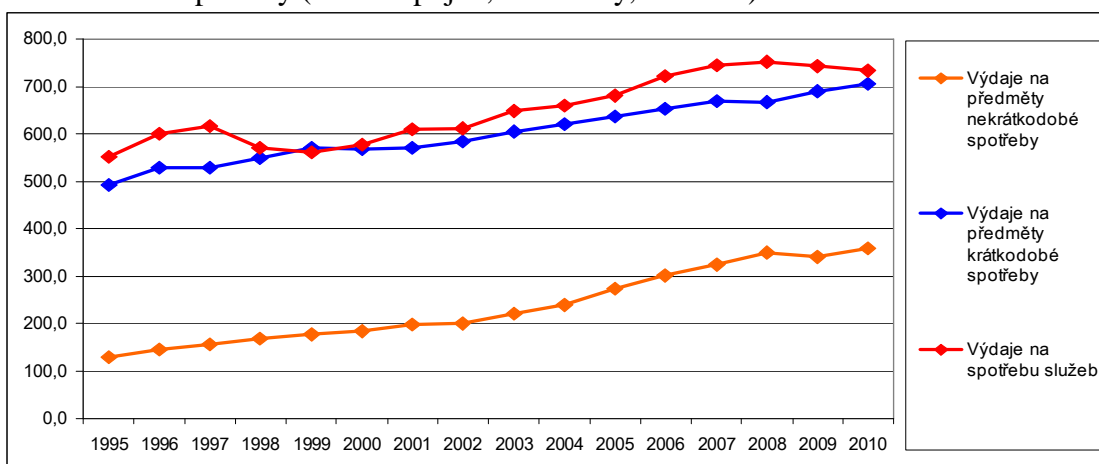
Zdroj: ČSÚ

Graf 6.7 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností statků dlouhodobých a nedlouhodobých (domácí pojetí, běžné ceny, mld. Kč)

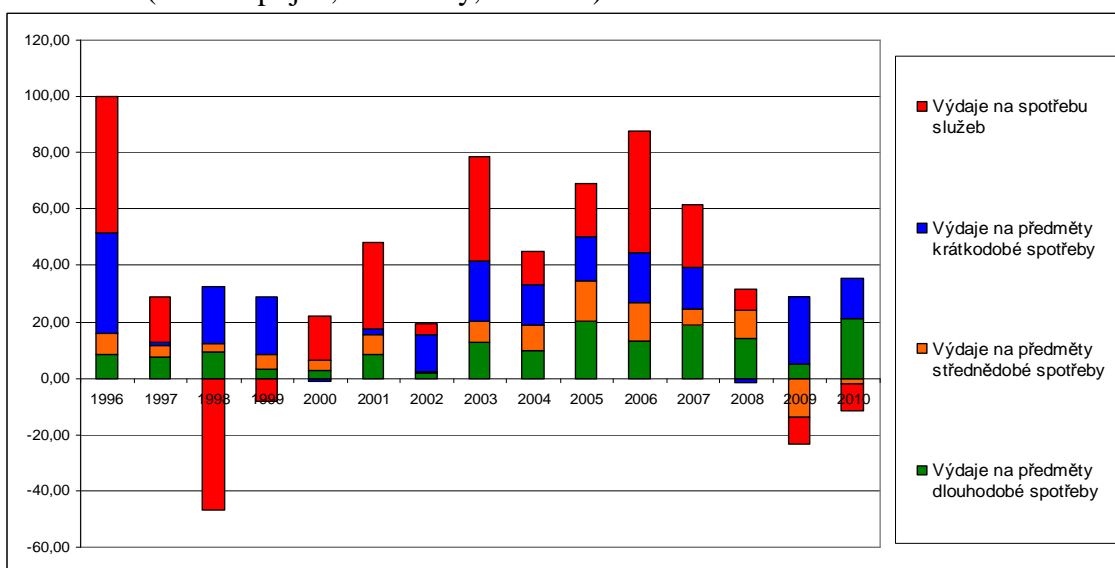
Zdroj: ČSÚ

Graf 6.9 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska krátkodobé a nekrátkodobé spotřeby (domácí pojetí, stálé ceny, mld. Kč)

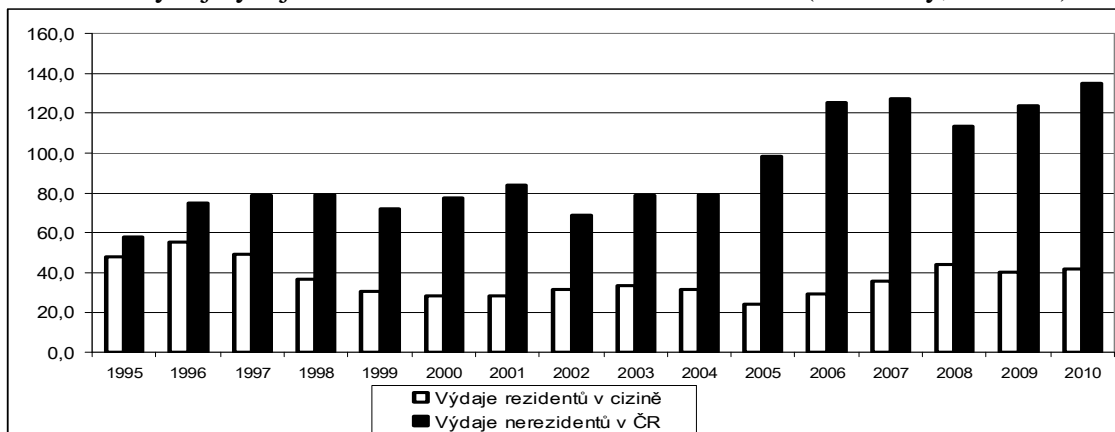
Zdroj: ČSÚ

Graf 6.11 Objem přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivost (domácí pojetí, stálé ceny, mld. Kč)

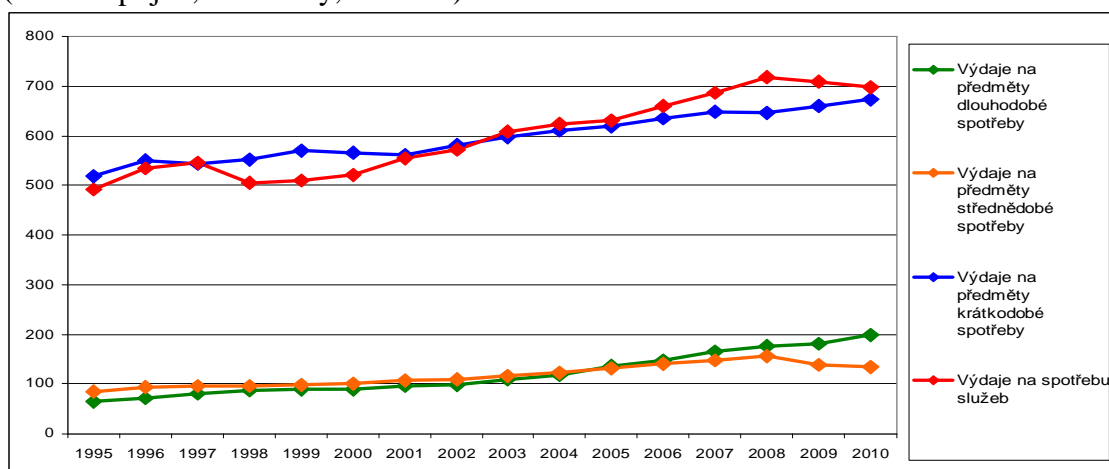
Zdroj: ČSÚ

Graf 6.12 Vývoj výdajů rezidentů v cizině a nerezidentů v ČR (stálé ceny, mld. Kč)

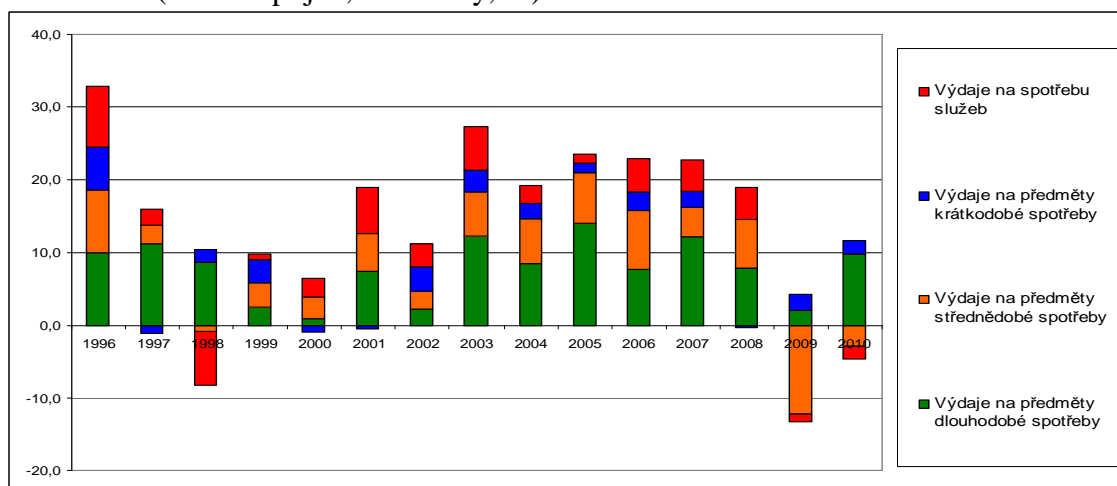
Zdroj: ČSÚ

Graf 6.13 Vývoj výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, mld. Kč)

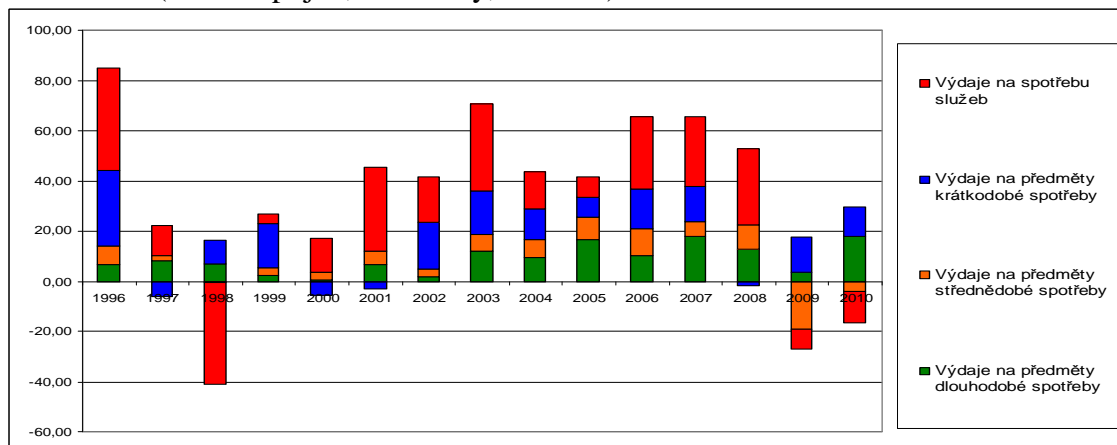
Zdroj: ČSÚ

Graf 6.14 Tempa přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, %)

Zdroj: ČSÚ

Graf 6.15 Objem přírůstků výdajů na konečnou spotřebu domácností z hlediska jejich trvanlivosti (národní pojetí, stálé ceny, mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Příloha 6 Tabulky a grafy kapitoly 7

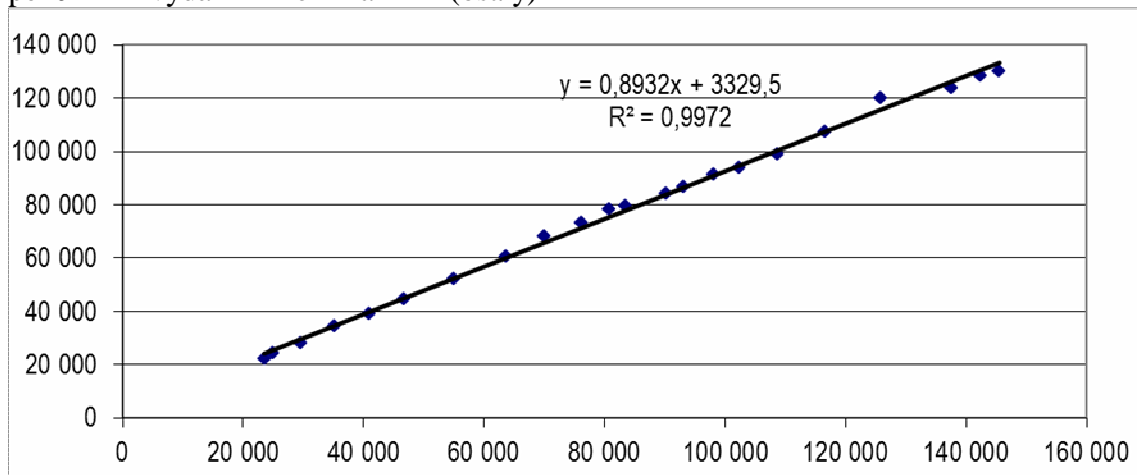
(neuvedené přímo v textu kapitoly)

Tabulka 7.1 Vývoj vybavenosti předměty dlouhodobé spotřeby (počet předmětů na sto domácností)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Chladnička s mrazničkou	50,5	54,8	58,1	61,7	66,3	68,8
Chladnička	59,0	56,1	52,0	48,3	43,7	41,4	105,7	106,4	106,1	106,4	106,3
Mraznička	48,8	47,9	44,9	42,9	40,7	38,7	45,0	46,5	47,4	47,7	52,1
Mikrovlnná trouba	46,3	50,6	56,1	59,7	63,7	66,4	73,4	75,6	77,0	79,9	82,2
Myčka nádobí	6,0	7,9	8,6	11,8	13,2	14,5	17,3	19,8	21,6	24,9	27,3
Automatická pračka	84,1	86,4	88,7	89,9	91,2	91,7	91,9	93,4	94,6	96,2	97,2
Sušička prádla	1,4	1,8	1,7	1,9	2,0	2,1	2,4
CD přehrávač	14,4	17,9	23,4	28,3	35,9	39,7	51,5	57,0	61,0	69,5	71,6
Hi-fi souprava	33,2	36,3	38,3	41,4	43,1	43,2	44,9	45,9	46,7	.	.
Televizní přijímač	126,4	127,2	129,5	130,3	133,0	132,8	127,5	129,5	131,0	131,8	134,9
Satelitní souprava	10,0	10,0	11,5	13,2	18,0	22,2	25,7
Videorekordér	47,0	50,8	54,0	58,3	61,3	60,7	60,2	60,4	58,8	57,5	56,5
DVD rekordér	9,6	18,5	29,6	41,0	52,3	60,1	66,2
Videokamera	10,7	11,2	12,9	14,6	14,9	15,3	16,2
Osobní počítač	21,4	25,2	28,4	34,2	39,7	41,9	48,6	55,6	63,9	71,8	81,2
Mobilní telefon	41,7	74,4	98,1	122,1	141,5	148,6	168,8	181,1	188,4	196,0	199,3

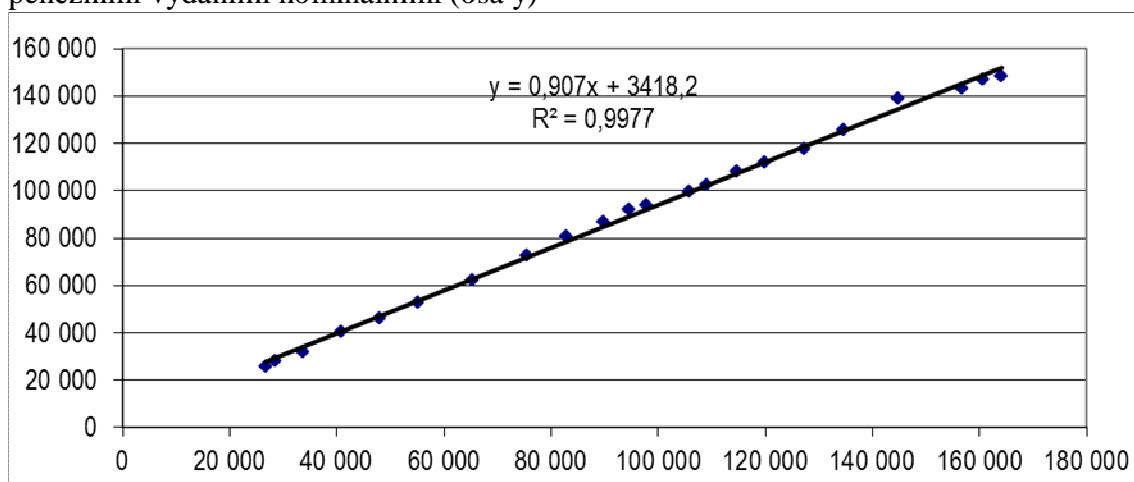
Zdroj: ČSÚ

Graf 7.1 Regresní vztah mezi čistými peněžními příjmy nominálními (osa x) a čistými peněžními vydáními nominálními (osa y)

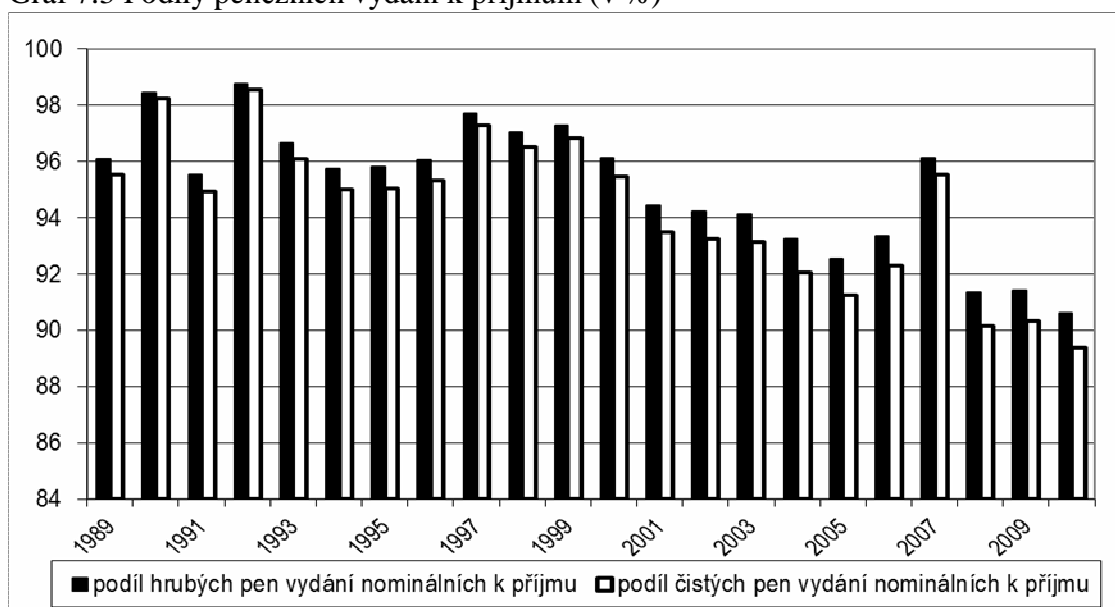
Zdroj: ČSÚ

Graf 7.2 Regresní vztah mezi hrubými peněžními příjmy nominálními (osa x) a hrubými peněžními vydáními nominálními (osa y)

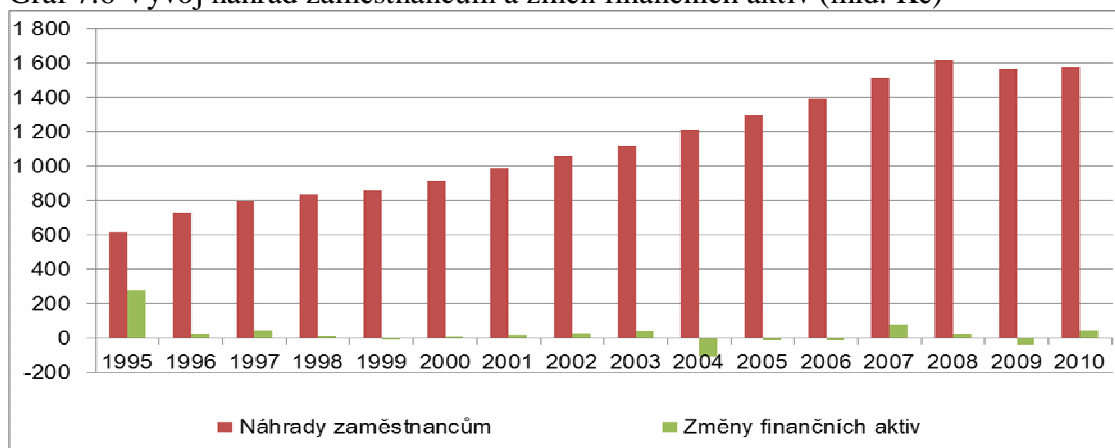
Zdroj: ČSÚ

Graf 7.3 Podíly peněžních vydání k příjmům (v %)

Zdroj: ČSÚ

Graf 7.6 Vývoj náhrad zaměstnancům a změn finančních aktiv (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Příloha 7 Tabulky a grafy kapitoly 8

(neuvedené přímo v textu kapitoly)

Tabulka 8.1 Výdaje na konečnou spotřebu domácností vybraných zemí v letech 2002 až 2007 (mld. EUR, běžné ceny)

Země / Období	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Spojené státy	7 867,17	6 898,96	6 648,93	7 076,20	7 407,61	7 130,46
EU (27 zemí)	5 810,58	5 901,56	6 166,93	6 441,16	6 749,55	7 070,14
Eurozóna	4 141,93	4 280,78	4 433,05	4 600,83	4 795,71	4 996,44
Eurozóna (17 zemí)	4 185,14	4 327,27	4 484,18	4 656,70	4 857,80	5 049,99
Eurozóna (16 zemí)	4 180,73	4 322,38	4 478,73	4 650,49	4 850,39	5 041,29
Japonsko	2 448,23	2 195,27	2 146,68	2 127,38	2 009,54	1 824,01
Německo	1 240,58	1 264,51	1 283,61	1 306,98	1 339,54	1 356,73
Francie	870,69	902,57	937,37	977,69	1 020,03	1 065,94
Spojené království	1 124,42	1 072,53	1 147,56	1 191,83	1 249,13	1 310,12
Itálie	764,37	792,54	819,39	847,72	881,46	911,03
Španělsko	425,43	451,45	487,37	525,27	566,15	604,65
Turecko	165,59	191,18	224,28	277,50	295,66	336,55
Nizozemsko	233,04	238,10	242,78	250,34	254,88	264,10
Švýcarsko	178,95	174,79	176,40	179,68	182,07	180,67
Polsko	140,34	126,15	132,12	154,95	170,00	188,14
Belgie	141,43	144,49	150,26	155,94	163,51	171,09
Švédsko	130,30	136,03	140,97	143,94	150,12	157,85
Řecko	114,24	121,94	130,30	134,73	145,36	155,83
Rakousko	120,04	123,55	128,61	134,90	140,31	144,97
Norsko	92,96	92,56	94,44	104,21	110,85	118,76
Dánsko	87,78	89,75	95,06	99,99	105,45	110,11
Portugalsko	88,39	90,80	95,60	99,85	104,75	110,63
Finsko	72,12	75,16	78,04	81,10	85,77	90,71
Rumunsko	33,33	34,82	42,16	55,48	67,35	83,46
Irsko	61,55	65,94	69,53	75,58	82,58	90,65
Česká republika	42,75	43,43	46,39	51,63	57,48	62,94
Maďarsko	38,74	41,92	45,37	48,78	48,18	54,72
Slovensko	15,04	16,78	19,52	22,12	25,47	30,77
Chorvatsko	17,88	18,61	19,95	21,69	23,39	25,60
Bulharsko	11,84	12,73	14,13	16,10	17,86	21,22
Slovinsko	13,73	14,43	14,97	15,59	16,41	18,12
Litva	9,78	10,73	11,96	13,60	15,67	18,47
Lucembursko	10,05	9,73	10,19	10,75	11,36	12,00
Lotyšsko	6,16	6,21	7,03	8,16	10,49	13,11
Kypr	7,18	7,50	8,16	8,81	9,50	10,69
Estonsko	4,41	4,89	5,46	6,21	7,41	8,70
Makedonie	3,09	3,25	3,49	3,72	4,09	4,58
Island	5,20	5,56	6,09	7,79	7,75	8,58
Malta	2,86	2,90	3,03	3,15	3,30	3,39

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.1 Výdaje na konečnou spotřebu domácností vybraných zemí v letech 2002 až 2007 (mld. EUR, běžné ceny) - pokračování

Země / Období	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Spojené státy	6 823,16	7 073,49	7 728,37	7 705,75	8 558,43	8 833,63
EU (27 zemí)	7 129,73	6 819,87	7 116,63	7 348,16	7 518,04	7 730,52
Eurozóna (16 zemí)	5 198,12	5 119,69	5 253,71	5 411,64	5 522,09	5 663,49
Japonsko	1 915,75	2 170,80	2 455,60	2 546,01	2 876,15	2 894,17
Německo	1 387,70	1 387,43	1 423,02	1 474,42	1 515,22	1 557,64
Francie	1 099,65	1 095,61	1 124,20	1 153,73	1 179,41	1 211,73
Spojené království	1 147,58	1 003,55	1 098,16	1 120,37	1 196,40	1 229,50
Itálie	932,01	917,32	940,71	972,38	993,01	1 015,65
Španělsko	622,37	588,16	606,91	625,36	636,99	653,98
Turecko	348,27	314,72	394,32	397,31	421,03	459,80
Nizozemsko	270,42	262,05	267,01	271,31	275,25	279,87
Švýcarsko	194,45	206,20	231,13	262,54	275,88	287,59
Polsko	223,55	189,72	217,45	225,92	224,15	237,50
Belgie	179,99	179,70	187,48	196,44	201,90	208,30
Švédsko	156,50	144,32	168,89	184,46	192,59	198,30
Řecko	169,12	168,17	169,36	163,62	157,84	157,40
Rakousko	149,26	149,71	156,12	162,31	167,51	173,03
Norsko	121,92	117,75	135,94	144,55	154,34	161,84
Dánsko	112,66	109,44	114,26	116,75	120,80	125,84
Portugalsko	114,96	109,77	113,91	112,90	109,32	110,95
Finsko	95,64	94,22	98,94	105,29	109,76	113,92
Rumunsko	90,64	73,44	79,39	84,20	86,79	93,15
Irsko	92,10	81,78	79,29	78,44	78,12	79,63
Česká republika	75,49	71,11	75,13	78,18	77,33	79,28
Maďarsko	57,17	49,85	51,72	53,14	50,12	52,29
Slovensko	36,85	38,33	38,44	40,04	40,76	42,50
Chorvatsko	27,84	25,75	26,00	26,14	26,26	26,99
Slovinsko	19,82	19,70	19,84	20,23	20,61	21,17
Litva	21,34	18,39	17,73	19,57	20,83	22,08
Lucembursko	12,76	13,03	13,49	14,20	14,73	15,42
Lotyšsko	14,30	11,37	11,32	12,26	12,99	13,67
Kypr	11,98	11,15	11,67	12,14	12,43	12,81
Estonsko	8,86	7,41	7,45	8,07	8,52	9,07
Makedonie	5,37	5,13	5,20	5,53	5,76	6,15
Island	5,49	4,43	4,87	5,28	5,60	5,90
Malta	3,67	3,71	3,78	3,92	4,03	4,17

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.2 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 01 Potraviny a nealkoholické nápoje (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maďarsko	724	777	816	851	824	900	948	852	901	901	836
Česká republika	749	740	786	820	901	924	1 083	1 009	1 078	1 046	1 016
Lotyšsko	649	648	749	826	1 023	1 268	1 228	897	902	1 025	1 081
Polsko	828	755	753	855	948	1 040	1 224	1 025	1 152	1 191	1 151
Estonsko	652	708	782	865	1 042	1 207	1 167	939	1 067	1 216	1 259
Slovensko	652	692	795	868	914	1 040	1 190	1 258	1 246	1 287	1 300
Malta	1 243	1 267	1 319	1 340	1 355	1 321	1 441	1 465	1 510	1 518	1 479
Slovinsko	1 153	1 211	1 231	1 266	1 282	1 343	1 434	1 421	1 441	1 493	1 500
Spojené království	1 875	1 727	1 802	1 845	1 883	1 964	1 691	1 469	1 651	1 746	1 813
Nizozemsko	1 645	1 668	1 703	1 732	1 724	1 717	1 805	1 746	1 839	1 942	1 943
Španělsko	1 519	1 606	1 749	1 841	1 899	1 939	1 934	1 772	1 836	1 897	1 953
Německo	1 751	1 783	1 806	1 789	1 802	1 809	1 835	1 854	1 956	1 996	2 038
Rakousko	1 575	1 617	1 675	1 732	1 809	1 821	1 826	1 844	1 933	2 020	2 040
Itálie	2 028	2 087	2 171	2 248	2 284	2 306	2 332	2 280	2 304	2 381	2 370
Francie	1 999	2 087	2 167	2 244	2 276	2 309	2 313	2 255	2 354	2 402	2 443
Dánsko	2 009	2 081	2 160	2 229	2 266	2 279	2 263	2 230	2 379	2 415	2 444
Finsko	1 757	1 842	1 863	1 931	2 005	2 096	2 166	2 143	2 315	2 550	2 523
Švédsko	1 779	1 884	1 994	1 996	2 041	2 102	2 076	1 900	2 262	2 511	2 536
Belgie	1 796	1 872	1 982	2 093	2 155	2 195	2 209	2 173	2 338	2 539	2 570

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.3 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 02 Alkoholické nápoje, tabák a narkotika (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Malta	241	252	268	270	297	261	290	291	304	304	302
Maďarsko	239	263	294	317	305	331	374	347	376	403	370
Slovensko	164	178	218	243	260	303	349	362	342	362	376
Polsko	251	221	228	268	289	325	387	328	377	415	393
Španělsko	319	335	357	391	401	407	384	370	375	409	416
Lotyšsko	215	197	228	262	326	404	443	329	339	401	433
Itálie	349	362	388	399	411	421	428	419	426	437	444
Nizozemsko	426	447	452	464	455	470	480	465	488	527	531
Slovinsko	373	377	383	399	394	445	495	480	474	517	534
Estonsko	241	254	301	339	450	529	527	431	422	536	541
Francie	518	533	549	553	557	543	539	534	527	556	565
Německo	528	538	561	554	568	576	555	556	554	575	574
Česká republika	358	343	377	420	445	480	560	539	565	657	670
Spojené království	746	709	736	762	795	807	665	561	628	637	675
Rakousko	525	539	574	600	603	619	597	615	638	660	680
Belgie	497	493	525	587	613	622	651	628	615	676	689
Švédsko	603	628	665	660	636	631	605	554	644	737	742
Dánsko	725	738	761	799	762	753	727	663	689	741	786
Finsko	809	885	916	935	904	901	928	893	915	1 048	1 046

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.4 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 03 Odívání a obuv (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maďarsko	155	168	174	183	176	184	182	168	165	154	135
Česká republika	208	212	223	233	259	283	317	283	289	246	221
Polsko	185	162	166	195	214	227	269	204	234	231	241
Slovensko	156	153	171	169	199	246	280	284	313	311	308
Lotyšsko	215	197	228	248	326	404	486	424	379	293	318
Estonsko	209	236	273	307	362	420	429	387	378	361	318
Malta	482	459	460	507	537	555	508	482	470	465	467
Slovinsko	414	442	450	469	485	517	534	539	563	557	524
Španělsko	659	680	714	731	749	801	825	754	737	723	720
Francie	762	755	794	806	819	832	835	809	790	789	784
Nizozemsko	896	894	889	850	847	842	894	881	879	922	930
Belgie	704	704	729	753	786	819	839	849	879	932	931
Německo	906	892	887	855	844	839	842	876	883	899	945
Dánsko	823	839	868	929	938	956	976	964	960	953	960
Švédsko	691	720	744	757	803	841	865	792	901	957	1 010
Finsko	641	667	691	732	789	831	892	875	915	988	1 025
Spojené království	1 071	1 018	1 105	1 163	1 214	1 244	1 102	941	1 023	1 037	1 080
Rakousko	1 020	1 032	1 069	1 066	1 086	1 096	1 103	1 084	1 088	1 127	1 200
Itálie	1 182	1 224	1 251	1 257	1 249	1 247	1 253	1 195	1 199	1 231	1 267

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.5 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 04 Bydlení, voda, elektřina, plyn a ostatní paliva (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Maďarsko	690	732	803	875	881	1 008	1 072	941	1 019	1 139	1 101
Malta	783	763	805	864	967	934	1 033	1 019	1 068	1 176	1 217
Polsko	744	725	798	941	1 015	1 168	1 383	1 154	1 341	1 445	1 421
Estonsko	735	808	862	948	1 075	1 201	1 206	1 049	1 078	1 330	1 437
Lotyšsko	553	585	645	752	968	1 200	1 284	1 087	1 167	1 405	1 462
Slovensko	621	677	802	991	1 217	1 474	1 798	1 798	1 744	1 872	1 901
Slovinsko	1 312	1 392	1 411	1 422	1 520	1 715	1 870	1 764	1 796	1 881	1 913
Česká republika	873	918	1 050	1 189	1 323	1 478	1 767	1 666	1 788	2 031	1 973
Španělsko	1 625	1 729	1 892	2 042	2 179	2 332	2 418	2 301	2 439	2 729	2 798
Itálie	2 457	2 574	2 717	2 869	3 030	3 163	3 220	3 165	3 329	3 579	3 653
Nizozemsko	2 997	3 083	3 105	3 278	3 386	3 563	3 725	3 556	3 678	3 933	3 969
Rakousko	2 910	3 035	3 158	3 331	3 498	3 747	3 851	3 796	3 997	4 196	4 320
Belgie	3 232	3 337	3 440	3 599	3 727	3 898	4 058	3 905	4 201	4 348	4 470
Německo	3 458	3 566	3 659	3 785	3 879	3 963	4 074	4 045	4 275	4 441	4 557
Spojené království	3 424	3 308	3 546	3 770	4 080	4 342	3 856	3 418	3 930	4 202	4 610
Francie	3 322	3 419	3 525	3 714	3 864	4 092	4 226	4 166	4 321	4 518	4 649
Finsko	3 445	3 583	3 756	3 941	4 157	4 365	4 549	4 410	4 629	5 318	5 517
Švédsko	4 044	4 211	4 351	4 492	4 583	4 730	4 601	4 149	4 855	5 400	5 567
Dánsko	4 381	4 597	4 852	5 089	5 275	5 494	5 605	5 425	5 780	6 207	6 504

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.6 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 05 Bytové vybavení, zařízení a běžná údržba domácností (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lotyšsko	80	81	93	119	154	210	249	219	209	201	214
Maďarsko	235	251	272	298	324	341	335	272	257	249	230
Estonsko	157	172	196	224	269	323	336	271	233	229	248
Polsko	160	142	152	174	191	217	258	219	251	261	258
Česká republika	241	245	259	288	304	339	390	366	384	381	390
Slovensko	131	159	185	206	237	309	376	426	477	473	473
Slovinsko	407	435	450	461	477	535	574	588	572	627	644
Španělsko	616	636	654	693	709	745	754	688	670	669	665
Malta	602	622	652	682	694	707	734	728	700	711	710
Spojené království	1 148	1 109	1 202	1 243	1 235	1 244	1 064	908	951	928	984
Nizozemsko	1 087	1 102	1 070	1 051	1 019	1 020	1 076	1 041	1 042	1 037	1 013
Švédsko	647	689	712	741	803	858	882	839	975	1 036	1 052
Francie	863	873	900	948	982	1 019	1 026	1 033	1 019	1 040	1 057
Belgie	898	887	889	903	928	966	993	985	1 019	1 078	1 099
Finsko	669	711	721	763	838	918	983	964	1 008	1 028	1 108
Německo	1 193	1 168	1 121	1 108	1 104	1 085	1 111	1 096	1 090	1 115	1 148
Itálie	1 074	1 099	1 121	1 124	1 157	1 184	1 174	1 132	1 152	1 150	1 168
Dánsko	955	973	1 045	1 077	1 114	1 160	1 183	1 165	1 189	1 186	1 179
Rakousko	1 050	1 063	1 085	1 116	1 172	1 167	1 175	1 193	1 220	1 282	1 320

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.7 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 06 Zdravotnictví (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Estonsko	93	107	120	146	170	200	198	166	133	150	172
Česká republika	58	68	77	81	101	123	162	166	188	194	184
Maďarsko	140	164	178	192	186	217	221	188	196	212	210
Lotyšsko	111	123	138	150	190	216	243	189	199	212	225
Polsko	131	122	135	158	187	197	234	199	222	243	241
Slovensko	61	75	83	107	147	189	232	256	256	289	301
Spojené království	306	291	329	341	335	349	323	281	287	327	328
Slovinsko	221	239	255	266	279	318	336	333	345	368	383
Malta	211	215	253	262	297	320	344	355	368	389	419
Nizozemsko	617	670	724	773	800	842	381	384	456	461	465
Španělsko	351	368	393	429	455	478	484	436	456	491	485
Itálie	416	404	431	444	457	452	460	434	458	486	494
Dánsko	412	436	460	483	527	549	560	542	584	636	633
Švédsko	412	459	491	499	518	561	554	507	589	658	680
Francie	475	488	519	537	589	611	626	620	650	681	693
Rakousko	525	555	590	616	620	636	633	651	657	699	700
Finsko	530	566	601	639	690	745	782	786	840	890	943
Německo	574	600	638	665	730	707	757	775	831	881	945
Belgie	718	704	787	813	834	852	925	934	932	968	1 006

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.8 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 07 Doprava (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Slovensko	240	284	319	345	383	463	533	533	541	547	541
Polsko	334	300	314	369	401	429	504	443	531	545	546
Maďarsko	569	604	647	717	714	845	896	768	767	710	656
Česká republika	424	427	423	491	569	647	766	726	745	672	677
Lotyšsko	238	242	276	336	484	643	785	608	543	662	717
Estonsko	327	375	425	526	625	775	850	746	783	758	878
Malta	1 054	956	959	983	1 024	1 094	1 188	1 138	1 151	1 195	1 148
Slovinsko	1 084	1 109	1 111	1 157	1 257	1 388	1 533	1 519	1 569	1 463	1 500
Španělsko	1 317	1 350	1 368	1 437	1 564	1 686	1 721	1 600	1 595	1 556	1 607
Nizozemsko	1 689	1 638	1 703	1 732	1 803	1 863	1 987	1 922	2 018	1 942	1 993
Itálie	1 880	1 906	1 941	2 011	2 056	2 135	2 157	2 094	2 067	2 121	2 123
Belgie	1 713	1 689	1 763	1 777	1 887	1 965	2 089	2 054	2 127	2 119	2 254
Finsko	1 799	1 726	1 833	1 994	2 054	2 200	2 257	2 089	2 184	2 016	2 256
Německo	2 099	2 121	2 180	2 201	2 289	2 319	2 441	2 360	2 406	2 571	2 482
Francie	2 100	2 131	2 167	2 197	2 309	2 428	2 452	2 444	2 494	2 474	2 552
Dánsko	2 009	1 930	2 107	2 043	2 403	2 666	2 844	2 712	2 587	2 330	2 619
Rakousko	2 010	1 987	2 089	2 198	2 292	2 316	2 387	2 350	2 458	2 428	2 620
Švédsko	2 117	2 083	2 152	2 173	2 325	2 522	2 404	2 217	2 391	2 431	2 660
Spojené království	2 907	2 763	2 888	2 968	3 097	3 230	2 773	2 444	2 584	2 619	2 816

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.9 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 08 Pošty a telekomunikace (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Polsko	98	96	104	126	138	168	193	159	183	178	182
Maďarsko	148	173	201	202	191	228	227	183	196	191	190
Estonsko	96	111	120	146	176	194	198	160	161	199	191
Lotyšsko	83	87	111	147	204	239	268	199	189	190	197
Česká republika	92	110	127	162	186	203	258	235	239	239	236
Slovensko	89	119	134	152	170	206	253	263	256	281	286
Slovinsko	159	181	225	234	263	318	356	304	306	318	312
Spojené království	402	400	426	441	439	480	380	330	341	364	386
Španělsko	255	290	321	315	348	365	370	344	362	382	388
Malta	361	356	376	404	322	320	335	364	350	332	389
Itálie	336	362	388	399	411	421	412	388	394	389	395
Belgie	318	352	394	437	456	475	445	424	404	438	410
Dánsko	329	336	336	390	410	407	415	382	396	402	415
Rakousko	420	431	447	466	482	477	470	452	450	447	420
Finsko	432	479	496	498	542	485	491	464	448	435	451
Německo	377	430	436	459	471	477	471	472	467	485	500
Francie	345	370	412	443	458	475	470	465	492	502	510
Nizozemsko	573	626	678	727	721	745	778	721	700	691	664
Švédsko	456	521	570	596	619	631	588	523	607	658	680

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.10. Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 09 Rekrece a kultura (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Estonsko	260	293	341	385	472	581	620	508	444	379	382
Maďarsko	311	345	370	409	405	471	494	411	407	413	390
Lotyšsko	173	194	222	273	376	438	455	409	424	434	457
Polsko	323	254	252	312	352	375	428	368	434	456	458
Slovensko	234	278	312	350	402	497	595	647	683	710	729
Česká republika	466	470	504	577	642	702	810	726	745	762	751
Slovinsko	704	747	788	836	896	980	1 058	1 029	977	916	926
Malta	798	830	798	809	901	892	1 015	1 029	1 031	1 053	1 071
Španělsko	967	1 015	1 083	1 147	1 203	1 250	1 223	1 124	1 126	1 146	1 136
Itálie	1 007	1 030	1 064	1 080	1 127	1 106	1 126	1 117	1 105	1 150	1 185
Francie	1 266	1 303	1 358	1 407	1 474	1 511	1 548	1 532	1 510	1 542	1 568
Nizozemsko	1 631	1 638	1 643	1 623	1 615	1 636	1 722	1 698	1 709	1 679	1 661
Belgie	1 298	1 337	1 297	1 355	1 463	1 523	1 592	1 613	1 670	1 736	1 695
Německo	1 510	1 522	1 510	1 489	1 542	1 529	1 565	1 584	1 610	1 654	1 704
Rakousko	1 605	1 664	1 707	1 749	1 792	1 821	1 881	1 862	1 952	2 040	2 080
Spojené království	2 238	2 109	2 267	2 346	2 490	2 553	2 242	1 948	2 100	2 092	2 160
Švédsko	1 735	1 807	1 851	1 884	1 957	1 997	1 989	1 853	2 133	2 272	2 309
Finsko	1 576	1 625	1 668	1 729	1 890	2 027	2 202	2 178	2 259	2 313	2 359
Dánsko	1 812	1 829	1 912	2 099	2 247	2 340	2 408	2 351	2 400	2 394	2 423

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.11 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 10 Vzdělávání (v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Česká republika	17	21	27	30	34	43	44	48	58	52	59
Švédsko	0	0	0	32	50	53	52	48	55	60	62
Estonsko	35	39	44	55	60	71	66	55	56	66	70
Maďarsko	53	58	67	87	76	81	85	69	72	74	75
Polsko	44	43	45	57	62	59	76	65	68	71	76
Finsko	70	73	75	62	82	69	73	71	75	99	82
Belgie	69	70	73	75	79	82	86	85	88	91	93
Lotyšsko	49	47	54	98	104	142	131	100	120	92	98
Nizozemsko	88	89	90	93	94	81	83	80	98	99	100
Slovensko	17	25	29	41	66	86	103	107	100	111	113
Malta	68	67	77	87	83	93	100	100	101	104	117
Slovinsko	62	65	68	70	82	100	109	127	118	139	141
Rakousko	105	108	128	133	138	141	145	145	150	136	160
Francie	86	89	92	111	115	119	139	138	141	161	164
Itálie	134	139	144	148	152	140	143	140	142	162	165
Dánsko	132	117	142	149	137	142	145	141	146	169	175
Německo	106	108	125	127	130	148	151	152	173	180	185
Španělsko	170	167	178	189	201	211	199	185	174	191	194
Spojené království	306	291	310	301	314	327	285	248	269	291	289

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.12 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 11 Stravování a ubytování
(v EUR na obyvatele)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Polsko	113	99	100	118	129	138	170	144	160	172	164
Lotyšsko	127	134	141	143	186	307	386	279	264	239	254
Maďarsko	216	234	263	274	286	336	352	317	335	355	345
Estonsko	199	222	253	298	368	446	455	381	356	379	375
Slovensko	212	240	272	292	317	389	499	490	470	429	428
Česká republika	341	330	336	369	428	456	582	539	521	545	552
Slovinsko	435	471	480	516	542	590	653	706	711	726	715
Nizozemsko	823	819	829	804	815	826	877	849	846	839	830
Dánsko	840	856	868	910	957	997	1 017	1 005	1 064	1 017	1 048
Německo	861	861	856	855	876	888	926	961	1 004	1 043	1 074
Belgie	773	788	860	888	928	966	993	1 002	1 055	1 096	1 099
Švédsko	735	781	791	789	803	876	882	823	1 012	1 096	1 134
Francie	1 021	1 051	1 099	1 138	1 179	1 223	1 252	1 257	1 247	1 255	1 276
Finsko	893	928	931	997	1 084	1 178	1 219	1 196	1 232	1 285	1 292
Malta	1 122	1 052	1 089	1 086	1 074	1 144	1 215	1 238	1 289	1 271	1 411
Itálie	1 235	1 322	1 351	1 390	1 447	1 465	1 523	1 505	1 531	1 587	1 613
Spojené království	2 047	1 945	2 093	2 146	2 197	2 269	1 938	1 651	1 795	1 764	1 910
Španělsko	1 923	1 996	2 153	2 320	2 473	2 585	2 589	2 367	2 345	2 279	2 341
Rakousko	1 635	1 725	1 802	1 965	1 999	1 980	2 061	2 097	2 196	2 312	2 360

Zdroj: ČSÚ

Tabulka 8.13 Výdaje na konečnou spotřebu dle účelu - třída 12 Ostatní zboží a služby
(v EUR na obyvatele)

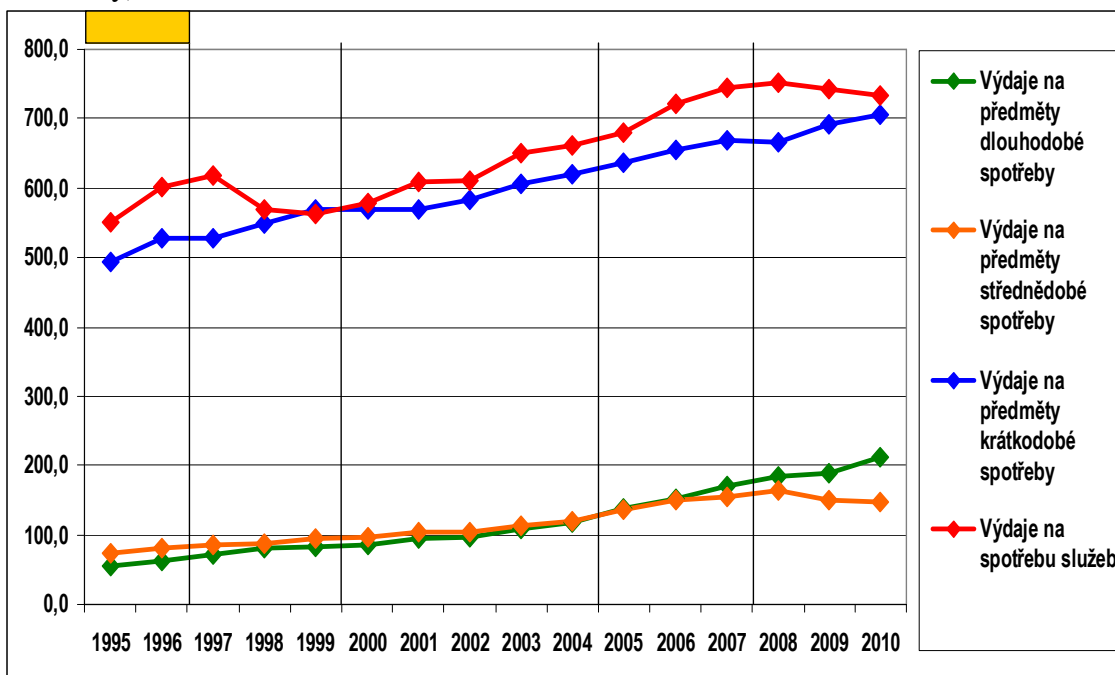
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lotyšsko	93	89	114	143	186	216	274	244	249	271	324
Maďarsko	311	341	375	404	395	477	488	436	458	498	465
Estonsko	205	250	293	339	417	510	541	431	444	415	490
Česká republika	333	347	354	400	439	480	626	608	637	642	633
Polsko	421	379	408	482	525	586	732	667	753	717	740
Slovensko	209	240	309	350	421	514	629	682	690	725	759
Slovinsko	580	580	653	719	740	826	940	990	997	945	977
Malta	565	570	614	634	711	774	861	892	865	967	1 002
Španělsko	903	981	1 035	1 072	1 190	1 250	1 323	1 283	1 287	1 174	1 150
Itálie	1 329	1 405	1 409	1 420	1 447	1 543	1 634	1 644	1 673	1 522	1 580
Finsko	1 325	1 422	1 472	1 355	1 397	1 507	1 656	1 785	1 848	1 799	1 907
Francie	1 625	1 702	1 679	1 707	1 752	1 817	1 965	1 962	2 020	2 008	1 969
Rakousko	1 620	1 648	1 627	1 682	1 740	1 856	1 953	1 988	2 027	2 079	2 100
Švédsko	1 485	1 531	1 503	1 481	1 589	1 717	1 799	1 631	1 968	2 112	2 186
Spojené království	2 659	2 509	2 674	2 727	2 846	3 011	2 679	2 312	2 387	2 183	2 237
Belgie	1 796	1 844	1 836	1 777	1 872	2 015	2 243	2 326	2 250	2 247	2 310
Německo	1 736	1 783	1 791	1 948	1 996	2 105	2 104	2 124	2 060	2 140	2 371
Nizozemsko	2 218	2 219	2 186	2 335	2 399	2 592	2 748	2 675	2 523	2 386	2 508
Dánsko	2 042	2 047	2 196	2 378	2 501	2 605	2 616	2 511	2 692	2 733	2 641

Zdroj: ČSÚ

Příloha 8 Tabulky a grafy kapitoly 9

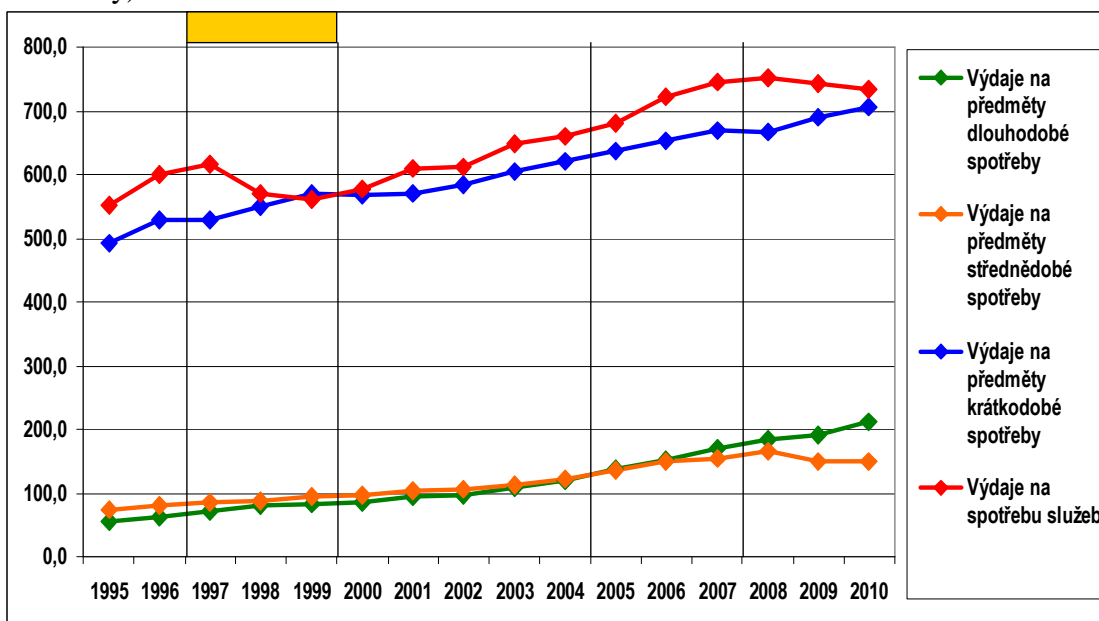
(neuvedené přímo v textu kapitoly)

Graf 9.1 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 1995 - 1996 (v mld. Kč, stálé ceny)

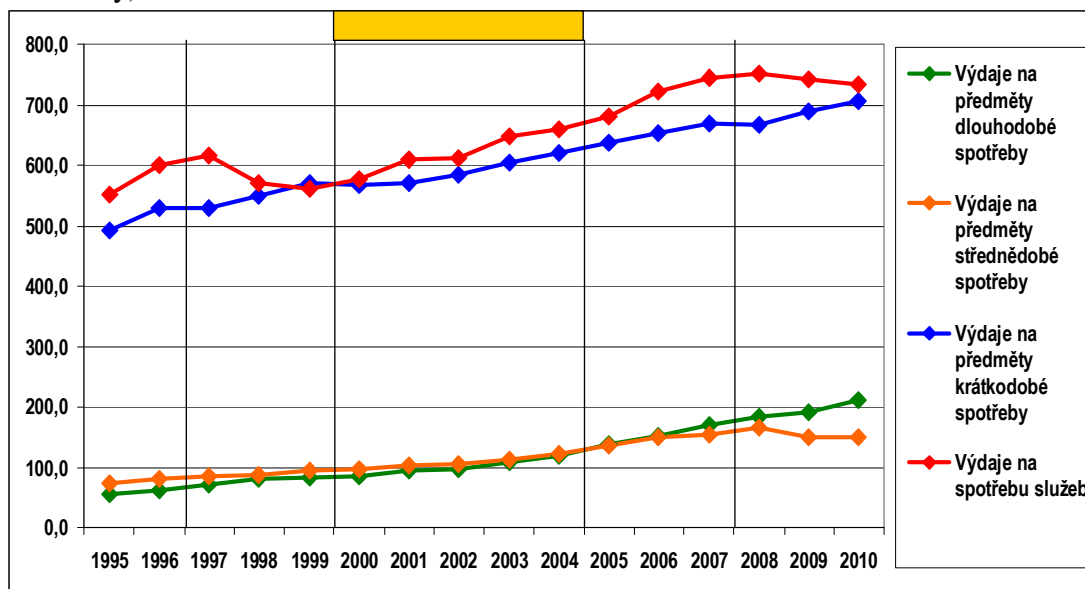
Zdroj: ČSÚ

Graf 9.2 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 1997-1999 (v mld. Kč, stálé ceny)

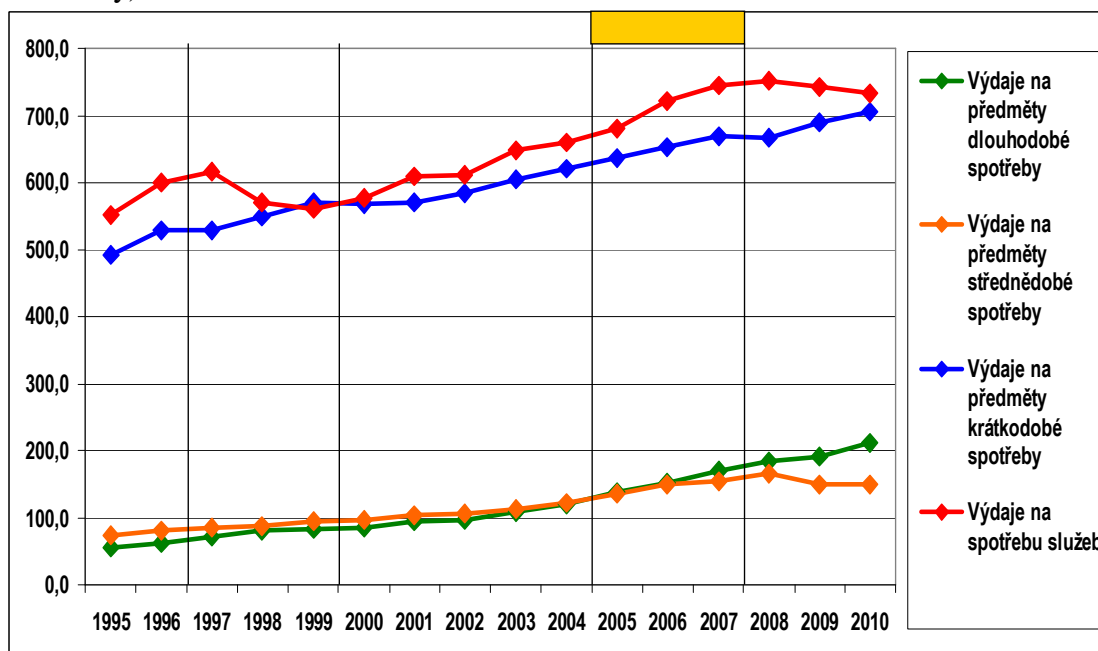
Zdroj: ČSÚ

Graf 9.3 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 2000-2004 (v mld. Kč, stálé ceny)

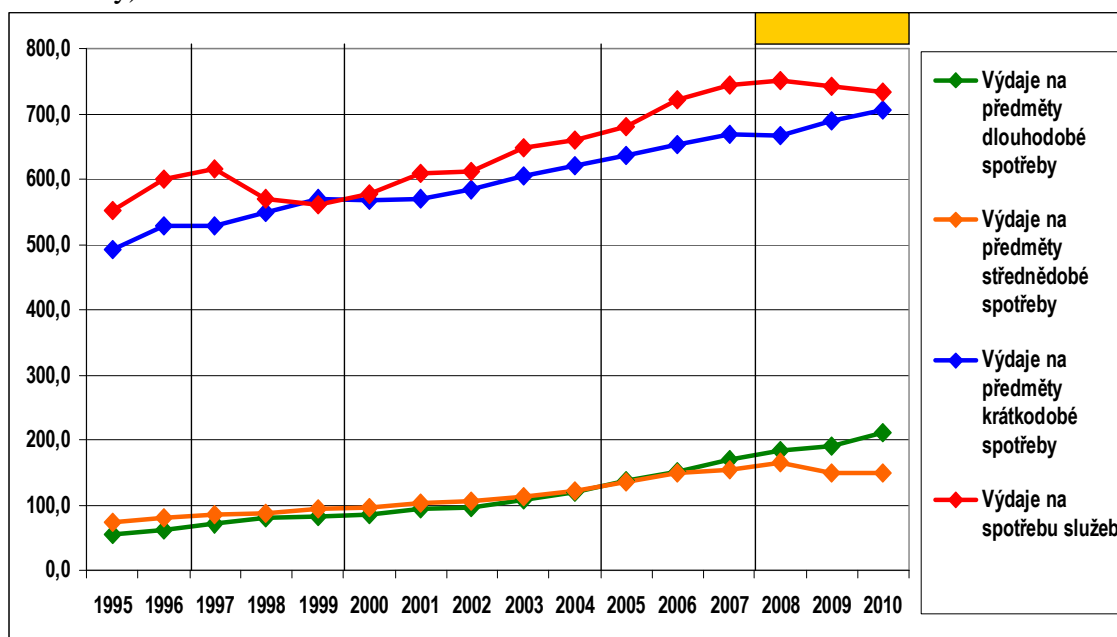
Zdroj: ČSÚ

Graf 9.4 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 2005-2007 (v mld. Kč, stálé ceny)

Zdroj: ČSÚ

Graf 9.5 Výdaje na předměty z hlediska doby spotřeby v letech 2008-2010 (v mld. Kč, stálé ceny)

Zdroj: ČSÚ